

PERSOONALLINEN PALLOSEURA

Jyväskylän Seudun Palloseuran viisi vuosikymmentä

Mikko Mäkinen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden

pro gradu -tutkielma

Kevät 2015

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mikko Mäkinen (2015). Persoonallinen palloseura: Jyväskylän Seudun Palloseuran viisi vuosikymmentä. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 121 s., 1 liite.

Urheiluseura on suomalaisen liikuntatoiminnan ja -kulttuurin perusyksikkö. Seurojen historiaa tutkimalla on mahdollista saada arvokasta tietoa sekä toimijoista itsestään että itse ympäristöstä, jossa seuratyötä tehdään. Perusteellisesti tehty tutkimus tarjoaa usein ikkunan paikallisyhteisöihin ja niiden sosiaalisiin suhteisiin, eri urheilulajeihin, suomalaisen liikuntapolitiikan kehitykseen sekä tapaan, jolla se on sidoksissa muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan. Tässä tutkielmassa käsitellään Jyväskylän Seudun Palloseuran eli JPS:n vaiheita vuosien 1962–2012 aikana.

JPS:n perustaminen ja sen alkuvaiheen identiteetti kytkeytyi vahvasti Jyväskylän Kypärämäen kaupunginosaan, joka rakennettiin sotien jälkeen kaupungin laajentuessa. Lajeiksi valittiin jalkapallo ja jääpallo, ja seuran perustajilla oli eräänlainen sosiaalis-kasvatuksellinen motiivi tarjota levottomaksi väitetyin kaupunginosaan lapsille ja nuorille mielekästä harrastustoimintaa. Kilpailullinen menestys oli JPS:n ohjelmassa toissijaista, mutta jääpallon nousu kansalliselle huipulle 1970-luvun lopulla johti tilanteeseen, jossa seuran tavoitteet ja käytössä olleet resurssit oli arvioitava uudestaan. Vanhastaan suurin osa pelaajista oli harrastanut jääpalloa talvisin ja jalkapalloa kesäisin, eikä kasvattajaseuran roolista kokonaan haluttu luopua. 2010-luvulle tultaessa JPS on suomalaisen jääpallon kärjessä, junioritoiminta on eriytetty emoseurasta omaksi yksikökseen ja jalkapallon edustusjoukkue pelaa 3. divisioonaa.

JPS:aan juurtui jo varhain ”me vastaan muut” -henkinen toimintakulttuuri, jota ruokkivat vetäjien omat näkemykset sekä kaupungin harjoitusvuoroista ja pelikentistä käyty kamppailu. Vaikka useat seuran perustajista olivat sidoksissa poliittiseen työväenliikkeeseen, liittyi JPS Työväen Urheiluliiton eli TUL:n jäseneksi vasta kymmenen vuotta perustamisensa jälkeen. JPS:n vaiheiden tarkastelu tarjoaa myös läpileikkauksen Jyväskylän liikuntapaikkojen historiaan: seuralaisten henkilökohtainen panos näkyi erityisesti Viitaniemen tekojääradan puolesta tehdyssä vaikuttamistyössä. Seuran ”persoonallisuudesta” kertoo lisäksi 1970- ja 80-luvuilla valtavan suosion saavuttanut kaukalopallopuulaaki, joka innosti lukuisat työpaikka- ja harrastejoukkueet mitteleämään keskenään jopa yöaikaan. Vuosi vuodelta kasvaneen puulaakin järjestäminen ja tuomarointi hoidettiin täysin JPS:n omien toimijoiden voimin.

Seuran omien arkistojen niukkuuden vuoksi tutkimustyötä oli laajennettava aiottua enemmän esimerkiksi Jyväskylän kaupungin ja lajiliittojen arkistoaineistojen puoleen. Merkittävänä lähteenä toimivat myös JPS-aktiivien haastattelut, joissa eri aikoina vaikuttaneet ja eri joukkueissa pelanneet seuralaiset saivat kertoa omista kokemuksistaan, muistoistaan ja tulkinnoistaan.

Avainsanat: jalkapallo, jääpallo, kaukalopallo, liikuntapaikat, työläisurheilu, urheiluhistoria

ABSTRACT

Mikko Mäkinen (2015). A Personal Ball Club: Five Decades of Jyväskylän Seudun Palloseura. Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä, Master's Thesis in Social Sciences of Sport, 121 pp., 1 appendix.

A sport club is the basic unit of the Finnish sport movement and culture. By researching the history of these clubs, it is possible to gather valuable information on actors themselves and the environment they are acting in. A thorough research often provides insight into local communities, social relationships, different sports, the development of Finnish sport policy and the way it connects with other societal activities.

This thesis deals with the chapters and history of JPS (Jyväskylän Seudun Palloseura) during the years 1962-2012. The founding of JPS is strongly linked to Kypärämäki, a district of Jyväskylä which was built after the 2nd World War, during the enlargement phase of the city. Football and bandy were chosen to be played in the club, and the founders had certain educational and social motives for their work in (allegedly restless) Kypärämäki. Most of the athletes played football in the summer and bandy in the winter, and competitive success wasn't the primary goal of JPS. However, bandy team's rise to the top national level in the late 1970s led to a situation, where the goals and resources had to be reassessed without sacrificing all of the old principles.

An "us vs. others" -spirited culture was early rooted in JPS, mostly because of the leaders' own views and the constant struggle for fields, pitches and practice sessions in Jyväskylä. Even though most of the founders were somehow committed to Social Democrats and the political labour movement, JPS wasn't affiliated with the TUL (Labour Sports Federation of Finland) until ten years after its founding. Major part of the history of JPS is the history of Jyväskylä's sport facilities: members of the club were particularly active concerning the project of Viitaniemi's open-air ice rink. One must not also forget the evergrowing and enormously popular "Rink Bandy League" in the 1970s and 1980s, that was organized and refereed exclusively by JPS.

Club's own archives were scarce, so they had to be complemented from various other sources, including interviews. In these interviews former players, members and chairmen of JPS were able to share their stories and experiences, and interpret how they saw their beloved club.

Key words: bandy, football, labour sports, rink bandy, sport facilities, sport history

Sisällys

Saatesanat: mietteitä urheiluseurahistorian kirjoittamisesta	1
Jyväskylän liikuntakulttuurin kehityspiirteitä	5
Seminaarista Harjun kautta Hippokselle	5
Kypärämäki – Palloseuran syntykoti	9
JPS:n perustaminen ja toiminnan vakiintuminen	14
Nappulaliigat ja ”Ollin” unelma	14
Lajeiksi jalkapallo ja jääpallo	19
Omin neuvoin sarjataivaalle	22
Kamppailua kentistä ja resursseista	27
Työväen Urheiluliiton helmaan	32
Miksi järjestäytynyt työväenurheilu hajautui?	32
Liitoksen aika koittaa	34
1970-luvun seuratoiminnan yleisiä linjoja	39
Ruotsin ja Saksan pelimatkat tuovat vaihtelua arkeen	46
Murrosta ja uusia tuulia	50
Ensimmäistä kertaa jääpallon mestaruussarjaan	50
Kaukalopallo ja kaukalojalkapallo liikuttavat massoja	54
Naisjoukkueen saavutukset vertaansa vailla	64
”Ei menestystä hinnalla millä hyvänsä”	75
Kamppailua tekojääradan puolesta	75
Jääpallokulttuuria, rokkia ja jalkapallotoiminnan piristymistä	81
Palloseura suuntaa katseensa tulevaan	89
Junioritoiminnan eriyttäminen jäntevöittää seuratyötä	95
Seura, joka teki epätodennäköisestä mahdollisen	100
LÄHTEET	105
Liite: Jyväskylän Seudun Palloseuran puheenjohtajat 1962–2012	113
Lähdeviitteet	115

Saatesanat: mietteitä urheiluseurahistorian kirjoittamisesta

Aloitin Jyväskylän Seudun Palloseuran eli seuralaisten kutsumanimeä käyttäen ”Jipsin” historian kirjoittamisen alkutalvesta 2011. Pauli Rintala, tuolloinen seuran puheenjohtaja sekä liikuntakasvatuksen laitoksen johtaja, oli vastikään tiedustellut halukkuuttani kirjoitustyöhön. JPS:n 50-vuotishistorian tuli määrä olla samalla myös liikuntatieteiden pro gradu -tutkielmani. Seuran nimen olin nähnyt yksittäisiä urheilutuloksia selatessani, mutta muutoin en JPS:sta tiennyt oikeastaan mitään. Tietoni olivat vähäiset myös seuran nykyisen päälajin eli jääpallon suhteen. Otin kuitenkin tarjouksen mielelläni vastaan, sillä olin harrastanut urheiluhistoriallista kirjoittamista jo hieman aiemmin ja ajatus ”puhtaalta pöydältä” toteutettavasta seurahistoria-gradusta vaikutti mielekkäältä. Uskoin lisäksi aineistoa löytyvän tarpeeksi työtä varten. Ohjaajikseni ryhtyivät dosentti Kalervo Ilmanen ja professori Pauli Rintala.

Tutkimusprojekti osoittautui kuitenkin paljon odotettua haastavammaksi. JPS:n omat arkistot pöytäkirjojen, toimintakertomusten ja muiden asiakirjojen suhteen olivat miltei olemattomat, mihin seurajohtokaan ei ollut varautunut. Etenkin seuran toiminnan ensimmäiset vuodet olivat lähdemateriaalin osalta varsinainen musta aukko. Käytettävissäni oli ensi alkuun muutamia lehtileikemappeja, tiedotuslehtiä pääasiassa 1980-luvulta, harjoitusmuistiinpanoja sekä sekalaista silppua. Myöhemmin käytin lähteinä muun muassa TUL:n Keski-Suomen piirin, Jääpalloliiton sekä Jyväskylän liikuntalautakunnan arkistoja, ja JPS-aktiivien nurkista löytyi lopulta jonkin verran kadoksissa ollutta seura-aineistoa. Sovimme jo tutkimustyön alussa Kalervo Ilmanen kanssa, että käyttäisin seuratoimijoiden haastatteluita lähteinä ja antaisin näin heille itselleen mahdollisuuden kertoa omasta historiastaan, kokemuksistaan ja vaiheistaan. Haastatteluiden merkitys korostui entisestään, kun kirjallista aineistoa oli niukasti saatavilla.

Suurimman osan haastatteluista hoidin henkilökohtaisesti nauhurilla, muutama haastateltava vastasi ennakkoon lähettämiini kysymyksiin sähköpostitse. Ensimmäisenä vuorossa olivat JPS:n perustaja Olavi ”Olli” Hakala ja hänen vaimonsa Hilikka, joiden merkitystä seuran alkuvuosien toiminnan vakiinnuttamisessa ei voi liikaa korostaa. Olin haastattelijana melkoinen amatööri ja koska tietoni seuran vaiheista olivat edelleen hatarat, oikeanlaisen kysymysrunгон muotoutuminen vaati useamman yrityksen. Onneksi kaikki haastateltavani olivat varsin avoimia ja yhteistyöhaluisia, mistä heille suuri kiitos.

Haastattelujen ja muistitiedon käyttö historiantutkimuksen lähteenä ei ole kovinkaan vanha tai vakiintunut metodi. Vielä 1900-luvun jälkimmäisen puoliskon aikana käsitys historiallisesta merkittävästä tutkimuksesta tai ”oikeasta historiasta” tarkoitti lähinnä valtioiden, instituutioiden, järjestöjen, päättäjien sekä turvallisuuspolitiikan vaiheiden selvittämistä ja aikakausien jaksottamista. Sitten historian toimijat ja tutkimuksen teemat ovat moninaistuneet samalla, kun yhteiskunnat ovat globalisoituneet ja elämän kaikkinaiset jatkuvuudet lyhentyneet. Mentaliteetti-, sukupuoli- ja mikrohistorian kaltaiset uudet lähestymistavat ovat tuoneet lisää subjekteja, kohteita ja teemoja historiantutkimuksen piiriin. Esimerkiksi vähemmistöön kuuluvan yksittäisen, matalapalkkaista työtä tehneen ihmisen vaiheiden selvittäminen voidaan nähdä yhtä merkityksellisenä kuin vaikkapa kahden valtion välisen sodan.¹

Jorma Kalelan mukaan haastattelun tai omaelämäkerrallisen kertomuksen käyttö on työläämpää, mutta hyvinkin hedelmällisempää työtä kuin tavanomaisen asiakirjalähteen erittely. Jotta kerronnallisen kokonaisuuden välittämää tietoa voisi asianmukaisesti käyttää, on kertojan ajattelutapaa pyrittävä rekonstruoimaan ja samalla selvitettävä kysymyksenasettelun kannalta oleelliset piirteet. Juuri muistitiedon käyttämisen työläys tekee siitä niin hedelmällistä: erittely- ja rekonstruointiprosessi tarjoaa näkökulman ja väylän sellaisiin ongelmiin ja seikkoihin, jotka helposti jäävät syrjään ”virallisemmän” kirjallisen aineiston ollessa kyseessä. Haastattelut ja kertomukset ovat monikerroksisia kokonaisuuksia, joihin sisältyy useisiin eri ajankohtiin ja -jaksoihin kytkeytyviä aineksia.² Esimerkiksi jääpalloa ja jalkapalloa JPS:ssa pelannut henkilö ei todennäköisesti jaksota

seuramenneisyyttään Suomen pääministerivaihdosten tai maailmanpoliittisten levottomuuksien kautta, vaan erittelee pelaamiaan sarjakausia, muistelee yksittäisiä pelejä tai pelimatkoja ja saattaa määrittää vaikkapa Viitaniemen kentän rakentamisen henkilökohtaisen elämäkulkunsa kannalta merkittäväksi tapahtumaksi. Lapsuus, nuoruus, aktiivinen aika seurassa ja muut saavutukset elämässä muodostavat monitasoisen kertomuksen, joka ei kuitenkaan etene lineaarisesti vuosien tai historiantutkijoiden erittelemien ajanjaksojen mukaan.

Ylläolevat seikat sain omakohtaisesti havaita perehtyessäni muistitiedon ja omaelämäkerrallisten kertomusten maailmaan. Jokaisella JPS-toimijalla oli oma, mielenkiintoinen tarinansa kerrottavanaan, vaikka monella heistä olikin samankaltainen tausta (esimerkiksi Kypärämäessä) tai samantyyppinen peliura seurassa (talvella jääpalloa, kesällä jalkapalloa). Lisäksi useat haastateltavat käyttivät keskenään samanlaisia ilmaisemisen ja kertomisen tapoja sekä tekivät tulkintoja menneisyyden ilmiöistä. Jorma Kalela kutsuu näitä tapoja ja tulkintoja ”stereotypioiksi”.³ Haastattelujen käyttö oli todellakin työlästä ja niiden kirjallinen litterointi vielä työläämpää, mutta lopulta ne muodostivat koko sen hedelmällisen rungon, jonka ympärille JPS:n 50-vuotinen historia voitiin mallintaa. Seuran omien arkistojen puuttuessa haastattelut avasivat myös uusia vaihtoehtoja JPS:n vaiheiden selvittämiseksi. Maininta viileistä väleistä Jyväskylän urheilu- ja liikuntatoiminnasta päättäviin tahoihin johdatti minut penkomaan kaupungin liikuntalautakunnan arkistoa, kertomus kaukalopallopuulaakista vei Helsingin Urheiluarkistoon Jääpalloliiton aineistoa tutkimaan, muistot hankaluuksista Viitaniemen kentän rakentamisen suhteen johdattivat Jyväskylän kaupunginvaltuuston pöytäkirjojen ääreen ja niin edelleen.

Mikäli seurahistorian kirjoittaja joutuu samantilanteeseen kuin minä eikä seuran omia asiakirjoja tunnu löytyvän mistään, ovat haastattelut varteenotettava vaihtoehto lähdemateriaaliksi. Mitä enemmän eri aikakausien edustajia, eri tehtävissä toimineita tai lajeja pelanneita saadaan kerättyä haastateltaviksi, sen parempi. Kysymyksiä on hyvä muokata aina kulloisenkin tilanteen mukaan ja niiden eteen olisi suositeltavaa tehdä edes jonkin verran taustatyötä, jos mahdollista. Tutkimusta tukevaa tekstiaineistoa on saatavissa perehtymällä vaikkapa paikkakunnan, kaupunginosan tai sen

liikuntapaikkojen historiaan. Lajiliittojen ja niiden piirien arkistoista voi löytyä tietoa seuran ja sen edustajien kilpailullisista saavutuksista sekä edustustehtävistä. Jos seuran aktiiveja on ollut mukana esimerkiksi kunnallispolitiikassa, on sekin väylä syytä tarkistaa. Sanomalehdet ovat myös oiva tapa kerätä tietoa seurasta ja sen toimintaympäristöstä. Itse tukeuduin lähes täysin JPS-aktiivien omaehtoisesti keräämiin lehtileikekokoelmiin, joten käyttökelpoista aineistoa olisi pienellä etsimisellä varmasti löytynyt lisää.

Tiukka kirjoitusaikataulu johti väistämättä rajoituksiin niin vaihtoehtoisten lähdeaineistojen tutkimisen kuin esimerkiksi liitteiden laatimisen suhteen. Esiin nousseista teemoista kaukalopallo ja kaukalojalkapallo olivat sellaisia, joihin olisin mieluusti halunnut perehtyä tarkemmin. JPS:n 50-vuotisjuhlassa lokakuussa 2012 julkaistussa kirjassa ei ole myöskään henkilöluetteloa. Tähän graduversioon olen jättänyt liitteeksi luettelon seuran puheenjohtajista, mutta pois olen karsinut niin kuvat, kuvatekstit kuin kaksi kirjassa ollutta muuta liitettä. Antti Laine ja Tuomas Hoppu laativat kovalla kiireellä esimerkilliset tilastot JPS:n jääpallosaavutuksista ja Esko Häyrysen, Ville Kujanpään sekä Jarkko Jokirannan keräämien tietojen pohjalta oli mahdollista koota tilasto seuran jalkapallosta 2000-luvulla.

Jyväskylän liikuntakulttuurin kehityspiirteitä

Seminaarista Harjun kautta Hippokselle

Jyväskylän paikallisen liikuntatoiminnan alkupiste voidaan jäljittää aina 1860-luvun lopulle asti, jolloin Jyväskylän seminaarin eli suomenkielisen kansakoulunopettajaseminaarin perustaja ja ensimmäinen johtaja Uno Cygnaeus kannusti oppilaitaan säännöllisten liikunnallisten harrasteiden pariin. Edelleen käytössä oleva, vuonna 1895 avattu Ryhtilän voimistelusalusi on konkreettinen muisto tuosta ajasta: nuorten seminaarilaisten kuorot, voimistelu- ja urheiluseurat sekä muut kulttuuririennot vaikuttivat merkittävästi seminaarin ulkopuoliseen yhteisöön, ja toimivat malleina myöhemmille yhdistyksille. Vuonna 1888 voimistelunopettajatar Fanny Stenroth perusti Jyväskylään lyhytikäiseksi jääneen naisvoimisteluseuran ja olympiavoittaja, konduktööri Verner ”Isä” Järvinen innosti esimerkillään paikkakuntalaisia liikunnan ja urheilun pariin vuosisadan vaihteessa. Tässä vaiheessa urheiluharrastus oli keskittynyt etupäässä aatteellisten yhdistysten, kuten raittiusseurojen, työväenyhdistysten sekä vapaapalokuntien yhteyteen. Hiihtoa, luistelua ja mäenlaskua harrastettiin talvisin Harjulla, Jyväsjärvellä sekä Taulumäellä. Kuten muillakin paikkakunnilla, ovat maisema, luonto ja ympäristöolosuhteet vaikuttaneet voimakkaasti harrasteiden suuntautumiseen.⁴

Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton eli SVUL:n levittäessä organisaatiotaan ympäri maata perustettiin kaupunkiin vuonna 1899 Jyväskylän Kisa-Toverit, jonka ”vastinparina” työväenliikkeen piirissä toimi varsinkin voimailulajeihin erikoistunut urheiluseura Voima. Kaupunki tuki 1900-luvun alkuvaiheissa rahallisesti jonkin verran esimerkiksi luistinratojen ylläpitoa sekä suorittamalla kunnostuksia omistamassaan uimalaitoksessa. Varsinaisia urheilukenttiä tai -laitoksia ei tuolloin kuitenkaan vielä ollut, vaan harjoituksia pidettiin milloin palokunnantalon pihalla, milloin seminaarin vieressä sijainneella kaltevalla harjoituskentällä tai hevostorin laitamilla.⁵ Tourujoen suistossa sijainnut Ramonin kenttä toimi kohtaamispaikkana ja retkikohteena, jossa leikittiin, pelailtiin ja pidettiin erilaisia

kansanjuhlina.⁶ Vuonna 1914 tehtiin kaupungille esitys kunnollisen urheilukentän saamiseksi Jyväskylään, mutta ponsi jäi vielä tuolloin tuloksettomaksi.

Varsinaisen kunnallisen liikuntatoimen edelläkävijänä toimi Jyväskylässä 1918 asetettu toimikunta, jonka tehtäväksi tuli seurojen esitysten pohjalta ryhtyä suunnittelemaan paikkakunnalle urheilukenttää. Valtuutettu Väinö Kauranen esitti 19.2.1925 urheilulautakunnan perustamista Jyväskylään, ja esitys sai valtuuston enemmistön taakseen. Lautakuntaa varten oli jo ehditty pyytää lausunnot sekä SVUL:n, TUL:n että Suojeluskuntien piiritoimelta. Ensimmäinen urheilulautakunnan jäsenten vaali suoritettiin 5.6.1925.⁷ Alkuperäinen, vuonna 1925 hyväksytty johtosääntö oli sellaisenaan voimassa aina 1950-luvulle asti, jolloin lääneihin muodostettiin erilliset urheilulautakunnat. Uuden johtosäännön myötä lautakunnan nimi muuttui 1968 urheilu- ja ulkoilulautakunnaksi, jonka jälkeen nimi on vaihtunut vielä useamman kerran. Urheilulautakunnan ensimmäinen palkallinen virka perustettiin 1939, kun Jaakko Reiju valittiin Harjun kentän vahtimestariksi. Sotien jälkeen kaupunki alkoi palkata määräaikaista työntekijöitä talvi- ja kesäkausien ajaksi eri tehtäviin kuten esimerkiksi uimakoulujen opettajiksi. Jyväskylän ensimmäinen urheilutoimenjohtaja aloitti työssään 1963.⁸

Lautakunnan aloittaessa toimintansa 1925 järjestettiin kaikki urheilukilpailut Hippoksen raviradan alueella, jossa muun muassa 400 metrin juoksu pidettiin kilometrin mittaisella raviradalla. Nykyisen jäähallin ja nurmikentän kohdalla sijaitsivat hyppy- ja heittopaikat. Hippoksen alue eli Köyhälammen ympärys oli 1900-luvun alkuun asti luonnontilaista suomaastoa, jonne sittemmin rakennettiin ravirata. Ravihevosten perässä seurasivat pian rata- ja kenttärheilun harrastajat, jotka siirtyivät vuonna 1926 avatulle uudelle Harjun kentälle. Sotia edeltävänä aikana Hipposta käytettiin pääosin ravikilpailuihin, mutta myös markkinapaikkana sekä karjanäyttelyalueena. Talvi- ja jatkosota aiheuttivat Hippoksen toimintaan lyhyen tauon, mutta sotien jälkeen Jyväskylän urheiluelämässä alkoi uusi vaihe, kun kaupunki alkoi panostaa urheiluseurojen tukemiseen ja liikuntapaikkojen rakentamiseen entistä enemmän.⁹ Urheilulautakunnan ehdotuksesta valmisteltiin 1948 lista tarvittavien liikuntapaikkojen tärkeysjärjestyksestä ja niiden rakennuskustannuksista. Harjun kentän peruskorjauksen, Nisulan

harjoituskentän rakentamisen ja Tuomiojärven uimalaitoksen lisäksi oman kokonaisuutensa ehdotuksessa muodosti Hippoksen alue, josta kaavailtiin ratkaisua kaupungin huutavaan pallokenttäpulaan.¹⁰

Hipposta ryhdyttiin 1950-luvulla käyttämään ympärivuotisesti ja monipuolisesti hyväksi, kun kunnostustöiden jälkeen paikalle saatiin jalkapallokenttä ja talveksi yleisöluistelualue pikaluistelijoiden harjoitusradan lisäksi. Myös sisäliikuntatilojen toteuttamista alueelle ehdotettiin jo samalla vuosikymmenellä, mutta hanke kaatui tuolloin kaupungin tiukkaan taloudelliseen tilanteeseen. 1960-luvulla Hippokselle muuttivat vielä pesäpalloilijat, kun Pesäpalloliitto kielsi 1966 nurmialustan käytön otteluissa. Kenttätilanteesta käytiin Jyväskylässä verrattain kovaa julkista keskustelua, mutta lopulta Harjun kentän käytön suhteen hallitsevassa asemassa olleet pesäpalloilijat joutuivat siirtymään Hippokselle, jonne valmistui hiekkapintainen pesäpallostadion vuonna 1968.¹¹

1950-luvulla lähinnä yleisurheilua varten rakennettuja Koskenharjun ja Halssilan kenttiä muutettiin palloilulajien, erityisesti jalka- ja pesäpallon tarpeita vastaaviksi. Jyväskylän ensimmäinen varsinainen pallokenttä oli Seminaarin vieressä Valtakadulla (nyk. Voionmaankatu) sijainnut ”kalteva kenttä”, joka oli enimmäkseen seminaarilaisten ja lähellä toimineiden kansakoulujen oppilaiden käytössä. Harjun kentän valmistuttua palloilutarkoituksiin saatiin käyttöön täysimittainen kenttä, jossa on nykyisin järjestetty sekä yleisurheilun Kalevan Kisoja että pelattu JJK:n jalkapallojoukkueen kotiotteluita. Hiihtokeskuksen rakentaminen vanhastaan retkeily- ja virkistyskäytössä olleeseen Laajavuoreen alkoi lokakuussa 1961, ja ensimmäinen hiihtohissi saatiin käyttöön vuotta myöhemmin. Vuosina 1964–66 hiihtokeskusta laajennettiin suurmäellä, useammilla hiihtohisseillä, saunarakennuksilla sekä myöhemmin myös pururadoilla ja hiihtoladuilla. Jyväskylän ensimmäinen jääkiekon peluuseen soveltuva kaukalo rakennettiin Viitaniemeen ”Nisulan monttuun” 1952, seitsemän vuotta myöhemmin toinen Hippokselle ja 1967 kolmas Kahakadun kentälle.¹²

Sotien jälkeisen kunnallisen liikunta- ja urheilutoiminnan vilkastumisen lisäksi myös seurojen määrä kasvoi aiempaan verrattuna. Vuosina 1943–49 perustettiin yhteensä 15 uutta urheiluseuraa, joista 11 oli yleis- ja 4 erikoisseuroja. JPS:n perustamisvaiheessa 1960-luvun alussa pesäpallo dominoi Jyväskylän liikuntakulttuuria: vuonna 1930 perustettu Jyväskylän Kiri nousi 1945 mestaruussarjaan, ja voitti ensimmäisen Suomen mestaruutensa 1953. Kirin naiset voittivat ensimmäisen SM-kultansa 1957. 1950-luku oli menestyksen myötä pesäpallon kukoistusaikaa, sillä kaupungissa pelasi samanaikaisesti kolme mestaruussarjaseuraa (Kiri, Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat sekä Pesä-Veikot). Etenkin paikalliskamppailut keräsivät tunnelmastaan kuuluisalle Harjulle parhaimmillaan 4 000–6 000 silmäparia. 1960-luvun kenttäkamppailu ja muutto Harjulta Hippokselle johti asteittain tilanteeseen, jossa pesäpallon yleisömäärät pienenivät ja lajin valta-asema hiipui.¹³

Sotien jälkeistä Jyväskylää voisi luonnehtia yliopisto- ja teollisuuskaupungiksi, sillä 1860-luvulta alkaneen seminaariperinteen lisäksi on teollisuuden ja kaupan merkitys kaupunkirakenteeseen ollut huomattava. Suuri alueliitos vuoden 1941 alussa toi virallisesti kaupungin yhteyteen sen lähiympäristössä sijainneet teollisuuslaitokset, kuten Kankaan paperitehtaan ja Valtion Kivääritehtaan. Liitoksen jälkeen teollisuuden palveluksessa olevasta väestä tuli Jyväskylän suurin ammattiryhmä, ja kun kaupungin väkiluku nousi alueliitoksen ja siirtoväen myötä, kasvoi teollisuusväen absoluuttinen määrä vieläkin jyrkemmin. Seudun teollista merkitystä lisäsi Vaajakoskelle rakentunut SOK:n eli Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunnan eri alojen tehtaiden yhdyskunta, sekä Säynätsalon ja Tikkakosken tehdasyhdyskunnat. Valtion Tykkitehdas sijoitettiin 1936 Rautpohjaan. Jyväskylä selvisi talvi- ja jatkosodasta suhteellisen vähin vaurioin, mutta sota-ajan politiikalle ilmeisten teollisuuslaitosten sijoittamisen ja väestönsiirtojen vaikutukset kaupungin toiminnalle olivat sitäkin lähtemättömämmät.¹⁴

Vaikka vuoden 1941 alueliitos kasvatti Jyväskylän aluetta suuresti, jouduttiin jo 1948 pohtimaan uuden lisämaan saamista. Väinölän, Jyskän, Kuokkalanniemen, Keljon ja eräiden muiden kaupungin pohjoispuolella olevien alueiden liittäminen Jyväskylään kuitenkin raukesi maalaiskunnan kanssa tehtyjen järjestelyjen johdosta. Vuoden 1965 suureen alueliitokseen mennessä Jyväskylä oli heti Helsingin jälkeen maan toiseksi tiheimmin asuttu kaupunki, ja tilanpuute oli huomattava. 1965

liitoksessa Jyväskylän pinta-ala kasvoi miltei nelinkertaiseksi, kun Kuokkalanniemi, Tikka, Taka-Keljo, Keljo, Laajavuori, Mannilanmäki sekä Seppälänkangas liitettiin osaksi kaupunkia. Koko Jyväskylää koskeva yleiskaava laadittiin ja vahvistettiin 1968. Vuosien 1940–60 aikana kaupungin asukasluku kasvoi reilusta kahdeksastatuhannesta yli 38 000:een, mikä johtui suurimmaksi osaksi alueliitoksista, siirtoväestä eli evakoista sekä muutamia yksittäisiä vuosia lukuun ottamatta tasaisen vahvasta muuttovoitosta.¹⁵

Kypärämäki – Palloseuran syntykoti

*Hyvin pitkälti minä näkisin, että JPS:n tarina on Kypärätien tarina.*¹⁶

Palloseuran toiminta-alue on viidenkymmenen vuoden aikana käsittänyt useampia Jyväskylän lähiöitä ja kaupunginosia. Pitkään seurassa vaikuttaneiden toimijoiden mukaan sillä on kuitenkin tietty alueellinen identiteetti, joka ei välttämättä Palloseuran nykytoiminnassa korostu.¹⁷ Erityisesti Kypärämäen kaupunginosaa voidaan syystä pitää Palloseuran synnyinsijana ja tukikohtana, koska suuri osa JPS:aan liittyneistä lapsista ja nuorista asui Kypärämäessä. Myös seuran perustajan ja ensimmäisen puheenjohtajan Olavi Hakalan keskeinen rooli pelaajiston kokoajana ja toiminnan järjestäjänä käy selväksi. Seuraavassa Ari Kuposen, Ilari Kotimäen ja Lasse Utterin näkemyksiä asiasta:

Miten minä sen näen, niin seurahan oli yhtä kuin Olavi Hakala. Hän oli kaikki. Hän valmensi, kuskasi ja teki joukkueenjohtajan hommat. Hän keräsi pojat. Pojat kerättiin silloin pääasiassa Kypärämäestä, ja [seura] oli, voitaisiin sanoa Kypärämäen Pallo...sellainenkin oli sitten joskus myöhempinä vuosina.¹⁸

Olemme muuttaneet lapsuuden perheen kanssa Kypärätielle vuonna 1958, ja siellä Kypärätiellä, Jyväskylän Harlemissa, pojat harrastivat paljon kaikenlaista. Ja 1962 on perustettu JPS, niin se oli varmaankin vuonna 1962, kun joku toi sinne ajatuksen nappulaliigasta. Ja me osallistuimme nappulaliigaan ja me voitimme tietysti sen, ja tämän kautta sitten vuonna 1963 minäkin sitten johonkin junioreihin lähdin. En muista mikä se oli, se olisi JPS eli....ei ollut mitään tietoa, vaan että tuli joku mies käymään siellä. Hurja joukko sitten lähti ja halusi näyttää muille, ja siitä alkoi tämä JPS:n tarina.¹⁹

Kyllä ne JPS:n alkuvuosien joukkueet, juniorijoukkueet, koostuivat suurimmaksi osaksi nappulaliigan pelaajista, joista suurin osa oli Kypärämäestä. Sitten siinä oli näitä Mattilanpellon pelaajia, Keljonkangas oli yksi sellainen ehkä vähän myöhemmin, mistä oli paljon poikia. Mutta se Keljonkankaan osuus taitaa mennä 70-luvulle ja 80-luvun alkuun [...] Se oli kivaa aikaa nuorelle pojalle...se oli ensimmäinen palloilujuttu, mitä lähdettiin pelaamaan. Esimerkiksi Kypärämäessä, mistä minä olen, en ainakaan muista että kukaan naapuruston poika olisi pelannut jossain muussa joukkueessa. Siellä oli meillä Jyväskylän Toverit, joka toimi Köhniö-Kypärämäki -alueella, mutta se oli keskittynyt enemmän hiihtokilpailuihin ja tällaiseen toimintaan.²⁰

Nykyisen Kypärämäen kaupunginosan louhikkoinen maa-alue kuului lähes kokonaisuudessaan Jyväskylän kaupungin alueeseen jo sen syntyessä vuonna 1837, minkä ulkopuolelle varsinainen Kypärämäki eli vuoren pohjoisreunan huippu kuitenkin yli sadan vuoden ajaksi jäi. Jo ennen talvisotaa Jyväskylässä vallitsi asunto- ja tonttipula, jota pahensi menetetyiltä alueilta saapunut siirtoväki. Kaupunginhallitus esitti 18.6.1940 valtuustolle Kypärämäen asuinalueen perustamista, ja alueen asemakaava valmistui lopullisesti syyskuussa 1940. Kypärämäki oli Jyväskylän ensimmäinen alusta alkaen suunnitelmien mukaan eli ”tyhjältä pöydältä” rakennettu asuinalue, jossa suunnittelijoiden ei tarvinnut ottaa huomioon varhaisempaa rakennuskantaa. Rakennustyöt oli määrä hoitaa mahdollisimman halvalla, eikä alueelle alkuvaiheessa suunniteltu vesijohtoa tai viemäreitä. Mäkinen maasto pakotti sijoittelemaan talot ja kadut vaihtelevasti. Kypärämäkeen saatiin myös 22 kappaletta ruotsalaisten hätäapuna lahjoittamia lahjataloja, jotka kuljetettiin Suomeen elementteinä. Talot oli ensisijaisesti tarkoitettu siirtoväkeen kuuluville, ja ne muutettiin väliaikaisesti kahden perheen taloiksi.

Uusi kaupunginosa oli oman aikansa tuote, jossa puitteet tehtiin niin halvalla kuin mahdollista, kaavoitusperiaatteet olivat yksinkertaisia, kunnallistekniikka puutteellista ja elämä sangen ahdasta.²¹

Jatkosodan päättymisen jälkeen kaupungin asuntopula paheni. Vuonna 1948 asutus alkoi levitä myös aiemmin rakentamattoman Köhniön puolelle, josta Rautpohjassa sijainnut ja toimintaansa jatkuvasti laajentanut Valtion Metallitehdas hankki työläisilleen asuma-alueen. Kaupunki möi Köhniön alueen tehtaalle, joka edelleen vuokrasi tontit työntekijöilleen. Tehdas myös avusti rakentajia rahoituksen saamisessa. 1950-luvulle tultaessa Kypärämäen työläiskaupunginosa muodosti identiteetiltään jo koko lailla yhtenäisen alueen: asukkaista valtaosalla oli sama yhteiskunnallinen tausta, ja Köhniön asukkaita yhdisti työnantaja. 1950 perustettu Kypärämäen Sosialidemokraattinen työväenyhdistys alkoi poliittisen toimintansa ohella osallistua kaupunginosan kehittämiseen ja edunvalvontaan. Samalla työväenyhdistys vieraantui varsinaisesta kaupungin työväenyhdistyksestä, jonka ei koettu ajavan laitakaupungin työläisten asioita. Heti sosialidemokraattien perässä alueelle perustettiin sekä Suomen Kansan Demokraattisen Liiton (SKDL) että Suomen kommunistisen puolueen (SKP) paikallisosastot.²²

Ensimmäisten vuosien aikana Kypärämäkeen oli rakennettu ainoastaan omakotitaloja Kypärätielle nousseiden pienkerrostalojen lisäksi. Varsinainen kerrostalorakentaminen alkoi kaupunginosassa vasta 1960-luvulla. Palvelut kohenivat vähittäin 1940- ja 50-lukujen taitteessa, kun alueelle saatiin koulu, säännöllinen linja-autovuoro sekä kauppoja. 1950-luvun lopulla rakennetusta työväentalosta muodostui eräänlainen kulttuurin, nuorisotyön ja urheilun keskus, vaikka sosialidemokraattien ja kommunistien välinen kamppailu Kypärämäessä oli ajoittain kovaa. Kaupunginosan laajentuminen ja asukasmäärän kasvu toi väistämättä mukanaan erinäisiä sosiaalisia ja teknisiä ongelmia. Uusien pienkerrostalojen kunto oli ajoittain kehno ja lämmitys puutteellista, mikä johtui alueen kiivaasta rakentamistahdistista ja taloudellisesta niukkuudesta. Kypärämäessä ei ollut vielä 1950-luvulla myöskään kunnollista vesijohtoverkostoa.²³

Ennen oman koulun valmistumista Kypärämäen lapset kävivät koulunsa Cygnaeuksen koulun ”iltavuorossa”, eli vasta iltapäivällä koulun varsinaisten oppilaiden jälkeen. Lapset viipyivät iltaisin pitkään ulkona, ja vanhemmat jäivät usein oman työpäivänsä jälkeen rakentamaan kotiaan. Uusi ja kasvava asuinalue aiheutti usein juurettomuuden tunteen, ja tarpeen kokeilla rajoja ja luoda reviierejä. Yhtälöstä syntyi helposti levottomuutta ja ilkivaltaa, olkoonkin että suurin osa lapsista kasvatettiin kurissa ja nuhteessa. Ohjattua harrastustoimintaa, leikki- ja urheilupaikkoja ei Kypärämäen alkuaikoina juuri ollut. Kuvaavaa on, että paikallisen työväenyhdistyksen toimittamassa *Kypärämäkeläinen*-lehdessä otettiin hieman paternalistisesti kantaa nuorisokysymykseen:

On tullut tavaksi yhä useammin moittia nuoriamme holtittomiksi. Heidät nähdään vain vallattomana ja ilkikurisena ja jopa pelättävänäkin joukkiona. Tuohon näkemykseen sisältyy kuitenkin vain pieni osa totuudesta. Yhteiskunnan muuttuessa, tiedon ja taidon lisääntyessä on meissä kaikissa, niin myös nuorissa tapahtunut muutosta. Nuoret, joita ei niinkään ole sitomassa vanhat perinteet ja tottumukset, ovat nopeimmin omaksuneet uudet tavat. uudet elämän muodot [...] Edelleenkin kuuluu varttuneemmille opastajan ja ohjaajan osa. Kasvattajan osa. Ongelma on suuri. Sen osittaiseenkin ratkaisemiseen tarvitaan paljon hyvää ymmärtämystä ja yritystä. Ensisijaisena tavoitteena tulisi ohjata nuoret pois kaduilta ja kujilta hyvien harrastusten ja opiskelun pariin.²⁴

Aiheetonta vanhempien huoli ei ollut, sillä kaupunginosasta todella löytyi ilkivaltaa ja Kypärämäen ulkopuolellakin kahakoivia jengejä. On kuitenkin ilmeistä, että huoli nuorison ”holtittomuudesta” on hyvin pitkälti ollut seurausta yleisen nuorisokulttuurin radikalisoitumisesta sekä määrällisesti pienen joukon häiriökäyttäytymisestä.²⁵

Kypärämäki oli 1960-luvun alussa varsin omavarainen metsälähiö. Alueelta löytyi yksityistä liiketoimintaa, pankki, posti, lähikauppoja sekä keskeiset kunnalliset palvelut. Asukkaiden suosiossa ollutta Köhniönjärven uimarantaa kunnostettiin 1964. Kaupunginosasta löytyi mainiot hiihtomaastot, mikä näkyi kypärämäkeläisten menestyksenä koulujen välisissä hiihtokilpailuissa. Kahakadun

urheilukentällä pelattiin jalkapalloa, pesäpalloa, jääpalloa ja jääkiekkoa, sekä koulun liikuntasalissa lentopalloa. Ennen JPS:n perustamista alueella toimi Jyväskylän Toverit, joka aktiiviensa kautta kytkeytyi läheisesti Kypärämäen työväenyhdistykseen ollen siis selkeästi sosialidemokraattien seura, vaikka politiikka jäikin sen toiminnassa taka-alalle.²⁶

JPS:n perustaminen ja toiminnan vakiintuminen

Nappulaliigat ja "Ollin" unelma

"Olli" oli tietynlainen, iso ja kovaääninen ja varmaan sellainen auktoriteetti meille. Kypärätie oli vuokrataloyhteisö, jossa asui monenlaista porukkaa. Me olemme näiden vanhojen 'jipsiläisten' kanssa puhuneet, että "Ollin" toiminta sai monia meistä oikeille laduille...jotka olisivat voineet lähteä toiseenkin suuntaan.²⁷

Palloseuran perustamisvaiheista ja alkuaajoista ei ole säilynyt juurikaan kirjallista aineistoa, joten tämän jakson kartoittamisessa on tukeuduttava aktiivien omiin kertomuksiin. Paljon jäänee hämärän peittoon, mutta olemassa olevan aineiston perusteella on mahdollista hahmottaa tekijöitä, jotka johtivat Palloseuran syntyyn. Ensimmäinen kehityslinja käsittää kaupunginosissa pelatut jalkapallon nappulaliigat ja korttelisarjat, jotka edeltävät ajallisesti seuran perustamista, loivat sille toiminnallisen pohjan ja muodostivat liigoissa pelanneista pojista JPS-pelaajiston ensimmäisen rungon. Varhaisten nappulaliigojen tuloksia ja tilastoja ei ole säilynyt, mutta kyseessä on todennäköisesti ollut joko yksinkertainen, alkulohkoihin jaettu sarja, jossa esimerkiksi Kypärämäen, Kypärätien, Keljonkankaan, Keskustan, Kiljanderinkadun ja Köhniön joukkueet ovat mitelleet toisiaan vastaan. Kypärätieltä löytyi tuohon aikaan kaksi tai kolme joukkueellista poikia eri-ikäisiin joukkueisiin. Nappulatoimintaa jatkettiin vielä seuran perustamisen jälkeen, mutta 1970-luvulle tultaessa organisoidut ikäkausijoukkueet ovat jo pelanneet piirisarjojen yhteydessä.²⁸ Seuran puheenjohtajana pitkään toiminut Ilmo "Inni" Viitanen sekä johtokunnan pitkäaikainen jäsen Lasse Utter muistelevat Kypärämäen kasvatteina vaiheitaan ja nappulaliigoja näin:

Olen syntynyt vuonna 1951 ja syntymäpaikka oli Kypärätie, Kypärämäki. Sen ajan olothan olivat mitä olivat, että verrattuna tähän päivään...elämä oli aika lailla erilaista. Kypärätiellähän asui vuokrataloissa

semmosia kahdeksan ruokakunnan perheitä. Taloja oli kymmenkunta, ja niissä oli lapsia paljon. Työläiskorttelin osahan se Kypärätie oli. Pienenä poikana sitä pelattiin monenlaista peliä, pelattiin pesäpalloa ja jalkapalloa ja käytiin Harjulla juoksemassa pikajuoksua, treenaamassa, hypättiin seivästä ja näin pois päin... eli urheilulajien kirjo oli se, mitä siihen aikaan kaikki tekivät. Palloseuraan päädyin sitten sillä lailla monen samanikäisen kaverin kanssa, että JPS järjesti nappulaliigan jalkapallossa ja me ilmottauduimme siihen mukaan ja mikäli muistan oikein, niin pelasimme parina kesänä jalkapalloa nappulaliigassa [...] Muistan ainakin päälle päin, että ”Olli” pyöritti koko lailla yksin sitä hommaa. Siihen aikaan joukkueilla oli englantilaiset nimet. Me, Kypärämäen porukka, pärjäsimme kohtalaisen hyvin nappulaliigassa ja voitimme sen mestaruuden.²⁹

Hommahan lähti käyntiin sillä lailla, että 60-luvun alussa tai 50-luvun loppuvuosina, en muista ihan tarkkaan, luimme lehdestä, että tällainen nappulaliiga jalkapallossa alkaa. Siihen sitten ruvettiin keräämään joukkueita. Myöhemmin on selvinnyt, että se oli Jyväskylän Palloseura... tai silloinhan se ei ollut vielä mikään seura, kun seurahan on perustettu vuonna 1962. Olavi Hakala pyöritti nappulaliigaa ja siinä oli aika paljon joukkueita. En tietenkään tarkkaa lukumäärää muista, mutta veikkaisin että ainakin 20–30 joukkuetta oli yhteensä, siinä oli useita lohkoja ja kaikilla oli englanninkieliset joukkueiden nimet. Vieläkin näin 50 vuoden takaa muistan, että sen meidän porukan nimi oli Plymouth. Siinä oli pari ikähaarukkaa ja Kypärätie oli aina... tai me pelasimme Kypärämäen nimellä, Kypärämäki-Plymouth. Me taistelimme siinä aina voitosta, ja vastustajina oli Voionmaankatua, Keskustaa, Kukkumäkeä ja tällaisia nimiä.³⁰

Toinen – ja eittämättä koko seuran jatkuvuuden kannalta merkittävin – tekijä on rakennusmestari Olavi Hakala itse. Osuuskunta Mäki-Matin³¹ palveluksessa ollut ja sekä Jyväskylän teknisen että rakennuslautakunnan puheenjohtajana³² toiminut ”Olli” toi nappulaliigat Jyväskylän lähiöihin, perusti Palloseuran, toimi sen puheenjohtajana ensimmäiset 16 vuotta ja kertomusten perusteella pyöritti omakätisesti koko seuratoimintaa alkutaipaleen ajan. Käytännössä jokainen haastateltu seura-aktiivi korostaa ”Ollin” asemaa Palloseuran *primus motorina*, joten hänen merkitystään tuskin voi liioitella tässä yhteydessä. Korvaamattomana apuna ja tukena hänellä oli vaimonsa Hilikka Hakala, joka toimi muun muassa seuran johtokunnassa, huoltajana, kuljettajana pelimatkoilla ja myöhemmin ajoi seuran

etuja myös Jyväskylän kaupunginvaltuustossa. JPS:n verkkosivuilla kerrotaan ”Ollin” olleen tulisieluinen ja peräänantamaton jalka- ja jääpallomies, ja että pitkälti hänen ja Hilkan ansiosta Palloseura säilyi elinvoimaisena juniorien kasvatusseurana kahdenkymmenen vuoden ajan.³³ Juurikin näin asian kiteyttää oman pelaajauransa ohella JPS:n naisjoukkueita valmentanut Ari Koponen. Hän selvittää osaltaan myös Olavi Hakalan tavoitteita:

Joka tapauksessa ”Ollilla” oli sellainen kasvatuksellinen näkökohta siinä, että saadaan pojat sieltä Kypärämäen kadulta pelaamaan palloa, ja siinä hän sitten onnistui loistavasti. Se oli helkutin kirjavaa se porukka joka siellä pelaili, mutta siellä oli sitten ihan todellisia palloilulahjakkuuksiakin, ja ”Olli” sai ne kyllä sitten poimittua sieltä pois. Hän oli tosi jämäkkä äijä, piti pojat ojennuksessa ja johti kovalla kädellä seuraa siinä vaiheessa. Teki ihan älyttömän työn. Tietenkään se ei pojista aina tuntunut mukavalta, mutta hän hankki vehkeet, korjasi mailat ja pallot ja teki kaiken. En edes pysty näkemään sellaista vaihtoehtoa, missä ei ”Ollia” olisi ollut. Seuraa ei olisi enää olemassakaan. Hän oli käsittämätön äijä siinä vaiheessa.³⁴

Ilari Kotimäki pohtii niin ikään Hakaloiden motiiveja ja urheiluseuratoiminnan merkitystä eräänlaisena ehkäisevänä sosiaalityönä 1960-luvun kontekstissa. Hän vertaa ”Ollia” avustustyöntekijöihin ja filantrooppeihin, jotka saapuvat kehitysmaiden slummeihin auttamaan muita ja joilla henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu ei ole päällimmäisenä mielessä. Vertaukset ovat aavistuksen romantisoituja, mutta ne auttavat ymmärtämään sitä yhteisöllisyyttä, josta JPS:n tapainen seura voimansa ammensi ja miksi Kypärätiellä asuneet nuoret pojat näkivät Olavi Hakalan niin merkittävänä hahmona:

Tietysti 11-vuotiaana poikana en varmasti pystynyt ajattelemaan, että nyt joku tuli ja toi toimintaa Jyväskylän köyhälistökadulle, ja se oli jotain ihmeellistä...että joku välitti. Ja tätä kautta Hakalan Olavi tuli tutuksi, ja saavutti jonkinlaisen jumalan aseman meidän poikapiirissämme.

Uskon kyllä ihan täysin, että Hakalan Olavilla oli sataprosenttinen vilpittömyys, Eli hän ei itse hyötynyt siitä [...] Kertaakaan sen hyvin aktiivisen 15-20 vuoden aikana en voi sanoa, että Hakalan Olavi olisi itseään varten jotain tehnyt...vaan nämä pojat olivat aina kaikki kaikessa. Tavallaan se, että "Olli" tuli köyhälistökortteliin...minä voisin kuvitella, että tilanne on vähän samanlainen jossain Brasiliassa eli ihan vastaava, silloin sitä ei osannut ajatella. Ja tulosta alkoi syntyä. Me olimme neitseellinen ryhmä, me olimme itseoppineita, jossain määrin taitaviakin ja sitten tuli joku, joka halusi järjestää meille toimintaa. Ja sen takia uskoisin, että Kypärätien pojista 80 % lähti toimintaan heti mukaan. Kaikilla ei ollut täysin valmiuksia, mutta kuitenkin melkein kaikki ainakin yrittivät.³⁵

Ajatukseen uuden seuran perustamisesta on lisäksi vaikuttanut eräs Olavi Hakalan omalla pelaajauralla sattunut tapaus. Alunperin Kristiinankaupungista kotoisin ollut Olavi pelasi jalkapalloa Jyväskylän Palloilijoissa eli JyP:ssä³⁶, vaikka hän itse toimi työväenyhdistyksessä ja JyP oli SVUL:n seura. Äänekoskella pelattiin eräänä viikonloppuna paikallisen Huiman ja JyP:n kesken ottelu, jonka tarkkaa ajankohtaa Olavi tai muut toimijat eivät enää muista. Hän lähti ajamaan Kristiinankaupungista Äänekoskelle vain huomatakseen perillä, ettei paikalla ollut muita JyP:n pelaajia. Kävi ilmi, että he olivat jääneet kotiin kuuntelemaan radiosta samaan aikaan käytyä Suomi–Ruotsi-maaottelua. Kertomansa mukaan "Olli" hermostui tapauksesta, päätti jättää JyP:n ja perustaa kokonaan oman seuran. Samaa kertomusta myötäilevät ainakin Ilmo Viitanen sekä Lasse Utter.³⁷

Kolmantena seuran syntyyn ja toimintaan vaikuttaneena seikkana voitaneen pitää ympäristön eli toisin sanoen Jyväskylän lähiöiden tuolloisia olosuhteita, jotka elimellisesti kytkeytyvät kahteen muuhun tekijään. Sotienjälkeinen Suomi eli suurten murrosten keskellä, joihin lukeutuvat esimerkiksi suurten ikäluokkien syntyminen, muuttoliike sekä maan sisällä että sieltä pois ja maatalousvaltaisen yhteiskunnan vääjäämätön muuntuminen teollisuusyhteiskunnaksi. Varsinainen hyvinvointivaltio oli vasta suunnitteilla. Kypärämäen tapaisissa työläiskortteleissa oli omat sosiaaliset ongelmansa sekä runsaasti harrastustoimintaan helposti ohjattavissa olevia lapsia ja nuoria.

Jyväskylän Seudun Palloseuran perustava kokous on pidetty huhtikuun 10. päivänä vuonna 1962³⁸ Jyväskylän Työväenyhdistyksen B-salilla. Seuran alkuperäinen nimi oli ”Jyväskylän Palloseura”, mutta siihen lisättiin seutu-sana vuonna rekisteröitymisen yhteydessä, mikä ilmeisesti tehtiin sekaannuksen välttämiseksi jo 1935 perustettuun Jyväskylän Pyöräilyseuraan (JYPS). Kokouksen kellonajasta ei ole tietoa, mutta Palloseuraa olivat tuolloin paikalla perustamassa Olavi Hakala, tekniikko Erkki Kuosa, osastonhoitaja Niilo Käyhkö, palomies Reijo Hänninen, sihteeri Tauno Kähkönen, lehtori Pentti Anttila sekä koululainen Kari Rantanen. ”Olli” valittiin puheenjohtajaksi ja muut edellämainitut seuran ensimmäiseen johtokuntaan, joka sai tehtäväkseen kenttävuorojen hankkimisen ja JPS:n joukkueiden ilmoittamisen asiaankuuluviin sarjoihin. Työväen Urheiluliittoon liittymisestä ei perustamisvaiheessa puhuttu mitään, vaan Palloseura päätti liittyä ainoastaan Suomen Palloliiton jäseneksi.³⁹

Seuran perustaminen tapahtui Olavi Hakalan aloitteesta. Hänen mukaansa perustajajoukko koostui lähinnä keskinäisistä ystävistä ja urheilumiehistä, joita yhdisti kuitenkin toiminta Jyväskylän työväenyhdistyksessä ja sosialidemokraateissa. Esimerkiksi Tauno Kähkönen toimi SDP:n Keski-Suomen piirisihteerinä 1960-luvun alussa, ja Niilo Käyhkö työskenteli ”Ollin” tavoin Osuuskauppa Mäki-Matissa. Osa perustajista ei kuitenkaan jatkanut aktiivisesti JPS:n toiminnan parissa, vaan heidät oli lähinnä ”värvätty” paikalle, jotta Palloseura saatiin laillisesti ja päätösvaltaisesti perustettua.⁴⁰ Näin Olavi Hakala myöhemmin muistelee JPS:n syntyä:

Meillä oli poliittinen kaari yhteinen [...] Mutta kaikki me olimme, suurin osa tai oikeastaan kaikki olimme sos. dem. työväenyhdistyksen jäseniä...ja siitä kaveripiiristä, muutamat olivat pelaajia jotka olivat siinä perustamassa. Rantasen pojat molemmat pelasivat jääpalloa, ja sitten jalkapalloakin [...] Perustajat asuivat eri puolilla Jyväskylää, mutta olimme työväenyhdistyksen piirissä tavanneet toisiamme. Ja sieltä värvättiin sitten tämä perustajajoukko, että saatiin Palloseura perustettua.⁴¹

Rantasen veljeksillä tarkoitetaan Karia ja Jarmoa, jotka isänsä Paavon kanssa liittyivät Palloseuraan ensimmäisten joukossa.⁴² Lasse Utter työskenteli myöhemmin Niilo Käyhkön työtoverina muttei ollut tuolloin tietoinen siitä, että Käyhkö oli ollut perustamassa JPS:aa:

Käyhkön Niilo on ollut työkaverini myöhemmin. Hän oli kova urheilumies täällä Jyväskylässä, vaikutti kuitenkin pääosin pesäpallon parissa. Silloin, kun sen [perustajajäsenten] nimelistan ensimmäistä kertaa näin, niin ihmettelinkin, että mitäs ”Nipa” täällä tekee...mutta niin se vain oli. Kun olen sitä ”Nipalta” kysynyt, niin hän kertoi näin, että Hakalan Olavi pyysi hänet sinne kokoukseen...”Nipa” oli varmaan Hakalan Ollin alainen jollain tavalla, hän oli Mäki-Matilla varastomiehenä jossain rautapuolella tai missä olikaan. Se perustamiskokous varmaan meni tällä lailla, että sinne oli sen verran täysi-ikäisiä kavereita saatava, että Palloseura yleensä pystyttiin perustamaan.⁴³

Lajeiksi jalkapallo ja jääpallo

Sanotaan näin, että yli 50 % jääpalloilijoista pelasi jalkapalloa, ja edustusjoukkueessa.⁴⁴

Palloseuran ensimmäinen toimintakokous päätettiin pitää huhtikuun 17. päivänä 1962. Tulevaa seuratyötä linjattiin siten, että JPS ”pyrkii aloittamaan toimintansa lähinnä nuorten piirissä, joiden jatkuvalla valmennuksella yritetään saada Jyväskylään joukkue, joka pystyy myöhemmin kamppailemaan korkeimmistakin sarjapaikoista.” Palloseuran alkuperäinen toiminta-ajatus oli siis olla lähinnä lapsia ja nuoria urheilullisten harrasteiden pariin ohjaava kasvattajaseura, jossa kilpailullinen menestys oli toisarvoista. ”Korkeimpiakin sarjapaikkoja” pyrittiin tavoittelemaan pitkäjänteisellä juniorityöllä, mutta vasta tulevaisuudessa olosuhteiden ollessa otollisia. Huomionarvoista on, että seuran perustajat valitsivat lajeiksi jalkapallon ja jääkiekon, kun taas jääpallolle jätettiin alustavassa suunnitelmassa optio.⁴⁵ Idea jääkiekkoa pelaavasta Palloseurasta kuitenkin hautautui, ja 1964 jääpallo

otettiin seuran toimintaan jalkapallon rinnalle. Mitä siis tapahtui? Olavi Hakala kertoo, että erikoinen, ilmeisesti selvittämättä jäänyt varkaustapaus vaikutti nykyiseen lajivalintaan:

Pojat halusivat jääkiekkoa, mutta minulta varastettiin mailat! Se loppui siihen. Ne vietiin meidän kotoa, sieltä ulkoa, kun ne olivat vettymässä tai siis kosteutta hankkimassa...siinä oli jotain pikkupoikia, jotka olivat ne sitten vieneet. Eihän niitä mailoja niin paljoa ollut, mutta oli kumminkin. Sitten me teimme jääpallomailat itse, talkootyönä.⁴⁶

Välittömästi perustamisen jälkeen seuran toimintaan tuli mukaan varkauteleisyntyinen jääpallomies Veikko Laitinen, joka pelasi myös Vaajakosken Pallossa (VaPa). Hän tuumii, että Palloseuraan haluttiin jokin talvinen joukkuelaji ja jääpalloon päädyttiin ensisijaisesti sen kustannustehokkuuden vuoksi. Jääpallomailojen viilaaminen pelikuntoon oli tuossa vaiheessa käsityötä, jossa Veikko näytti mallia muille:

[Seuraan] haettiin talvilajia ja jääkiekko tuli sitten ensiksi kuvaan, mutta sitä pidettiin kalliina. Minä sitten esitin, että miten olisi jääpallo, se on kustannuksiltaan halvempi. Siitä se lähti sitten...nämä nykypalloilijat eivät muista sitä, kun mailojen kärkeen laitettiin nahkaremmit suojaksi eristysnauhan päälle. Kukaan ei osannut punoa, minä punoin kaikki mailat, kaupasta sai silloin ostaa irtoremmejä. Hakalan Olli asui silloin Mattilankadulla, heidän kellarissaan pidettiin talkoita ja laitettiin mailoja kuntoon. Minä opetin kavereita, että miten niitä sidotaan. Sillä tavalla pikkuhiljaa hankimme varusteita ja aloimme harjoittelemaan.⁴⁷

Mailat olivat todellakin ensi alkuun omatekoisia, ja niitä tehtiin esimerkiksi vanerista. Pallot maalattiin osuuskaupasta saadulla lateksilla, jotta ne kestäisivät käytössä kauemmin. Hakalat hankkivat varusteita ja pelipaitoja suurimmaksi osaksi omasta pussistaan, ja rikki menneitä mailoja korjailtiin yhdessä Hakaloiden autotallissa. Hilikka Hakala toimi huoltajana, joka ompeli ja pesi junioreiden pelipaidat ja housut. Juuri tässä tulee konkreettisesti esille Palloseuran toiminnan sosiaalisesti tiedostava aspekti,

jonka mukaan perheiden tai yksinhuoltajien vähävaraisuus ei saanut olla este lasten urheiluharrastukselle. Varusteet hankittiin tai tehtiin itse, sillä Olavi Hakalan mukaan työväenyhdistys ei seuratoimintaa tukenut oikeastaan mitenkään. Asiaan vaikutti osaltaan myös jääpallon alhainen status Keski-Suomen urheilupiireissä. Sittemmin ”Ollin” henkilökohtaisten suhteiden kautta jalka- ja jääpallovarusteita saatiin rakennusliikkeiltä ja alan toimijoilta.⁴⁸ Jääpallomailat jouduttiin 1960-luvulla pääasiassa tuomaan Ruotsista, mutta aikakauden tullimääräykset ja tuontirajoitukset tekivät asian kiharaiseksi. Näin Hilka ja Olavi muistelevat erästä mailojenhakumatkaa, jolloin tarkkaavaista tullimiestä harhautettiin rajalla:

Olimme salakuljettajia! Kun meidän Henry oli pikkuinen poika, niin siihen aikaan oli markkamäärä mitä sai tuoda, ja meillä oli lapsille petattuna sinne takapenkille peti. Lattialla oli mailoja ja siellä oli takakontissa mailoja, ja kun tulimme Suomen tulliin...minulla oli plyysimattokin, sekin oli siellä...niin käskettiin tulla ja näyttää. Olavi oli menossa takaluukulle ja sitten meidän Henry sanoi, että hänellä on pissahätä. Minä avasin oven ja sanoin, että pissaa siihen ja silloin tulli sanoi: ’Antaa mennä!’ Henry oli sellainen parivuotias pikkunassikka ja minä sanoin, että oli hyvä, kun osait pissata siihen. Siihen aikaan me olisimme siitä varmaan saaneet...olihan meillä laskut. Meillä oli kaksi laskua, toinen oli käypä lasku ja sitten oli sellainen valelasku, koska ei saanut paljoa tavaraa tuoda. Vähän jännitti se hetki, mutta selvisimme kuitenkin.⁴⁹

Palloseuran perustamisvaiheessa jääkiekko oli kolmen eri seuran, JyPin, Kirin sekä Diskoksen ohjelmassa. Näistä JyP nousi 1963 maakuntasarjasta Suomi-sarjaan. Jalkapallossa Jyväskylän kärkijoukkueen paikasta kisasivat JyP sekä TUL:oon kuulunut Jyväskylän Pallokerho eli JyPK, joka oli syntynyt Valmetin Rautpohjan tehdasyhteisössä. TUL:n oma jalkapallotoiminta hiipui Keski-Suomen piirin alueella 1950-luvulla, kunnes vuodesta 1964 lähtien piirin jalkapallojaoston toiminta elvytettiin jälleen eloon. Vuosien 1956–64 aikana jalkapalloa pelattiin Keski-Suomessa ainoastaan Palloliiton alaisissa sarjoissa. Jääpallo oli aina 1950-luvun puoliväliin asti kohtuullisen suosittua Jyväskylän alueella. Laji kuului vanhastaan JyP:n ohjelmistoon; sitä pelattiin myös Suolahdella, Säynäsalossa ja Äänekoskella, ja VaPa piipahti aina mestaruussarjassa asti. Sotien jälkeen Keski-Suomeen juurtunut

jääkiekko ajoi kuitenkin vähitellen jääpallon ohi, ja sarjatoiminta jäi muutamien harvojen yrittäjien harteille.⁵⁰

On sangen mielenkiintoista ettei Palloseura, jonka perustajista suurin osa oli joko sitoutuneita työväenliikkeeseen tai sen aatetta myötäileviä, kuitenkaan syntyvaiheessaan hakeutunut organisoituneen työväenurheilun piiriin, vaan tyytyi ”pelkästään” Suomen Palloliiton (SPL) jäsenyyteen. Asia nousi seura-aktiivien haastatteluissa esille, mutta TUL:oon liittymistä edeltävän ajan motiiveja voidaan käytännössä vain spekuloida. 1960-luvun alussa suomalainen urheiluelämä oli vahvasti politisoitunutta ja jakautunutta. Porvarillinen Suomen Valtakunnan Urheiluliitto (SVUL) ja TUL kävivät omaa hegemoniakamppailuaan. Toisaalla työväenurheilu itsessään oli jakautunut lähinnä sosialidemokraattisen puolueen sisäisen valtataistelun ja niin sanotun erillisliittoratkaisun myötä. Skisma huipentui erinäisten seurojen erottamiseen TUL:sta ja lopulta Työväen Urheiluseurojen Keskusliiton (TUK) perustamiseen 1959. Käsittelen työväenurheilun keskusjärjestöjen vaiheita ja JPS:n suhdetta työväenurheiluun lähemmin seuraavassa luvussa.

Omin neuvoin sarjataivaalle

Nappulaturnaukseen lähdettiin ja ”Olli” lähti leipäautolla meitä viemään, sellaisella Rakennuskunta Hakan avolavalla. Sinne mahtui sitten pikkupoikia pirusti.⁵¹

Vastaperustettu Palloseura sai toimintansa mukavasti käyntiin. Ensimmäisen täyden toimintavuoden lopussa seuraan oli Olavi Hakalan tilastojen mukaan ehtinyt liittyä kaikkiaan 150 jäsentä, ja kahdensadan jäsenen rajapyykki rikkoutui 1964. Vuosien 1967–68 aikana jäsenmäärä putosi äkillisesti alle kahdensadan, mutta tilanne on ilmeisestikin korjaantunut aivan yhtä pikaisesti, sillä vuoden 1969

lopulla jäseniä oli 266, joista alle 17-vuotiaita 91. Toimintavuoden 1971 päättyessä palloseuralaisia oli yhteensä 283, ja näistä alle 17-vuotiaita 87.⁵²

Vuosina 1962–63 JPS:ssa pelattiin ylivoimaisesti eniten jalkapallon nappulaliigan pelejä, joita kertyi molemmilta vuosilta yhteensä 41. Samaan aikaan D-juniorien otteluita oli 11, C-juniorien 14, B-juniorien 19, A-juniorien 17 ja seuran edustusjoukkueen pelejä 16. Lisäksi on pelattu vielä erillistä korttelisarjaa kaikkiaan 15 jalkapallo-ottelun verran. On mahdollista, että tilastoissa on päällekkäisyyksiä etenkin nuorimpien juniorien sekä nappulasarjojen osalta. Jääpallo tuli seuran ohjelmaan mukaan 1964, jolloin edustusjoukkue tarkoitti käytännössä samaa kuin A-juniorien joukkue. Muutamia B- ja C-juniori-ikäisten jääpallo-otteluita käytiin jo 1965–66. Jalkapallon junioritoiminta koki hienoisen notkahduksen 1970-luvulle tultaessa, jolloin nappulaliigaa tai korttelisarjaa ei pelattu eikä Palloseuraan saatu kaikkiin juniiori-ikäluokkiin koottua joukkuetta. Muun muassa A-juniorien ottelumäärä putosi seitsemästätoista (1968) viiteen (1970), ja samoin kävi B- ja C-junioreille. Syyksi on merkitty vetäjien puute; edustusjoukkue sen sijaan tahkosi kahta-kolmeakymmentä ottelua kaudessa. Jääpallon osalta toimintakertomuksissa todettiin nuorten poikien innostuksen olleen kova lajia kohtaan: ”Pojilla on omat mailat ja pallot sekä kova into, ja kohtalainen taito.” Palloseuran kymmenen ensimmäisen toimintavuoden aikana on kirjattu pelatun yhteensä 301 jääpallo- ja 771 jalkapallo-ottelua.⁵³

Olavi Hakala valmensi pääasiassa itse sekä edustusjoukkuetta että juniorijoukkueita. Hänen pelifilosofiassaan ei tähdenntetty niinkään taktisia hienouksia, vaan tahtoa, tekemistä ja fyysistä kuntoa. Näin hän oli itsekin pelannut kotiseudullaan. Seppo Viinikainen ja Veikko Laitinen muistelevat hymyssä suin alkuaikojen harjoitteita:

”Ollin” valmennuksesta muistan yhden esimerkin, eli ’kun jaksatte 45 minuuttia täysillä ja välillä juostaan kaveria päin, niin että pää tulee siniseksi.’ Sillä juoksuttamisella oli tarkoitus pärjätä, ei meillä mitään taktisia kuvioita ollut, juoksua vain ja kovalla kunnolla kyllä pärjää näissä sarjoissa. Sitten hän

antoi ohjeita, että kun tulee niitä isompia kavereita vastaan niin juokset vaan päin, vaikka maalivahtia. Tämäntyyppisiä neuvoja hänellä oli.⁵⁴

Meillä oli kerran yliopiston kentällä harjotukset ja seuraavana päivänä oli ratkaiseva peli, olisiko ollut peräti kolmosdivisioonan nousu, Haapamäellä. Nurmikon rinne oli viisto ja hän pani meidät kaikki kyykkyhyppyä hyppimään sitä rinnettä ylös. Seuraavana päivänä kaikilla oli jalat aivan jumissa. Että kyllä ”Ollikin” tuli ihan pystymetsästä siihen touhuun.⁵⁵

JPS:n alkuaikojen tavallisimpia vastustajia olivat muut Jyväskylän alueen seurat, kuten JyP, JyPK, VaPa, Nousu ja Säynätsalon Riento (SäyRi). Maakunnan seuroista palloseuralaiset pelasivat säännöllisesti esimerkiksi Äänekosken Huimaa, Mäntän Valoa, Jämsänkosken Ilvestä, Jämsän Palloa, Keuruun Palloa tai Suolahden Urhoa vastaan. Jääpallossa vastustajat haettiin jo pitempien maantieteellisten etäisyyksien päästä, sillä VaPan lisäksi JPS:n edustusjoukkue ja juniorit kohtasivat Oulun Luistinseuran (OLS), Warkauden Pallo -35:n, Warkauden Työväen Palloilijoiden (VarTP), Joensuun Maila-Poikien (JMP), Mikkelin Palloilijoiden, Porin Narukerän sekä Vasa IFK:n tapaisia perinteikkäitä jääpalloseuroja.⁵⁶

Palloseura nousi jalkapallon aluesarjaan ensimmäistä kertaa 1965. Kaudella 1967–68 seuran edustusjoukkue pelasi jalkapallossa aluesarjakarsintaa ja jääpallossa Suomensarjaa, ja molemmissa lajeissa piirisarjaa sekä yksittäisiä ystävyysotteluita. JPS:n jalkapalloilijat olivat viiden joukkueen voimin pelatussa aluesarjakarsinnassa neljäs, ja piirisarjan valopilkkana oli 4-2 voitto maakuntasarjassa pelanneesta ja tuolloisesta kaupungin kärkijoukkueesta JyPK:sta. Kaudella 1968–69 jalkapalloilijat voittivat aluesarjakarsinnan päihittäen muun muassa Kuohun kahteen kertaan 4-2 ja Palokan Riennon 4-0. Seuraavalla kaudella pelattiinkin jo IV-divisioonaa, joka vastasi entistä aluesarjaa. Vuonna 1970 JPS saavutti IV-divisioonasta kaksi voittoa, kaksi tasapeliä ja kuusi tappiota. Piirisarjassa voitot ja tappiot menivät tasan, ja Suomen Cupin karsinnoissa koettiin 1970 ja 1971 niukat maalin tappiot (1–2 ja 4–5) JyPK:ta vastaan. Palloliiton poikatoimintakilpailussa JPS saavutti 1967 kahdeksannen sijan yhteensä 908 pisteellä. Joukkueet aina A-junioreista D-junioreihin tahkosivat piirisarjaa sekä osallistuivat piirin

tekniikkakilpailuihin kohtuullisella menestyksellä. Ystävyysotteluita pelattiin aina Mikkelissä, Pieksämäellä ja Kuopiossa asti. Vuodesta 1968 lähtien JPS järjesti myös omia junioreille tarkoitettuja jalkapalloseurojaan.⁵⁷

Jääpallokaudella 1967–68 Palloseurassa pelasi OLS:sta lainassa ollut Pentti Keränen, mutta koska useampi joukkueen runkopelaaja joutui samaan aikaan suorittamaan asevelvollisuuttaan, olivat pelisuoritukset odotettua vaisumpia. JPS oli Suomensarjan länsilohkon viimeinen jääden kahdella pisteellä Narukerän taakse. Piirisarjan lopullinen sijoitus oli toinen heti VaPan jälkeen. Piirin joukkueessa pelasi WP-35:ta vastaan käydyssä juhlaottelussa kaikkiaan viisi nuorta palloseuralaista, jotka olivat Mikko Ahonen, Hannu Kaulimo, Risto Hallikainen, Esko Pihlavamäki sekä Risto Heikkinen. Seuran B-, C- ja D-juniorit voittivat sarjoissaan piirinmestaruuden, ja jääpallon poikatoimintakilpailussa JPS oli mainiosti kolmas yhteensä 459 pisteellä. Seuraavina vuosina edustusjoukkue vakiinnutti paikkansa II-divisioonassa eli entisessä Suomensarjassa jääden kuitenkin usein kamppailemaan häntäpäin sijoituksista. Vanha länsilohko vaihtui itälohkoon, ja vastustajat sen myötä. Palloseura saavutti voittoja esimerkiksi VarTP:sta ja JMP:sta, mutta hävisi vastaavasti Lappeenrannan LaPa:lle sekä Imatran Pallo-Salamoille.⁵⁸

Palloseuran toimintaan on alusta alkaen kuulunut parhaiden ja ansioituneiden pelaajien palkitseminen jalkapallon ja jääpallon osalta, sekä nämä molemmat yhteen laskien. Ansioituneimmat pelaajat ratkottiin erityisen pistelaskujärjestelmän avulla, joka taas perustui kuluneen kauden pelisuorituksiin sekä harjoitusaktiivisuuteen. Seurassa pidettiin junioreille myös omia tekniikkakilpailuja. Esimerkiksi vuonna 1968 seuran parhaaksi jääpalloilijaksi valittiin Mikko Ahonen, joka sai palkinnoksi Jyväskylän seudun Osuuskassan lahjoittaman kiertopalkinnon. Jalkapallon puolella ansioitunein palloseuralainen oli Raimo Nykänen 132 pisteellä. 1972 tilastoitiin JPS:n parhaat palloilijat koko kuluneen 10 toimintavuoden ajalta, ja kärkeen sijoittuivat molemmat lajit huomioiden Hannu Kaulimo (264 pistettä), Mikko Ahonen (235 p.) sekä Seppo Viinikainen (218 p.). Varsinaisen palloilu-, harjoittelu- ja leiritoiminnan lisäksi Palloseurassa pidettiin niin sanottuja valistustilaisuuksia, yleensä raittiusasiain merkeissä kaksi tai kolme kertaa vuodessa. Toimintakertomusten mukaan seuran aktiivit ovat

kokoontuneet myös taktiikka- ja sääntötulkintapalaveriinhin sekä Palloliiton järjestämään erotuomari- ja ohjaajatoimintaan.⁵⁹ Esimerkiksi joulukuussa 1967 ovat Markku Haikala ja Simo Keränen osallistuneet Varkaudessa pidetylle jääpallon valmentajakurssille.⁶⁰

Palaajaluetteloiden perusteella leijonanosa palloseuralaisista pelasi kesäisin jalkapalloa sekä talvisin jääpalloa. Lajit ovatkin oivasti täydentäneet toisiaan, koska niiden harjoittelu on perusteiltaan samanlaista. Erityisesti tämä ”dualismi” on näkynyt juniorien harjoittelussa vielä 1980-luvulle saakka. Kukaan haasteltavista ei miellä, että jalkapallon ja jääpallon kesken olisi ollut jonkinlaista seuran sisäistä kilpailua tai vastakkainasettelua. Asetelma on sikäli mielenkiintoinen, että jalkapallo on JPS:n alkuperäinen laji, mutta suurin kilpailullinen menestys on tullut jääpallosta. Oman mausteensa keitokseen tuo kaukalopallo, joka on jalostettu emälajistaan jääpallosta Ruotsissa ja epävirallisesti otettiin Palloseuran ohjelmaan jo kaudella 1970–71 seuran järjestämän puulaakisarjan muodossa.⁶¹ Kaukalopallosta kasvoi sittemmin 1980-luvun ”trendilaji” ja valtavan suosittu kuntoliikunnan muoto, jonka organisoinnissa JPS oli avainasemassa valtakunnallisestikin ajateltuna. Näin Ilari Kotimäki miettii jalkapallon ja jääpallon keskinäistä suhdetta:

Silloin 60- ja 70-luvuilla jalkapallo oli selkeästi päälaji. Mutta kuitenkin Keski-Suomen jalkapallo oli sitä mitä oli; paljon oli joukkeitä ja pelaajia, mutta taso ei ollut yltänyt valtakunnan tasolle. Ja jääpallo oli koko ajan mukana, se jossain määrin oli kuitenkin täytelaji. Mutta voisin kuvitella, että ehkä kuitenkin Hakalan Ollille jääpallolla oli suurempi merkitys.⁶²

Jyrki Saviranta pelasi pitkään jääpallon edustusjoukkueen maalivahtina ja myös pesäpalloa Lohessa. Nykyään hän on toiminut seuran maalivahtivalmentajana sekä joukkueenjohtajana. Hänen näkemyksensä on, että taloudelliset reunaehdot eivät JPS:n tapaisessa seurassa yksinkertaisesti salli sitä, että kahdessa tai useammassa lajissa pyrittäisiin valtakunnalliselle huipulle. Jalkapallomies Lasse Utter taas muistaa, että pelaajajoukko kummassakin lajissa oli 1980-luvulle asti hyvin pitkälti sama eikä varsinaista jakolinjaa näin päässyt syntymään:

Vaikeampaahan jalkapallossa on päästä korkeemmalle kuin jääpallossa, sehän on nyt ihan päivän selvä asia, mutta ei siinä kolmosdivaria korkeammalla...tai mitä niitä sarjatasoja siinä on, maakuntasarjoja tai muita, koskaan olla oltu. Ei siinä sellaista kilpailua ole minun mielestäni ollut tai päässyt oikeasti syntymään [...] Olen jalkapallossa ollut mukana aika vähän, eli en sitä niin tarkkaan osaa analysoida, mutta kyllä tämän kokoisessa seurassa on tuo kolmosdivisioona jalkapallolle ihan sopiva. Muuten joutuu jompi kumpi perustamaan erikoisseuran, tämä on henkilökohtainen mielipiteeni. Fyrkat eivät riitä sillä tavalla.⁶³

Sinä aikana kun minä olen ollut, puhun nyt vuosista 1962–88 [...] Minun mielestäni jalkapallo ja jääpallo ovat aina olleet...me olimme samaa porukkaa. Ei siinä ollut mitään kissanhännänvetoja ollenkaan. Sanotaan näin, että yli 50 % jääpallomiehistä pelasi jalkapalloa ja edustusjoukkueessa, eli he pelasivat näitä kahta lajia. Siellä oli tosiaan Kotimäen Ilari ja Hallikaisen Risto, ja kaikki nämä vanhat parrat ketä siellä sitten oli. Minä kuuluin siihen vähemmistöön, joka ei pelannut jääpalloa. Tai pelasin muutaman vuoden, mutta olin ihan täydennysmies.⁶⁴

Kamppailua kentistä ja resursseista

*Pelaajat morjestivat keskenään, mutta "Olli" oli niin helkkarin tulisieluinen, että hän oli riidoissa kaikkien näiden niin sanottujen vihulaisten kanssa.*⁶⁵

Palloiluseurojen kamppailu elintilasta - kenttävuoroista ja harjoitusajoista - on aina ollut Jyväskylässä kovaa. Tämä heijastuu myös JPS:n vaiheisiin ja sen toimijoiden kokemuksiin. Harju oli pitkään kaupungin ainoa edustuskelpoinen ruohokenttä, eikä myöskään Hippoksen liikuntapuisto seurojen ja pelaajamäärien kasvaessa ratkaissut kenttäpulaa. Useat JPS-aktiivit mieltävät, että Palloseuraa syrjittiin

kaupungin urheilulautakunnan jakaessa vuosittaisia kenttävuoroja sekä toiminta-avustuksia. Ilari Kotimäen mukaan JPS oli paikallisella seurakentällä oman tiensä kulkija, joka tavallaan astui muiden tahojen varpaille toimintansa ja etenkin Olavi Hakalan metodien vuoksi:

Nappulaliiga saavutti hirveän suuren suosion Jyväskylässä ja silloin, sen muistan nyt tässäkin hetkessä, syntyi suunnattomasti kateutta muissa seuroissa. Että millä oikeudella jokin uusi seura rupeaa nappulaliigaa pyörittämään, eihän se ole sallittua! Se katkeruus...1965 eli 13-vuotiaana muistan jo, että asetelma oli JPS ja muut. Eli 'Olli' teki jotain sellaista mitä muut eivät olleet tehneet, ja se herätti sitten kateutta [...] Nyt tiedän jälkeinpäin jo politiikassa mukana olleena, että Hakalan Olavi sohaisi pahasti muurahaispesää. Jyväskylä oli vasemmistokaupunki ja siellä oli sovittu, miten hommat hoituvat. Ja diilit oli tehty.⁶⁶

Kaupungin keskeiset poliittiset paikat olivat aina 1960-luvulta 1980-luvun lopulle asti sosialidemokraattien hallussa. Vasemmistovetoisen Jyväskylän poliittinen kulttuuri oli 1960-luvulla sopimusten politiikkaa.⁶⁷ Ari Koposen mielestä jääpallon pienuus ja toisaalta jääkiekon suosion kasvu JyPin menestyksen myötä johti tilanteeseen, jossa jääkiekkoseurat saivat parhaimmat tekojääratavuorot ja JPS ”jämät”. Ennen jäähallia ja Viitaniemen tekojäärataa seurojen käytössä oli toki Kahakadun tapaisia lähiöiden kenttiä, joita palkatut vahtimestarit ja kentänhoitajat pitivät pelikunnossa. Jääaika oli kuitenkin kortilla, ja palloseuralaisten oli ajoittain improvisoitava viedäkseen harjoituksensa läpi:

Täällä on kuitenkin ollut...pesäpallo oli silloin kovassa iskussa ja Lohi, Honsu, Kiri kaikki tappelivat silloin mestaruussarjassa. Ja sitten JyP rupesi nousemaan pikku hiljaa, ja toinen pointti on tuosta jääajasta tappeleminen. Silloin ei ollut kuin Hippoksen tekojäärata, eli se oli kauheaa vääntöä. Me olimme jo aamulla kuuden aikaan siellä tai sitten puolenyön aikaan. Pikkupojat vielä, niin se ei ollut hääviä. Niistähän tietenkin seuran johtohenkilöt ['Olli'] ja muiden seurojen johtohenkilöt ottivat yhteen ja useamman kerran. Kyllä sitä tappelua sai syrjästä kuunnella [...] Siis totta kai se on, että kuka sitä katsoo miltäkin kantilta. Mutta vielä jäähallinkin aikaan meillä oli aina ne paskavuorot.

Olihan jokin jääpallo marginaalilaji, joka vasta rupesi nostamaan täällä vähän päätään. Se mentaliteetti oli, että 'kyllä te kerkiätte jäälle sitten kun luonnonjää tulee', 'miksi teidän pitää mennä halliin' ja 'kyllä te sitten ehditte'. Minulla on ollut sellaisia treenejä, että olemme käyneet Killerin tekojärven jäällä siinä lammen jäällä pelailemassa, koska se jäättyi ensimmäisenä. Sitten teimme kenttää Jyväsjärven jäälle, kun siellä oli vähän rantaa jäässä ja kaikkea tällaista, että pääsimme luistelemaan.⁶⁸

Kotimäen mainitsevat kateus ja katkeruus eivät virallisista asiakirjoista sellaisenaan ilmene, mutta näkemykset Palloseuran toisarvoisesta asemasta kenttävuorojen ja avustusten jaon yhteydessä saavat pontta. Tiettyinä vuosina JPS on saanut toiveitaan helpommin läpi, toisinaan näkyy viitteitä kovastakin kulussientakaisesta kamppailusta. Vuonna 1964 Palloseura sai urheilulautakunnalta avustusta 96 markkaa JyPK:n avustuksen ollessa 446 mk. Seuralle osoitettiin kaksi "jääkiekkovuoroksi" merkittyä harjoitusvuoroa Hippoksen ja Nisulan kentiltä, mutta seuraavana vuonna nämäkin riistettiin sillä perusteella, ettei JPS ollut käyttänyt vuorojaan niille myönnettyyn tarkoitukseen. Talven 1966 ainoa jääpallovuoro sijoitettiin Hippokselle sunnuntai-aamulle klo 9–11 tai vaihtoehtoisesti valaistuksen riittäessä illalle. Tästä eteenpäin Kahakatu jätettiin JPS:n reviiiksi, mutta Hippokselta ja Harjulta ovat JyP ja JyPK saaneet selkeästi isomman viipaleen käyttöajassa mitattuna. Seurojen kesken on harjoitettu yhteistyötäkin, sillä vuodesta 1966 lähtien Harjun kentän mainostuloja alettiin jakaa niiden muodostamalle seurayhtymälle. Mainos- ja kioskitoimintaa koskenut seurayhtymä (Jyväskylän Kenttärheilijat, Jyväskylän Toverit, Jyväskylän Veikot, Kiri, HoNsU, JyP, JPS ja Kisa-Toverit) laajeni sittemmin käsittämään myös Hippoksen. 1970 JPS, JyP ja JyPK tekivät yhteisen anomuksen pallokentän kunnostamiseksi talviharjoittelua varten, jollainen sitten saatiinkin Puistokadulta.⁶⁹

Palloseuran avustuksen suuruus nousi maaliskuussa 1967 urheilulautakunnassa keskustelun kohteeksi. Lautakunnan avustusbudjetti oli yhteensä 12 000 mk, josta JPS:lle myönnettiin 160 markan siivu. Lautakunnan jäsen, JyPK:n puheenjohtajana toiminut Sakari Ojanen⁷⁰ olisi solidaarisuudesta siirtänyt 100 mk Pallokerhon saamasta summasta Palloseuralle, mutta urheilutoimenjohtaja Ake Ahonen selvitti summan pienuuden johtuneen Palloseuran omista, niukaksi jääneistä tuloista. 1968 ja 1970 lautakunta

eväsi seuran avustushakemukset Tanskan Esbjergiin ja Ruotsin Eskilstunaan kohdistuneista pelimatkoista. Hakemusten epäämiset perusteltiin sillä, ettei kaupunki voinut tukea ”pelkkää urheilijavaihtoa” ja että hakemuksissa oli teknisiä puutteita.⁷¹

Vuosittainen avustusruljanssi päättyi JPS:n osalta yleensä siten, että seura sai rahaa reilusti vähemmän kuin mitä se oli anonut. Sama kohtalo kosketti kuitenkin suurinta osaa jyvaskyläläisiä urheiluseuroja, sillä urheilulautakunnan budjetti oli rajallinen ja kaupungin varat etenkin 1960- ja 70-lukujen taitteessa niukat. 1960-luvun lopulla seuroille jaettava ”potti” liikkui hieman päälle 10 000 markassa. Avustuksia kohdennettaessa urheilulautakunta otti tavallisesti huomioon seurojen omat varat, nuoriso- ja kuntoliikuntatoiminnan tason sekä taloudellisen yritteliäisyyden.⁷² Palloseuran avustushakemukset laadittiin välillä värikkäin tai jopa provokatiivisin sanankääntein. Esimerkiksi vuoden 1971 hakemuksessa todettiin, ettei seuralla ollut rahkeita hankkia lisätuloja bingotoiminnasta juniorityön siitä kärsimättä: ”Mielestämme [b]ingotoiminta ei kuulu urheiluseuroille.”⁷³ 1973 taloudellinen kurimus kurjisti Palloseuran toimintaa, ja jääpallon A-juniorien pelit jouduttiin luovuttamaan rahanpuutteen vuoksi. Tuolloisessa tilanteessa hakemusta säästettiin seuraavasti:

Toimintaa nuorten, varsinkin poikien parissa ei missään tapauksessa saisi vähentää, vaan täytyisi löytyä mielestämme mahdollisuudet lisätä sitä. Se kuva, minkä kadulla liikkuva roteva nuorisojoukko antaa etsiessään purkautumiskohteita (voisi olla esim. urheilutilaisuudet, mutta mistä varoja senlaatuiseen toimintaan), kuten esimerkiksi Jyvaskylän poliisilaitoksen ’valtaus’ uudenvuodenaattona, velvoittaa meitä siihen.⁷⁴

Toukokuussa 1972 kenttävuoroista debatoitiin jälleen. JPS oli tällä kertaa saanut hyviä alkuillaan kenttävuoroja enemmän kuin JyP, mistä johtuen urheilutoimenjohtaja esitti niiden vaihtoa. Nimeämättömäksi jäänyt JPS:n edustaja vastasi ehdotukseen uhkauksella lopettaa seuran toiminta kokonaan. Lautakunta kirjasi uhkauksen huomiolla: ”Seuran lopettaminen on pienestä kiinni ja ilmeisesti se esitettiin vain painostuskeinoksi.” Seuraavana vuonna lautakuntaan saapui Jääpalloliitolta

tullut kirjelmä koskien Suomessa pelattavia vuoden 1975 MM-kisoja. Kirjelmässä tiedusteltiin Jyväskylän kaupungin halukkuutta järjestää otteluita. Tähän urheilutoimenjohtaja Ahonen suhtautui torjuvasti selvittäen, etteivät Jyväskylän kenttäolosuhteet riittäneet MM-kisojen tapaisiin arvootteluihin. Ahosen vastaus päättyi lyhyesti: ”Esitys ei missään muodossa kiinnosta.” Asenne muuttui kuitenkin jatkossa, sillä tammikuun 14. päivälle 1975 suunnitellulle Suomi–Neuvostoliitto-ottelulle ja sen vaatimalle Harjun lisävalaistukselle lautakunta näytti vihreää valoa.⁷⁵

Työväen Urheiluliiton helmaan

Miksi järjestäytynyt työväenurheilu hajautui?

Työläisurheilun hajaantuminen 1950-luvulla oli kiharainen ja katkerakin prosessi, jota esimerkiksi Seppo Hentilä on kolmiosaisessa tutkimuksessaan *Suomen työläisurheilun historia* käsitellyt. Hän kuvaa tapahtumasarjaa ja TUL:n sisäisiä ristiriitoja kattavasti ja yksityiskohtaisesti eritellen, mutta tyypistää ne lopulta pääosin sosialidemokraattisen puolueen johtotason vaikuttajien valtataisteluksi, jossa urheilupolitiikka oli merkittävässä määrin mukana. Kalervo Ilmanen näkee, että tällöin TUL:n kansandemokraattisten ja kommunististen toimijoiden panos jää tavallaan marginaaliin ja heistä välittyy kuva sivustaseuraajina, jotka vain katsoivat sosialidemokraattien kamppailua vierestä. Samalla myös TUL:n rooli itsenäisenä organisaationa hämärtyy, eivätkä sen kenttätason aktiivien näkökannat tule kuuluviin. Ilmanen mukaan TUL:n hajoamiseen johtanut skisma kulminoitui lopulta omaehtoisen työläisurheilun henkeä vaalineeseen ja koostumukseltaan heterogeeniseen rintamaan, joka vierasti johtoportaan nopeassa tahdissa ajamia organisaatiomuutoksia.⁷⁶

SVUL:n ja TUL:n välille oli marraskuussa 1951 solmittu niin sanottu linnarauha, joka turvasi keskusjärjestöjen yhteistoiminnan jatkumisen Helsingin olympiakisojen yli aina vuoden 1952 loppuun. Linnarauha liittyi osaltaan kehitysvaiheeseen, jossa SVUL:n ja TUL:n yhdistyminen valtakunnalliseksi keskusjärjestöksi oli lähempänä kuin koskaan. Valtakunnanliittokysymys oli 1950-luvulla koko ajan esillä muodossa tai toisessa. Aiemmat hankkeet asian edistämiseksi olivat olleet osa SVUL:n agenda sulauttaa työläisurheilu itseensä, mutta nyt myös TUL:n sosialidemokraattisenemmistöinen johto näytti vihreää valoa ajatukselle. Olympiakisojen jälkeen neuvottelut suomalaisen urheiluelämän uudelleenjärjestämiseksi alkoivat. TUL kannatti keskitettyä valtakunnanliittoa, johon mallia haettiin sekä Norjasta että Itävallasta ja johon kaikki urheilujärjestöt ja -seurat liittyisivät. SVUL:n puolella taas ajettiin niin sanottua erikoisliittoratkaisua, jonka pohjana olivat sekä taloudellisesti että järjestöllisesti

itsenäiset erikoisliitot ja näiden jäseninä puolestaan seurat. TUL:n keskitetyssä mallissa painotettiin myös kansanurheilun kohottamista suomalaisen liikuntakulttuurin korkeimmaksi arvoksi.⁷⁷ Hentilä toteaa, että SDP:n puoluesihteerin Väinö Leskisen valinta TUL:n puheenjohtajaksi 1951 heijasti puolueen valtapyrkimyksiä urheilupolitiikan alueella. Järjestöllinen hajanaisuus erikoisliittoineen kaikkineen ehkäisi sosialidemokraattisten toimijoiden pääsyä Suomen urheilun johtopaikoille.⁷⁸

Eri tahojen näkokannat eivät lopulta kohdanneet, ja TUL:n sisällä rivit alkoivat näkyvästi repeillä vuosien 1953–54 aikana. SVUL:sta erillisen Palloliiton kanssa käytyjen neuvottelujen seurauksena Väinö Leskinen ja muu TUL:n johdon sisärengas myöntyi aiemmasta kannastaan poiketen erikoisliittolinjalle siunaten tahollaan siis sen, että TUL:n jäsenseurat olisivat voineet liittyä SVUL:n alaisten lajiliittojen jäseniksi. Vastakkaiseen leiriin ryhtyivät kansandemokraattien ja kommunistien tukemina ne sosialidemokraatit, jotka katsoivat erikoisliittoratkaisun näivettävän itsenäisen työläisurheilun ja johtavan vääjäämättä sellaisen porvarillisen valtakunnanliiton syntymiseen, jossa omaehtoisella työläisurheilulla ei olisi elintilaa. Tämä itsenäisyysliike henkilöityi tuolloiseen kauppa- ja teollisuusministeriin Penna Tervoon sekä hänen äkillisen kuolemansa jälkeen TUL:n järjestösihteeriin Pekka Martiniin. Etenkin Martin kykeni kanavoimaan TUL:n kenttäväen tunnot järjestöpoliittiseksi pääomaksi, ja puolusti liittonsa itsenäisyyttä ja riippumattomuutta sekä puolueisiin että SVUL:oon nähden.⁷⁹

”Leskisläisten” ja ”tervolaisten” välinen syvenevä juopa oli lopulta seikka, joka sinetöi TUL:n hajoamisen. SVUL:n ja TUL:n yhteistoimintasopimukset sanottiin irti eikä SDP:n johdosta ollut TUL:n riitojen sovittelijaksi, sillä se itse alkoi sotkeutua kriisiin yhä pahemmin.⁸⁰ Tervon kuoleman jälkeen liiton puheenjohtajaksi valittiin Martin, mikä ei miellyttänyt lainkaan leskisläistä oppositiota, joka puolestaan oli jo perustanut oman tukikohtansa Pajulahden Urheiluopistosäätiöön. Väinö Leskisen vanha seura Helsingin Työväen Uimarit, jonka johdossa hänellä oli paljon tukijoita, liittyi kesäkuussa 1956 Suomen Uimaliittoon. TUL:n johto katsoi HTU:n päätöksen vaarantavan TUL:n olemassaolon ja erotti seuran jäsenyydestään, mikä merkitsi ennakkopäätöksenä myös muiden SVUL:n lajiliittojen jäsenyyttä anovien TUL-seurojen erottamista. Erottamisuhka ei tepsinyt, vaan useita muita seuroja

alkoi HTU:n esimerkin siivittäminä siirtyä SVUL:n alaisiin erikoisliittoihin. Leskisläisten seurojen yhteistyöelimeksi perustettiin Pajulahdessa vielä kesäkuun 1956 lopulla Urheilun Tuki ry., jonka pohjalta urheilupoliittisen skisman seurauksena muodostettiin 13.12.1959 Työväen Urheiluseurojen Keskusliitto (TUK).⁸¹

Liitoksen aika koittaa

*Olen ymmärtänyt näin, että seurassa on ollut jonkinlaista kissanhännänvetoa siitä, että TUL vaiko TUK.*⁸²

Verrattuna esimerkiksi Rautpohjan tehtaiden tukemaan JyPK:oon oli JPS jyväskyläläisten urheiluseurojen joukossa hieman oman tiensä kulkija. Palloseuraa ei oikeastaan perustettu minkään tehtaan, yhtiön, yhdistyksen, järjestön tai instituution yhteyteen, vaan se oli oman paikallisyhteisönsä olosuhteista ja tarpeista ponnistanut, vapaaehtoisesti resurssiaan käyttäneiden ja nuorisotyöstä sekä palloilulajeista innostuneiden kansalaistoimijoiden kätten tulos. Seura oli alkuaikoina kuin pieni yhteisö isomman sisällä, joka järjesti ja rahoitti toimintansa käytännössä itse. Sittemmin tukea saatiin myös yrityksiltä, Jyväskylän kaupungilta ja Työväen Urheiluliitolta. Näin myöskään ulkopuolisilla ei ollut sananvaltaa seuran asioihin, mistä piti viime kädessä huolen tulisieluisesti seuraansa kaitsenut Olavi Hakala. On todennäköisintä, etteivät Palloseuran perustajat vielä 1960-luvulla nähneet TUL:oon liittymisestä koituvan mitään varsinaista lisäarvoa seuratyöhön. TUL:n oma jalkapallo- ja jääpallotoiminta oli Keski-Suomessa vähäistä ellei olematonta, ja kummankin lajin pelaaminen hoitui näppärästi SPL:n sarjoissa. Palloliitto oli SVUL:sta riippumaton ja itsenäinen erikoisliitto, jonka kanssa TUL oli tehnyt seurojaan koskevan erillissopimuksen jo keväällä 1955.⁸³ JyPK oli vuodesta 1956 lähtien näyttänyt esimerkillään, ettei työläisseuran osallistumisesta Palloliiton sarjoihin välttämättä ollut tarvetta tehdä kynnyksykysymystä.⁸⁴

Organisoituneen työväenurheilun ollessa niin ikään hajautunut, pyrkivät JPS:n aktiivit ehkäpä välttelemään TUL–TUK-skismaa ja luomaan seurastaan neutraalin kuvan. On hankalaa määritellä, kuinka paljon JPS:n tai koko Jyväskylän poliittisen vasemmiston piirissä oli henkilöitä, jotka asettivat esimerkiksi TUK:n etusijalle TUL:oon nähden. Toisaalta TUK:n kannatus ei Keski-Suomen piirin alueella ollut kovin merkittävää.⁸⁵ Timo Knuuttila on omien sanojensa mukaan toiminut Palloseurassa kaikissa muissa tehtävissä paitsi puheenjohtajana ja taloudenhoitajana. Peliurallaan hän pelasi myös Mikkelin Kamppareissa, ja toimii nykyisin Kypärämäen peruskoulun rehtorin virassa. Hänen isänsä Sakari Knuuttila on SDP:n entinen kansanedustaja ja valtiopäiväneuvos. Timon mukaan seurassa käytiin alkuaikoina tarkemmin määrittelemätöntä ”kissanhännänvetoa” siitä, kumpi työläisurheilun keskusjärjestöistä olisi Palloseuralle soveliaampi:

Lähinnä isäni kautta olen sitten kuullut, joka on ollut politiikassa mukana, että jossain vaiheessa on ollut kissanhännänvetoa. Tämä politiikka tuolla taustalla vaikutti siihen maailman aikaan, niin sitten oli tätä TUL-TUK kissanhännänvetoa, ja [seurassa] oli tällainen kiikun kaakun -tilanne. Ja minulle on uusi asia, että JPS on vasta 1972 liittynyt TUL:oon, että se on tapahtunut niinkin myöhään. Eli samaan aikaan, kun Palloliitossa on Jääpalloliitto perustettu, ja [liitos] sattui juuri siihen saumaan. Nyt jälkeenpäin ymmärrän sen, että on ollut tarvetta, kun aikaisemmin JPS oli pelkästään Palloliiton jäsen ja kaikki toiminta oli Palloliitossa. Sitten Jääpalloliitto lähti ja se liittyi SVUL:oon, kun Palloliitto ei ollut oikein kummankaan. Siinä kohdin oli varmaan joitakin etuja saatavilla...nämä viitekehysten ihmiset olivat pitkälti työväenhenkisiä, Hakalan Olli etunenässä. Olen ymmärtänyt niin, että seurassa on ollut jonkinlaista kissanhännänvetoa myöskin siitä, että TUL vai TUK. Ja TUK oli vielä vahvemmin demareiden hanskassa kuin TUL [...] Niin se on aika ymmärrettävää, kun järjestö rakenne lähti murtumaan pelkästä Palloliiton helmassaolosta. 'Olli' on saattanut vaikka yrittää vastustaa sitä ja siinä on tullut sormille. Jääpalloliitto oli Bernereitten täydessä hanskassa niin sitten voi pohtia sitä, että mitä tarkoittaa Berner.⁸⁶

Suomen Jääpalloliitto (SJPL) ei liittynyt SVUL:n alaiseksi lajiliitoksi, vaan oli emo-organisaationsa Palloliiton tapaan itsenäinen järjestö ja tavallaan SVUL-TUL -jaottelusta riippumaton. Erik Berner puolestaan oli SJPL:n ensimmäinen puheenjohtaja ja merkittävä jääpallotoimija. Alkujaan tenniksen parissa toiminut ja lajia kansallisella tasolla pelannut Berner ajautui puolivahingossa jääpallon johtotehtäviin, mutta luotsasi liittoaan kauppaneuvoksen tarmolla sen ensimmäiset vuodet ja oli muun muassa tutustuttamassa amerikkalaisia jääpallon saloihin.⁸⁷

Seppo Viinikainen tuo esille sen seikan, että Työväen Urheiluliittoon liittymistä jarruttivat todennäköisesti myös Olavi Hakalan henkilökohtaiset erimielisyydet Keski-Suomen piirin toiminnanjohtaja Leo Chronsin kanssa. Chrons oli piirin ja JyPK:n vahva vaikuttaja, jonka taustalla oli pelaajaura Äänekosken Huimassa ja myös TUL:n valmennusopintoja. Hän toimi Pallokerhon jalkapallon edustusjoukkueen valmentajana ja sittemmin myös seuran puheenjohtajana.⁸⁸

TUL:n Keski-Suomen piirin toiminnanjohtajana oli Chronsin Leksä, Huiman entisiä painijoita, jalkapalloilijoita ja sellainen kovaluinen kaveri. ”Olli” ei varmaan ”Leksan” kanssa tullut toimeen. Ja hän oli JyPK:n miehiä, perustajajäseniä ja...kyllä varmaan se kulminoitui jollain tavalla ”Leksaan” ja ”Olliin” tai sen piirin toimistoporukkaan. ”Olli” varmaan vierasti heitä eikä tullut toimeen heidän kanssaan.⁸⁹

Vuoden 1971 toimintakertomuksesta, jossa todetaan näin: ”JPS on tämän toimintavuoden loppuun selvinnyt olemalla vain yhden urheilun keskusjärjestön, Palloliiton, jäsen. Mitä tapahtuu, kun keväällä 1972 mahdollisesti perustetaan JÄÄPALLOILUN erikoisliitto.”⁹⁰ Etusijalla oli siis jalkapallon ja jääpallon harrastaminen, urheilupoliittista kädenvääntöä sen sijaan pyrittiin välttämään. Jääpallon irtaantuminen johti kuitenkin tilanteeseen, jossa JPS ei enää selvinnyt yhden urheilujärjestön jäsenyydellä. Kesäkuussa 1966 keskusjärjestöjen välillä solmittu runkosopimus oli poistanut merkittävän urheilupoliittisen rajoitteen työläisseurojen sarjatoiminnalta. Runkosopimuksessa TUL:n seurat tunnustettiin tasa-arvoisiksi erikoisliittojen seurojen kanssa: ne pystyivät nyt liittymään erikoisliittoihin niin sanottuina kilpailujäseninä, mutta ilman äänivaltaa. TUL:n oma toiminta jatkui ”yhteisten” sarjojen rinnalla.

Vuonna 1972 vallitsi siis tilanne, jossa Palloseura kykeni samalla hakeutumaan sekä TUL:n siipien alle että ottamaan osaa SJPL:n tapaisen erikoisliiton sarjoihin.⁹¹

Palloliiton ja jääpallon erkanemisen syitä ei ole juurikaan selvitetty. Tuomas Hopun mukaan asiaan ei välttämättä liity kummempaa dramatiikkaa, vaan Palloliiton johtoporras halusi eroon lajista, joka oli taloudellisesti melko kannattamatonta ja jonka hyöty jalkapalloilijoiden talviharjoittelumuotona hiipui aiempaan verrattuna. Toisaalta myös jääpalloväki koki jääneensä toisarvoiseen asemaan Palloliiton organisaatiossa ja uskoi saavuttavansa parempia tuloksia omana erikoisliittonaan. Jääpallon alasarjat lähtivätkin heti Jääpalloliiton perustamisen jälkeen merkittävään kasvuun.⁹² Palloliiton jääpallojaoston pöytäkirjat vahvistavat osaltaan käsityksen rahallisesti alijäämäisestä jääpallosta, mutta niissä mainitaan samalla, että laji oli suhteellisen tuottoisa aina 1950-luvun lopulle asti. Asiaa tutkinut toimikunta päätyi kannattamaan uuden Jääpalloliiton perustamista sekä ehdotti sille 250 000 markan ”erorahaa”. Summa vastasi kahden vuoden toimintakuluja ja perustui Palloliiton jääpalloilulle maksamaan tukeen.⁹³

Seppo Viinikaisen mukaan ”Olli” otti TUL:oon liittymisen itse puheeksi pelaajiensa kanssa, mitä valtaosa heistä kannattikin. Ilmo Viitanen muistaa asian tulleen esille pelimatalla, jossa Leo Chrons toimi erotuomarina ja palasi Jyväskylään Palloseuran pelaajien kanssa samalla linja-autolla:

Muistan sen tilanteen oikein hyvin. Olimme pelaamassa IV-divisioonan peliä Jämsässä, JämPaa vastaan. Chronsin Leksä oli silloinen toiminnanjohtaja TUL:n Keski-Suomen piirissä. ’Leksä’ oli samassa linja-autossa meidän kanssamme ja paluumatkalla kysyimme Leksalta, että mitäs olet mieltä, jos liitymme TUL:oon...kai olimme sellaisia niin sanottuja työläispoikia. Halusimme liittyä TUL:oon, tuskin meistä kukaan sitä aatteellisesti osasi syvemmin ajatella, mutta mielsimme vain, että se on meidän liittomme.⁹⁴

TUL:ssa käytiin 1970-luvun alkuvuosina jonkinlaista jäsenhankintakilpailua. Kilpaurheilun ohella kuntoliikunta raivasi tiensä suomalaisiin urheilujärjestöihin, mikä liittyy puolestaan liikuntapolitiikan samanaikaiseen muotoutumiseen omaksi yhteiskuntapoliittiseksi lohkokseen. Muutoksen voisi tiivistää siten, että etujärjestöpolitiikka ja parlamentaarinen käytäntö alkoivat hallita myös liikuntapoliittisia ratkaisuja. Suunnittelun, päätöksenteon, lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmän kautta liikunta- ja urheilujärjestöt kytkettiin valtioon, mutta samalla niiden tekemän vapaaehtoisen työn asema ”virallistui”.⁹⁵ Työväenliikkeen piirissä toimineet kuntoliikuntaorganisaatiot sulautuivat 1973 Työväen Kuntoliitoksi. TUL:ssa korostettiin myös oman kasvatus- ja koulutustoiminnan tehostamista sekä järjestöjen valtionavut takaavan liikuntalain aikaansaamista kuitenkin siten, että työväenurheilun itsenäistä asemaa ei uhattaisi. Liiton Keski-Suomen piirissä toimi JPS:n liittymishetkellä suuri määrä eri jaostoja, joista osan toiminta ei kuitenkaan ollut mitenkään aktiivista.⁹⁶

Asiaan liittyen on syytä mainita, että Jyväskylän työväenyhdistys ei tukenut Palloseuraa rahallisesti sen toimijoiden poliittisesta aktiivisuudesta huolimatta. Sen sijaan JPS sai aika ajoin käyttöönsä Työväenyhdistyksen tiloja, kuten Aalto-salin sekä niin sanotun B-salin, jossa seuraväki järjesti esimerkiksi tansseja. Tanssitilaisuuksia pidettiin lisäksi Valtiontalolla vanhan Postin rakennuksessa.⁹⁷ Kaupungin pitkäaikainen urheilutoimenjohtaja Ake Ahonen oli sosialidemokraattien kantavia voimia, jonka henkilökohtaiset välit Olavi Hakalaan eivät niin ikään olleet kovin kaksiset. Tuon ajan urheiluelämälle tunnusomaista näyttääkin olleen se, että muutamat vahvat persoonat kävivät omaa reviirikamppailuaan vetäytyen omiin ”karsinoihinsa”, ja yhteistyö jäi vähemmälle. Veikko Laitinen arvelee, että Ake Ahonen oli ”Ollin” makuun liian vasemmistolainen ja näin poliittisesti epäilyttävä. Ahonen puolestaan suhtautui jääpalloon nuivasti:

Ake Ahonen oli urheilutoimenjohtaja Jyväskylässä ja hänen kanssaan ei ikinä tultu toimeen. Esimerkiksi kun ensimmäisiä jääpallo-otteluita pelattiin siinä Hippoksella hiekkakentän puolella, niin maalit olivat sellaiset...mistähän laudanpätkestä ne oli rakennettu. Silloin Keski-suomalaisella oli urheilutoimittajana Pekka Oksala. Muistan kun Oksala kirjotti sitten, että Jyväskylän liikuntatoimiston 1800-luvulla

valmistetut maalit löytyivät jostakin varastosta ja ne on kannettu tänne kentän laitaan. Siis tuommoista ei pystytty järjestämään, vaikka sarjaotteluita ryhdyttiin pelaamaan [...]

[Ahonen] oli vasemman laidan demari...kommunistien porukassa liikaa. ”Ollihan” vähän haisteli, hän oli kuin vainukoira, että vähänkin jos lähti sieltä työväenyhdistyksestä liiraamaan vasemmalle Kansantalon puolelle, niin silloin oli huonosti...⁹⁸

1970-luvun seuratoiminnan yleisiä linjoja

*JUNIORITYÖHÖN kaipaamme apua; seuramme poikien isiä, äitejä, isoveljiä ja -siskoja. Pyydämme teitä mukaan keskustelemaan ja auttamaan taloudellisesti, valmentamaan ja huoltajiksi.*⁹⁹

Palloseura on hyväksytty TUL:n jäseneksi liittotoimikunnan kokouksessa 7.11.1972 yhdessä helsinkiläisen Koivusaaren Pursiseuran kanssa. Saman vuoden lopussa seuroja on Keski-Suomen piirissä ollut yhteensä 81.¹⁰⁰ TUL:oon liittyminen ei ainakaan välittömästi kohentanut Palloseuran taloudellista asemaa, ja 1970-luvulla seurassa elettiin hyvinkin laihoja vuosia. Ajoittainen ahdinko heijastui myös urheilu- ja ulkoilulautakunnalle osoitettujen avustushakemusten kielenkäytössä. Vuodelle 1975 tarkoitetun avustushakemuksen liitteessä Palloseuran edustajat vetosivat lautakuntaan, jotta kaikille urheiluseuroille jaettaisiin tismalleen samansuuruiset avustukset. Toivetta perusteltiin sillä, että seuroille varattu määräraha ei kokonaisuudessaan ollut niin merkittävä, jotta sen jakamista pitäisi perustella niiden ”oletetuilla toimintaeroilla”. Samalla huomautettiin (sen tarkemmin yksilöimättä), ettei lautakunnan jäsenten subjektiivisten mielipiteiden tulisi vaikuttaa seuroille myönnettäviin summiin. Vetoamus päätettiin lauseeseen ”Tasa-arvoa myös urheiluelämään.” Hakemuksen toisena liitteenä olleessa toimintakertomuksessa kritisoiitiin urheilutoimenjohtaja Ahosta jo suorasanaisesti.

Seuran jäsenmäärä oli kuluneena vuonna kasvanut ennätysmäisesti, mutta kaupungin edustajien ei koettu pitävän jääpallotoimintaa minkään arvoisena, vaan suosivan kaikessa jääkiekkoa:

Varsinainen jäsenryntäys on käynyt jääpalloilun piirissä, mutta jäsentemme palvelu jääpalloilun alalla on jäänyt valitettavan vähäiseksi, sillä kaupunkimme urheiluviranomaisten suhtautuminen ko. lajia kohtaan harjoitus-, ottelu- ym. järjestelyissä on ollut HALVEKSUNTAA osoittavaa. Lainaamme tähän urheilutoimenjohtajan lausuman: 'Miksi ette pelaa sellaista peliä, jolla on harjoituspaikat ja taloudelliset menestymisen mahdollisuudet, eli jääkiekkoa?' Saman suuntaista on jopa kenttien vahtimestarien käyttäytyminen.¹⁰¹

Palloseuran toiminnan pahimmiksi jarruttajiksi nimettiin harjoituspaikkojen hajanaisuus ja keuhko varustelutaso eritoten valaistuksen suhteen, toimitsija- sekä rahapula. Vuodet 1972–74 vaikuttavat olleen taloudellisessa mielessä jonkinlainen aallonpohja, sillä 1970-luvun puolivälin jälkeen tilanne koheni hienoisesti. Esimerkiksi vuonna 1976 Jyväskylän kaupungilta saatiin yleisavustusta 1 900 markkaa ja harjoituspaikkojen vuokra-avustusta 487,25 mk. TUL:n Keski-Suomen piiri tuki seuraa 400 ja SJPL 2089 markalla. Lisäksi Palloliitto maksoi matkakorvauksia 369 markan edestä. Tilikauden alijäämä oli 2023,45 mk.¹⁰² Harjoitusvuorojen jakopolitiikka muuttui myös Palloseuran toiveita huomiovammaksi, sillä saman vuoden lopulla leijonanosa Harjun, Kahakadun ja Keljonkankaan kenttien jäävuoroista myönnettiin JPS:lle,¹⁰³ mikä lienee kuitenkin yhden kerran ”lipsahdus”. Seura sai aluksi jalkapallon talviharjoittelukäyttöön Lohikosken kentän lämmitettyine pukusuojiineen, josta vuoro kuitenkin siirtyi Koskenharjulle ja sittemmin Hippoksen pesäpallokentälle. JPS anoi lisäksi 1975 Harjun kenttää kahdesti viikossa niin sanottujen rusettiluisteluiltojen järjestämiseen, mutta lautakunta ei myöntänyt lupaa ”maksullisille soittoilloille”.¹⁰⁴

Kilpailullisesti JPS:n toiminnassa ei tapahtunut suuria muutoksia ennen 1970-luvun loppua. Jääpallossa edustusjoukkue pelasi II-divisioonan itälohkoa Mikkelin Mikkojen, Imatran PaSan ja Joensuun Maila-Poikien tapaisten seurojen kanssa sekä näiden lisäksi ystävyysotteluita muun muassa Helsingin Botniaa

ja WP-35:ta vastaan. Tasaisen vahva juniorityö ennakoiki kuitenkin tulevaa nousua, sillä jääpallossa saatiin vuosittain kahdesta neljään juniori-ikäluokkaa pelikentille. Jyväskylässä pidettiin lokakuussa 1972 Suomen ensimmäinen jääpallon nappulaleiri, jossa järjestäjänä toimi JPS ja johon osallistui yli 50 poikaa isäntäkaupungista, Vaajakoskelta sekä Varkaudesta.¹⁰⁵ Palloseurassa järjestettiin edelleen omia juniorien tekniikkakilpailuja, jalkapallossa ja jääpallossa erikseen. Myös ahkerimmat harjoittelijat tilastoitiin. JPS:n osanotto SJPL:n ylläpitämiin junioritoimintakilpailuihin oli kautta linjan aktiivista, ja esimerkiksi vuonna 1978 seura ylsi valtakunnallisesti mainiosti toiseksi (566 p.) heti ToPV:n jälkeen.¹⁰⁶ Molemmissa lajeissa pelattiin mahdollisuuksien salliessa nappulasarjoja samaan tapaan kuin 1960-luvulla, jolloin joukkueet koottiin kaupunginosien mukaan. Kari Jaatisesta tuli Palloseuran kautta aikain ensimmäinen maajoukkuepelaaja, kun hänet valittiin kaudella 1975–76 alle 17-vuotiaiden jääpallomaajoukkueeseen.¹⁰⁷ Palloseuralaisia oli toki jo aiemmin ollut ehdolla vastaaviin tehtäviin.

Jalkapallon puolella JPS jatkoi IV-divisioonassa vaihtelevalla menestyksellä pelaten samassa lohossa esimerkiksi Vaajakosken Nousun, Huiman, JämPan sekä Vihtavuoren Pamauksen kanssa. Ajoittain palloseuralaiset kohtasivat myös JyP:n joukkueen joko samassa lohossa tai piirisarjan otteluissa. Kun kaudella 1973–74 pelattiin kaikki sarjat huomioiden 154 jääpallo- ja 98 jalkapallo-ottelua, oli jalkapallotoiminta pelattujen otteluiden valossa jääpalloa vilkkaampaa, sillä jääpalloon tilastoitiin mukaan yhteensä 108 kaukalopallopuulakin ottelua. Siltikin 1970-luvun puolivälin jälkeen jalkapallon junioritoiminta taantui hieman jääpalloon verrattuna.¹⁰⁸ Tuoreena TUL:n jäsenenä Palloseura osallistui liiton omaan jalkapallon sarjatoimintaan: muun muassa vuonna 1973 Hannu Kaulimo ja Rauno Minkkinen valittiin ensi kertaa 16 vuoteen muodostettuun TUL:n piirijoukkueeseen. TUL-Cupissa JPS päihitti JyPK:n maalein 3-1, mutta hävisi loppuottelussa Suolahden Urholle 2-7.¹⁰⁹ Lasse Utter kertoo, että äkillinen pelaajien puute jalkapallossa pakotti toisinaan luoviin ratkaisuihin:

Olimme Haapamäelle lähdössä pelaamaan ja meiltä puuttui yksi pelaaja. Hippokselta oli lähtö jollakin Jylhän leipäautolla, Kypärätien kautta ajettiin ja totesimme, että yksi pelaaja on jostain saatava. Sellaisen kaverin nappasimme sieltä mukaan, joka ei ollut koskaan pelannut edes meidän pihapeleissä. Minä annoin hänelle verkkatakin, jossa oli Palloseuran nimi takana ja ohjeistin, että keskiympyrästä et

lähde mihinkään. Me pelkäsimme, että tämä kaveri hölmöilee siellä, ottaa pallon käsiin tai jotain...mutta siis, että keskiympyrästä et lähde mihinkään, katso mihin suuntaan meidän joukkueemme pelaa ja sinne potkaiset pallon. Kesti varmaan sellaiset 5–10 minuuttia pelin alusta, ennen kuin yleisö huomasi, että mikä tuo yksi mies tuolla oikein on. Hän kävellä tepasteli siellä keskiympyrässä. Kaiken huippu on se, että me voitimme sen ottelun 2-1.¹¹⁰

Palloseuran aktiivit tulivat mukaan TUL:n Keski-Suomen piirin toimintaan vaikuttaen etupäässä jalkapallo- sekä jääpallojaostossa, joista jälkimmäinen muodostettiin käytännössä yksin JPS:n vuoksi ja vaatimuksesta.¹¹¹ Kaiken kaikkiaan haastatteluaineistosta välittyy kuva, etteivät palloseuralaiset asettaneet TUL:n aatteellis-poliittista työtä tärkeysjärjestyksessä kovin korkealle. Kyse ei ollut arvostuksen puutteesta tai osallistumishaluttomuudesta, sillä Palloseuran toimijoista suuri osa oli edelleen työläisperheistä tai jollain tapaa sidoksissa työväenliikkeeseen. Syyt löytyvät todennäköisesti Palloseuraan kehittyneestä toimintakulttuurista, jossa lajien harrastaminen ja juniorityö oli etusijalla. Näitä puolestaan ei haluttu turhaan politisoida. Ilmo Viitanen ja Ilari Kotimäki toteavat, että vaikka Olavi Hakala oli kovan luokan vaikuttaja, ei hän tohtinut sekoittaa urheilua ja omia poliittisia näkemyksiään keskenään.¹¹² Kun naapuriseura JyPK:n TUL-identiteetti oli vahva jo perustamisesta lähtien, oli JPS:n suhde keskusjärjestöihin taas etäisempi. Asiaan vaikutti osaltaan myös jääpallon asema ”epäpoliittisena” lajina sekä jalkapallon jalansija keskisuomalaisissa TUL-seuroissa.

Ei ollut ollenkaan tavatonta, että TUL-jäsenyyden merkitys palloseuralaisille oli yleisesti ottaen enemmän pragmaattista kuin palavan aatteellista laatua oleva. Poikkeuksiakin tietysti oli. Urheilupoliittinen rintamalinja oli tavallaan vedetty jo ennen JPS:n virallista liittymistä TUL:oon, sillä useat haastateltavat muistavat tapauksia, joissa he SVUL-taustaisia seuroja vastaan pelatessaan ovat saaneet kuulla esimerkiksi ”kommari”-huutoja. Peliasujen punainen väri antoi lisäpontta ihmisten mielikuville.¹¹³ Toimijat osallistuivat piirin järjestö- ja koulutustyöhön, sarjatoimintaan sekä kymmenen vuoden välein pidetyille liittojuhlille. Palloseuran lipunkantajuus jääpallon osalta oli yksinäistä puuhaa, ja jaoston kokoontumisissa oli monesti paikalla puheenjohtajan lisäksi vain pari-kolme muuta henkilöä, jos sitäkään:

Minäkin olin TUL:n piirin jääpallojaostossa varmaan muutaman vuoden ja jalkapallojaostossa..."Ollihan" se varmaan vaati, että sinne perustetaan jääpallojaosto. Kyllä se edustus oli ihan säännöllistä, mutta aika yksinäistä...edustaja toi sinne sitten sellasia ajatuksia, jota oli porukalla sovittu ja haluttiin viedä eteenpäin. Tai joitakin vaatimuksia tai etuja. Ne kokoukset olivat sellaisia, että ne jakoutuivat aina lajikohtaisesti [...] Joskus jouduin olemaan yksinkin. Sitten vein sinne niitä juttuja, mitä seuran johtokunta oli pyytännyt esittämään.¹¹⁴

Jaostojen edustajat toimivat yhdysiteenä oman seuransa ajamien tavoitteiden ja toisaalta piirin virallisten periaatteiden välillä. Jääpallojaostossa vaikuttivat 1970-luvun aikana esimerkiksi Seppo Viinikainen, Risto Hallikainen sekä Timo Knuuttila, ja jalkapallossa Ilari Kotimäki. Jaostoissa käsiteltiin lajin kehittämiseen liittyviä yleisiä asioita, tekojäärataa, otteluiden ja sarjojen järjestämistä, kaukalopalloa, leiritystoimintaa sekä rahallista tukea.¹¹⁵ Piirin parhaat jääpalloilijat palkittiin vuosittain, ja kunnian saivat osakseen muun muassa Jyrki Saviranta, Antti Veijonen, Risto Hallikainen, Rauno Minkkinen sekä Timo Knuuttila.¹¹⁶ Sepon itsensä mukaan TUL:n tuottamalla kasvatus- ja koulutusmateriaalilla ei JPS:n piirissä ollut aina kysyntää, vaikka kaikki otettiin vastaan:

Kyllähän [TUL:n aatteellista ja koulutusmateriaalia] varmaan johtokunnan kokouksissa käsiteltiin, kun sieltä tuli pumaskaa ja muuta...mutta kun ei niistä muista tämän enempää, niin tuskinpa kovin syvällisiä ne jutut meille olivat. Me harrastimme kilpaurheilua sillä tasolla, sarjatoimintaa...en ainakaan muista, että olisimme senaikaista sauvakävelyä tai massaliikuntaa harrastaneet.¹¹⁷

Vaikka Seppo ei määrittele kuntoliikunnan kuuluneen JPS:n valikoimaan, olivat kuitenkin seuran organisoimat kaukalopallo- ja kaukalojalkapallosarjat lähtökohtaisesti juuri kunto- ja työpaikkaliikuntaa, ja sellaisena niitä markkinoitiin. Timo Knuuttilan mielestä JPS oli taas kohtuullisen aktiivinen seura TUL:n toiminnassa, ja siihen liittyvä poliittisuus on karissut pois vuosien saatossa.¹¹⁸

Vesa Kotimäki tähdentää, ettei TUL-jäsenyys välttämättä suuresti vaikuttanut Palloseuran rivipelaajan arkeen tai harjoitteluun: varainhankinnassa ”värin tunnustaminen” saattoi sitä vastoin olla eduksi:

En usko että se poliittisuus sinänsä, mutta minullakin oli junioreita silloin kun olin puheenjohtajana ja me kävimme TUL:n liittojuhlilla Helsingissä. Siihen aikaan se ’tullilaisuus’ oli tärkeää ainakin sille porukalle, joka oli johtokunnassa ja siinä toiminnassa [...] Me kävimme sitten TUL:n toimistolla, oli tällaisia piirihallituksen systeemejä, jääpallojaostoa ja jalkapallojaostoa, siellä olimme toiminnassa mukana muttei sen enempää. Sitten ehkä varainhankinnassa, sillä nämä E-liikkeen firmat saattoivat suhtautua myönteisesti...¹¹⁹

Aivan 1970-luvun lopulla on JPS:n ja JyPK:n välillä käyty yhdistymisneuvotteluita, ja tunnusteluja fuusion suhteen on tehty kummankin seuran johtokunnassa. Asiaa sivutaan lyhyesti Pallokerhon 50-vuotishistoriassa, jossa mainitaan että aloite seurojen yhdistymiseen tuli Palloseuran puolelta. JPS:n toimintakertomuksissa aikeita ei käsitellä mitenkään, mutta johtokunnan pöytäkirjoissa kylläkin. Elokuussa 1979 Palloseuran johtokunta oli ”yksimielisesti sitä mieltä, että uuden seuran perustaminen on mielekäs toimi.” Ideana oli siis perustaa aivan uusi työläisurheiluseura, jossa jaostopohjaisena toimivat jalkapallo ja jääpallo olisivat omina tulosvastuullisina yksiköinä. Tässä vaiheessa yhdistymisaikeita selvittivät Palloseuran puolelta Olavi Hakala, Vesa Kotimäki sekä Ilmo Viitanen.¹²⁰ Molempien tahojen neuvottelijat kohtasivat toisensa TUL:n piiritoimistolla 23.10. Keski-Suomen piiri ei ilmeisesti kuitenkaan toiminut välittäjänä neuvotteluissa, vaan seurat hoitivat itsenäisesti asiaa. Tilaisuudessa todettiin, että yhdistymisellä oli vankka kannatus johtokunnissa. Uusi seura tuli perustaa siten, että JPS ja JyPK puretaan ja niiden varat sekä velat siirtyisivät uudelle yhdistykselle. Puheenjohtajaksi kaavailtiin ”yhteiskuntaelämän vaikuttavaa henkilöä” sekä johtokuntaan linkkiä myös ammattiyhdistyksiin. Jalkapallon peliasujen väriksi ajateltiin Pallokerhon vihreä-valkoista ja jääpallossa puna-mustaa.¹²¹

Uuden seuran nimeksi ehdotettiin Jyväskylän Työväen Pallokerhoa tai Jyväskylän Työväen Palloa, ja vanhat oli määrä purkaa jo marraskuun 1979 aikana. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan vuosi vaihtui ja seurojen toiminta jatkui silmin nähden entisellään. Tammikuussa 1980 Palloseuran johtokunnassa ”pitäydyttiin aikaisemmissa päätöksissä” ja odoteltiin reaktiota Pallokerhon suunnasta.¹²² Seurojen yhdistymisestä ei ole tämän jälkeen mitään mainintoja, joten aluksi yksimielisen kannatuksen saanut suunnitelma on matkan varrella tyrehtynyt syistä, joista ei ole tarkempaa tietoa. Palloseuran ja Pallokerhon fuusio kuulostaa sikäli loogiselta ehdotukselta, että kumpikin työläisurheiluseura oli taloudellisesti tiukoilla 1970-luvun aikana. Resurssien yhdistäminen olisi varmaankin parantanut toimintaedellytyksiä sekä varainhankintaa että tulevaa liikuntalakia silmällä pitäen. Jalkapallojoukkueiden yhdistäminen olisi luonut kilpailullisen vastavoiman etenkin JyP:lle, olihan samalla vuosikymmenellä pelkästään jalkapalloon keskittynyt JyPK voittanut 1979 TUL:n mestaruuden. On toisaalta epäselvää, mikä olisi ollut jääpallon ja kaukalopallon lopullinen asema uudessa isossa palloseurassa. Jälkiviisaasti voitaneen todeta, että Jyväskylän kokoisessa kaupungissa on saman seuran hyvin epätodennäköistä pelata huipputasolla kahta eri lajia ja näin erikoistuminen vaikkapa jalkapalloon olisi ollut mahdollinen ratkaisu. Seppo Viinikainen lisää yhtälöön vielä ennestään platoniset, jollei jännittyneet henkilösuhteet:

Sitten kun oli muutama vahva persoona siellä sun täällä ja ne kahnasivat keskenään, niin jokainen oli omissa pilttuissaan eikä yhteistyötä tehty. Vaikka kyllähän me puhuimme paljon, me pelimiehet tunsimme toisemme ja Pallokerhossa oli tuttuja kavereita ja Nousussa...että voisimme yhdistyä kaikki, saisimme tänne TUL:n oman vastavedon JyP:lle. Saisimme ylipäänsä Jyväskylän jalkapallon nousemaan. Ja siihen aikaan oli ihan hyviä pelimiehiä, tänne olisi saatu hyvä ja varmasti sen aikaisen Kakkosen tasoinen porukka.¹²³

Ruotsin ja Saksan pelimatkat tuovat vaihtelua arkeen

*Meitä oli aina täysi bussilastillinen niillä reissulla. Ne olivat kivoja matkoja.*¹²⁴

Useat haastateltavat muistelivat lämmöllä Palloseuran ulkomaille järjestämiä pelimatkoja, joita tehtiin jääpallossa Ruotsiin ja jalkapallon osalta Saksaan. Ensimmäinen Ruotsiin suuntautunut jääpallomatka tehtiin kaudella 1970–71, jolloin pelattiin kaksi ottelua Eskilstuna BS:aa ja yksi ottelu Nynäshamnin joukkuetta vastaan. Jyväskylän ystävyyskaupunki Eskilstunan ja Nynäshamnin lisäksi tulevina vuosina juniorit ja edustusjoukkueen pelaajat kohtasivat esimerkiksi Västeråsin sekä Sundsvallin jääpallojoukkueita, ja perinne jatkui 1980-luvulla. Ruotsalaiset tekivät myös vastavuoroisesti pelimatkoja Jyväskylään. Ensimmäiset kohtaamiset päättyivät usein JPS:n osalta suurinumeroisiin tappioihin, mutta sittemmin tulokset tasoittuivat voittosuhteen ollessa kuitenkin ruotsalaisille suosiollinen. Palloseuran jääpallokontaktit Ruotsiin syntyivät pitkälti Olavi Hakalan henkilökohtaisista suhteista, sillä hänellä oli sukulaisia ja kollegoita naapurimaassa.¹²⁵

Jalkapalloilijoiden yhteistyökumppaniksi löytyi sattumalta DJK Rhenania Kleve -niminen seura. Kleve on historiallinen pikkukaupunki Saksassa (tuolloin siis Länsi-Saksassa) aivan Hollannin rajan tuntumassa, Reinin varrella. Saksalaiset olivat etsineet jalkapalloseuraa Jyväskylästä ystävyysotteluita varten, ja JyPin oli ensi alkuun tarkoitus osallistua tähän. Jää arvailujen varaan, mihin JyPin ja Kleven orastanut yhteistyö katkesi, mutta kumppanuusseuraksi valikoitui loppujen lopuksi JPS. Ensimmäinen Saksaan suuntautunut pelimatka on toimintakertomusten mukaan tehty 29.3.–5.4.1972. Matkaan otti osaa kaikkiaan 35 henkilöä, ja vieraanvaraiset saksalaiset kustansivat palloseuralaisten perilläolon kiertoajeluineen, joita tehtiin 350 kilometrin edestä. Seuraavan vuoden huhtikuussa matka uusittiin, ja JPS:n pelaajat pääsivät vierailemaan muun muassa Düsseldorfin ja Wuppertalin kaupungeissa sekä Amsterdamin Ajaxin kotistadionilla. Vuoden 1975 vierailu kesti kokonaisuudessaan kaksi viikkoa, josta puolet vietettiin Berliinissä. Palloseuralaisten maksettavaksi jäivät ainoastaan heidän omat matkansa Saksaan, ja isännät huolehtivat lopusta. Kleveen, kuten Ruotsiin, lähti myös jonkin verran muita kuin JPS:n aktiivipelaajia. Veikko Laitisen luonnehdinnan mukaan kyseiset edustusjoukkueet olivatkin

ajoittain ”koottuja porukoita”, joissa pelasi vaikkapa Oulusta ja Tornioista kotoisin olleita, valmistuneita liikunnanopettajia.¹²⁶

Pelimatkat olivat ajan hintatason huomioiden edullisia, ja vaatimattomissa oloissa kasvaneet JPS-pelaajat kokivatkin ne pääosin ”lomareissuina”. Vuoden 1973 Saksan-matka maksoi osallistujilleen hieman päälle kahdestasadasta 278 markkaan.¹²⁷ Suomalaisen alkoholipolitiikan ollessa vielä 1970-luvulla hyvin holhoavaa ja säädeltyä, tarjoutui teini-ikäisille pojille ja aikuisikään ehtineille pelaajillekin helposti mahdollisuuksia käyttää alkoholia sekä ruotsinlaivoilla että varsinkin Saksassa, jossa olut käsitettiin ruokajuomaksi. Osa kokeiluista ei aiheuttanut sen kummempia jälkiselvittelyjä, mutta osa päättyi ikävämmin. Kaikenikäisten pelaajiensa alkoholinkäyttöön reagoi erityisen vahvasti Olavi Hakala, joka oli tiukka raittiusmies eikä suvainnut minkäänlaista lasin kallistelua. Tämän saivat useat tuta. Timo Knuuttila ja Vesa Kotimäki muistelevat ”Ollin” suuttumusta laivalla tapahtuneen episodin jälkimainingeissa. Timo kuvaa tapausta ruotsinlaivalla ja Vesa Saksaan tehdyllä jalkapallon pelimatalla:

Hakalan Ollilla oli näitä periaatteita, kasvatuksellisia ja muita periaatteita, ja yksi näistä muista oli tämä raittiusajatus, joka oli ”Ollille” henkilökohtaisesti äärimmäisen tärkeä. Hän ei ymmärtänyt viinamäen juttuja yhtään ja en tiedä, oliko hänellä itsellään kokemuksia edes tai mistä se kumpusi. Se ei ole minulle oikein selvinnyt. Toinen piirre ”Ollissa” oli, että kaikki pidetään mukana. Siitä joskus sitten myöhemmin ”Ollin” kanssa kiistelin. En osaa nyt sanoa olinko jo A-junioreissa pelaajavalmentaja, olin joukkueen kapteeni kuitenkin ja ”Ollin” kanssa paljon puhuttiin monista asioista. Pyysin häntä sulkemaan muutamia huonosti käyttäytyviä henkilöitä pois joukkueesta, mutta ei se ”Ollille” käynyt. ”Olli” oli niin laveasieluinainen sosiaalisessa mielessä sitten taas ja näki oman työnsä sosiaalisen merkityksen. Mutta tällä yhdellä kuuluisalla Ruotsin-matkalla...me olimme varmaan jotain 14-16 -vuotiaita, en muista ihan tarkkaan mikä vuosi se oli, me nimittäin kävimme melkein joka vuosi jossakin. Ja oliko tämä matka nyt se sitten, missä me kävimme Västeråsissa tai Eskilstunassa, jompi kumpi. Laivalla mennessä pojat olivat onnistuneet sitten alaikäisenä hommaamaan hakijan tai joku oli itse päässyt ostamaan paukkuja laivan ravintolassa. Se ei siihen aikaan ollut ollenkaan harvinaista, että hyvällä pokalla menestyvä sai alkoholia eikä siellä papereita niin kauhean tarkkaan kysely.

Sitten "Ollille" kävi käry...en ollut paikalla enkä havainnut, mutta siihen jälkiselvittelyyn osallistuin. En osaa sanoa, että paljonko sitä juotiin ja olivatko he edes kunnolla humalassa, mutta "Ollille" riitti tippakin. Hänelle oli ihan sama, että juotiinko sitä pullo vai lasillinen, se oli ihan yhtä paha. Hirveä haloo siitä nousi ja "Olli" meinasi, että jätetään Ahvenanmaalle ne hölmöilijät. Ja sitten Rantasen Reima oli mukana, silloin joku Jyväskylän kaupungin rakennuspuolen virkamies ja "Ollin" hyvä ystävä. Oli tekojäitä lähtenyt meidän mukaan katsomaan sinne. Niin Reiman kanssa me sitten "Ollia" tyynnyttelimme kaksissa miehin. [...] Enhän puolustellut poikien tekoa pätkääkään, mutta kovasti saimme Reiman kanssa hänelle puhua, että kyllä me nyt pidämme heidät porukassa mukana. "Olli" oli ihan tulta ja tappuraa, että nämä jätetään tähän ja hän ei näitä hyysää Ruotsissa. Sitten me saimme sen onnistumaan ja reissu sinänsä meni ihan hyvin, ei ollut suurempia välikohtauksia sen jälkeen. En muista, tekivätkö kaverit jotain anteeksipyyntömatkaa "Ollille" vai ei.¹²⁸

Minun mielestäni "Ollille" olivat tärkeitä juniorikasvatus ja nuorisokasvatus. Hän oli raittiusmiehiä ja siinä vaiheessa kun oltiin pelimatalla, 15-16 -vuotiaita tai vähän yli niin tämä tuli varsin selvästi esille, koska me emme kaikki olleet ihan raittiita ruotsinlaivalla, Eskilstunan jääpalloreissulla. Ja siitä Olli suuttui tietenkin, syystäkin, hän tarjosi meille puheenjohtajuutta ja seuraa...'te ryökäleet!' Joku meille oli sieltä laivalta ostanut kaljaa.¹²⁹

Seppo Viinikainen ja Veikko Laitinen kertovat, että Saksassa ollessaan "Olli" pyrki kunnioittamaan isäntien vieraanvaraisuutta, eikä ainakaan julkisesti näyttänyt ärtymystään oluttarjoiluista. Varuillaan oli silti oltava. Pelimatkoista syntyi parhaimmillaan nykypäivään asti kestäneitä ystävyysuhteita, ja Seppo toteaa pitävänsä vieläkin säännöllistä yhteyttä Düsseldorfissa asuvaan tuttavaansa. Saksalaisille vietiin välillä tuliaisiksi Osuuskauppa Mäki-Matin kautta hankittuja porontaljoja ja -sarvia, ja heidän tullessaan Suomeen vierailulle "Olli" saattoi komentaa nuoret pelaajansa mustikkametsään särvintä hankkimaan. Keski-Suomen hyttyskanta ei ainakaan ollut saksalaisten mieleen:

Ne olivat enemmän tällaisia lomaturistireissuja, se peli siellä pelattiin ja pestiin kaljalla naamat, kun siellä ei ollut hirveän hyviä suihkuja. Minkkisen Ranekin kaatoi tynnyristä kaljaa päällensä ja pesi naamansa. Sitten kun ei ollut shampooa, niin sai juoda sen kaljan. Semmoisia vähän, puoliksi yritettiin olla siinä kun tiedettiin, että "Olli" on "Olli"...¹³⁰

Nehän olivat halpoja, muistan että yksi [Kleven-matka] oli neljä ja puolisataa markkoissa ja se kesti toista viikkoa. Me olimme siellä Klevessä viikon ja sitten tultiin Berliiniin...sitten jälkeinpäin kun olimme Länsi-Saksassa, niin he maksoivat aika ison osan meidän kuluista. Ihan kivoja reissuja, ja sittenhän he kävivät täällä Jyväskylässä. Muistan kun oltiin Hakaloiden mökillä saunomassa..."Olli" on perinteisen tarkka kaveri, niin sitten kun sitä sapuskapuolta ruvettiin katselemaan niin meidän piti lähteä marjaan. Keräsimme porukan kasaan ja "Ollin" veneellä johonkin saareen, meillä oli mukit tai kipot mukana ja keräsimme mustikoita. Ja kun saksalaiset tulivat, he huitoivat itikoita...'moskitos, moskitos.' Hilikka keitti sitten mustikkasoppaa.¹³¹

Murrosta ja uusia tuulia

Ensimmäistä kertaa jääpallon mestaruussarjaan

*Risto Hallikainen on se henkilö, joka on lähtenyt JPS:n jääpallon osalta viemään sitä oikeasti urheilulliseen ja muutoksen suuntaan.*¹³²

Lähes kaksi ensimmäistä vuosikymmentään Palloseura toteutti olemustaan ja toimintaperiaatteitaan siten kuin ne oli perustamiskokouksessa kirjattu. JPS oli ensisijaisesti kasvattajaseura ja sittemmin myös TUL:n jäsen, jolla oli yhteisöllinen tehtävä ohjata nuoria palloilu-urheilun ja liikunnallisten harrasteiden pariin. On luonnollista, että seuratoiminnan vakiintumisen ja yhä uusien juniori-ikäluokkien kasvun myötä ajatukset kilpailullisesta menestyksestä alkavat hahmottua. Palloseuran väki suhtautui sarjanousuhaaveisiin maltillisesti ”sitten kun aika on kypsä” -hengessä. Viitteitä tulevasta nähtiin kuitenkin jääpallon juniorisarjoissa, sillä JPS:n nappulajoukkue ja D-juniorit voittivat SM-hopeaa peräkkäisinä vuosina 1976 ja 1977. Myös SJPL:n toimintakilpailuissa menestyttiin mukavasti. Jääpallon juniorityö olikin tasaisen voimakasta, sillä Palloseura sai tässä vaiheessa koottua vuosittain vähintään kaksi-kolme juniori-ikäluokkaa ja edustusjoukkueen keski-ikä oli alle kahdenkymmenen. Vaikka Palloseuran alkuperäinen toimintaidea pohjautui molempien lajien harrastamiseen, ajoi aikanaan ”kakkoslajiksi” kaavailtu jääpallo jalkapallon ohi kilpailullisessa tärkeysjärjestyksessä viimeistään 1970-luvun puolenvälin paikkeilla. Jalkapallo kärsi vetäjien ja valmentajien puutteesta jääpalloa pahemmin, ja esimerkiksi vuosina 1977–78 ainuttakaan juniorijoukkuetta ei saatu kasattua.¹³³

JPS pyrki muun toimintansa ohella levittämään jää- ja kaukalopalloa Jyväskylän alueen kouluihin. Muut Jyväskylän alueen seurat alkoivat hiljalleen arvostaa Palloseuran tekemää työtä kasvattajaseurana, mutta arvostus ilmeni usein hieman eri tavalla kuin JPS:ssa olisi toivottu. Ilmo Viitanen toteaa, että

aikana jolloin siirtomaksut eivät vielä olleet käytössä, Palloseura menetti useita pelaajiaan esimerkiksi JyP:lle:

Meiltä on vuosien saatossa JyP sitaateissa ”kupannut” parhaita pelaajia, mikä oli meille erittäin ikävää. Meillä oli lahjakkaita poikia, jotka pelasivat jalkapalloa ja jääpalloa ja kun he siirtyivät pelaamaan jalkapalloa JyP:hin, niin he menivät samalla pelaamaan tietysti kiekkoa. Me menetimme kahden lajin pelaajia, muistan itsekin muutamia joita olen itse valmentanut. Tosi hyviä poikia, heistä olisi tullut hyviä kummassakin lajissa meille.....mutta näin se meni.¹³⁴

JPS teki oivaa työtä niillä resursseilla, mitä sillä oli käytettävissään. Tekojään puute typisti jääharjoitteluaikaa, ja sekä Harjulle että Viitaniemeen saatiin odotella kunnollista valaistusta aina 1970-luvun loppuun asti. Sittemmin kaupunki sijoitti Harjun valaistukseen 90 000 markkaa ja vanha Nisulan monttu saneerattiin Viitaniemen liikuntapuistoksi.¹³⁵ Palloseuralaiset olivat toki tyytyväisiä kohentuneisiin olosuhteisiin, mutta meneillään olleet korjaustyöt luonnollisesti ehkäisivät kenttien käyttöä. Vuosittainen harjoitusvuorojen jako oli tavallaan lottoa, joka teki eräät onnelliseksi ja toiset tyytymättömiksi. Puheenjohtaja Vesa Kotimäki lähestyi liikuntalautakuntaa lokakuussa 1979 ja esitti vastalauseensa myöhäisistä Hippoksen tekojään ”lepakkovuoroista”, joita JPS oli tuolla kertaa saanut. Kirjeessään hän totesi, ettei itse opettajana voinut suositella klo 21–22.30 pidettäviä harjoitusvuoroja alle 10-vuotiaille oppilailleen.¹³⁶

Jääpallon nuorehkoon edustusjoukkueeseen tuli uudenlainen ryhti ja motivaatio Risto Hallikaisen valmentaja-aikakauden alettua kaudella 1976–77. Harjoittelu tehostui aiemmasta: pelaajat aloittivat kuivaharjoittelun ja juoksemisen heinäkuussa neljällä-viidellä kerralla viikossa. Hippoksen kaukalosta joukkue haki luistelukokemusta sekä laukaisuvoimaa. Peliotteista II-divisioonan itälohkossa huokui nuoruuden yritteliäisyys ja peräänantamattomuus, mutta hienoista voitoista huolimatta Imatran Pallo-Salamat eteni kahdesti peräkkäin sarjakarsintoihin nopeisiin hyökkäyksiin ja syöttöpeliin nojanneen Palloseuran nenän edestä. Joukkueesta loistivat etenkin maalivahti Jyrki Saviranta sekä hyökkääjät Kari

Jaatinen, Olli Lemetyinen ja Rauno Minkkinen. Kaudella 1978–79 JPS valmistautui tulevaan sarjaan osallistumalla esimerkiksi Lappeenrannassa kaukalopalloturnaukseen ja pelaamalla Ruotsin Sundsvallissa kaksi harjoitusottelua Selånger SK:ta vastaan, jotka päättyivät rumin tappioluvuin 12-2 ja 22-0. Viitaniemen kentän puuttellinen valaistus haittasi harjoittelua, ja tällä erää JPS jäi lohkonsa neljänneksi PaSa:n, Kamppari-Veikkojen sekä JMP:n taakse.¹³⁷

Timo Knuuttila kuuluu 1959 syntyneisiin JPS-pelaajiin, joista muodostui seuran siihenastisen historian merkittävin ydinryhmä. Muita samana vuonna syntyneitä olivat muun muassa Harri Pihlavamäki, Kari Jaatinen, Olli Lemetyinen, Jyrki Saviranta, Keijo Lehtokorpi ja Pentti Haapala. Myös Ari Kopsen sekä edesmenneen Hannu ”Pulla” Puttosen voi lukea tähän joukkoon kuuluvaksi, vaikka hän oli syntynyt 1958. Timo alleviivaa Risto Hallikaisen valmentaja-ajan merkinneen muutosta jääpallotoiminnassa, niin henkisesti kuin fyysistenkin harjoitteiden osalta:

Risto itse ei ollut mikään himoharjoittelija ja -pelaaja mutta sitten kun hän ryhtyi valmentajaksi, niin hänen omassa tekemisessään ja vaatimustasossaan tapahtui melkoinen ryhdin muutos ja tasonnosto. Kun Risto vielä oli itse pelaaja ja joku muu valmensi, niin hän saattoi sanoa, että hän on nyt syönyt makkarakeittoa, ei oikein tänään jaksa treenata ja otetaan nyt vähän rauhallisemmin. Tämöisiä puheita muistan Riston suusta kuulleen, mutta sitten kun Risto rupesi valmentajaksi, niin hän oli hyvin määrätietoinen ja johdonmukainen.¹³⁸

Kauden 1978–79 lopulla Hallikainen jätti valmentajantehtävänsä Joensuun pelimatalla tapahtuneen välikohtauksen vuoksi, ja joukkueen kapteenina toiminut Timo Knuuttila joutui puolivahingossa pelaajavalmentajan rooliin. Jälkikäteen ajateltuna se kuitenkin sopi hänelle mieluisasti, sillä hän oli miettinyt valmentamista jo aiemmin ja ajatellut keskittyvänsä pelaamisen ohella myös muihin asioihin. Muu joukkue ja seurajohto antoi ”nööseille” täyden tukensa. Timon ensimmäinen täysi valmentajavuosi päättyi lohkon kolmanteen sijaan: kahdeksasta pelistä oli saaliina neljä voittoa ja kolme häviötä. Asevelvollisuuden suorittaminen oli jo kahden kauden verran verottanut JPS:n runkopelaajiston rivejä,

mutta viimeisten kierrosten hienot voitot lohkokykösestä PaSa:sta sekä toisena olleesta JMP:sta loivat uskoa tulevaan.¹³⁹

Seuraavalla kaudella jääpallosarjat nimettiin uudelleen ja entisestä II-divisioonasta tuli I-divisioonaa, jota se toiseksi ylimpänä sarjatasona oli tosiasiallisesti ollutkin. JPS-junioreista oli kasvanut mitat täyttäviä jääpallolijoita, ja joukkueen sisällä käytiin pelipaikoista jo aitoa kilpailua. Uusina edustusjoukkueeseen nousivat esimerkiksi Henry Hakala, Olli Manninen sekä aiemmista sarjatunnelmaa haistelleista junioreista Juha Pekonen ja Pertti Knuuttila. Seniorin viittaa kantoi harteillaan Oulunlahden Reippaasta siirtynyt ja JyPK:ssa jalkapalloakin pelaannut Pentti Pirkonen. Palloseura voitti kaikki neljä harjoitusotteluaan ja sama tahti jatkui varsinaisessa sarjassa: 12 ottelusta JPS voitti kymmenen maalierolla 96–28, ja joukkueen parhaana maalintekijänä hääri Kari Jaatinen 32 osumalla. Ratkaisevassa ottelussa SM-karsintapaikasta kaatui PaSa 6-2. SM-karsinnassa JPS aloitti vakuuttavasti kaatamalla Oulun Pelimiehet 7-3, mutta hävisi sitten Botnialle niukasti 2-0. Mestaruussarjapaikka jäi viimeisen ottelun varaan, jossa JPS kohtasi mestaruussarjan toiseksi viimeiselle sijalle sijoittuneen Tornion Pallo-Veikot. Oulussa pelattu kohtaaminen kääntyi lopulta riemukkaasti Palloseuralle, joka päihitti ehkä hieman ylimielisesti pelanneen ToPV:n 6-4. Palloseuran rungon tasaisuutta kuvaa hyvin se, että joukkueen jokaisen maalin viimeisteli eri pelaaja, viimeisenä 15-vuotias Olli Manninen.¹⁴⁰

SM-sarjapaikka oli kirjaimellisesti täyttymys sille työlle, mitä Palloseurassa oli 20 vuoden aikana tehty. Kaikki paitsi yksi edustusjoukkueen pelaaja olivat seuran omia kasvatteja. Junioriosastosta Juha Pekonen, Pertti Knuuttila sekä Olli Manninen valittiin alle 17-vuotiaiden maajoukkueeseen. Kari Jaatisen ja Pentti Pirkosen lisäksi ratkaisuvoimaa löytyi tasaisesti kaikkialta, sillä kolmetoista eri palloseuralaista pääsi kauden aikana maalinteon makuun. Joukkueen energiaa kysyvä ja voimakkaaseen karvaukseen nojannut pelitapa näkyi myös jäähytilastoissa, sillä Palloseuralle tuomittiin yhteensä 350 minuuttia rangaistuksia. Puolustuksen viimeisenä lukkona seisojaksi maalihahti Jyrki Saviranta, joka viihtyi parhaiten tiukoissa ratkaisuootteluissa.

Kaiken riemun keskellä tuleva mestaruussarjakausi herätti myös kysymyksiä. Päälimmäisenä niistä oli, kestäisikö JPS:n talous sarjaotteluiden aiheuttamia kustannuksia, sillä tulojen ei voitu olettaa kasvavan samassa tahdissa menojen kanssa. Tasoerot SM-sarjan ja alempien divisioonien välillä olivat kohtuullisen suuret. Pääosin samana pysynyt joukkue oli varsin kokematon, mitä paikkasi kuitenkin maajoukkueen runkopelaajan ja liikuntatieteitä Jyväskylässä opiskelleen Esko Tammilehdon liittyminen kokoonpanoon. Timo Knuuttila puolestaan jatkoi pelaajavalmentajana. Kauden alla Palloseura voitti TUL:n jääpallomestaruuden kaataen Oulun Jyryn loppuottelussa 7-0, mutta Ski-Doo Cupissa Sundsvallissa tuli Ruotsin mestaruussarjajoukkueilta pahasti ”lunta tupaan”.¹⁴¹ Hyvästä yrityksestä huolimatta SM-sarja oli vielä tällä kertaa Palloseuralle pelillisesti liian kova pala, sillä JPS jäi sarjan hännille ja putosi suoraan I-divisioonaan. Ajoittain heittopussin asemassa ollut joukkue voitti kertaalleen Veiterän ja kerran Veitsiluodon Vastuksen, mutta kärsi 14 tappiota maalieron ollessa 39-109. Rumista tappioista huolimatta kausi nähtiin kokonaisuudessaan myönteisenä kokemuksena niin pelaajien, kannattajien kuin keskisuomalaisen TUL-urheiluväen keskuudessa. Usko omaan tekemiseen ja SM-sarjapaikan vakiinnuttamiseen tulevaisuudessa säilyi vankkana. Kosolti mediahuomiota saanut JPS teki samalla arvokasta työtä jääpallon eteen: esimerkiksi kaikille Jyväskylän peruskoululaisille oli jaettu ilmaisliput kotiotteluihin Viitaniemeen.¹⁴²

Kaukalopallo ja kaukalojalkapallo liikuttavat massoja

*[Kaukalopallopuulaaki] on itse asiassa ehkä JPS:n suurin aikaansaannos koko suomalaiseen urheiluun.*¹⁴³

Kaukalopallon juuret löytyvät 1950- ja 60-lukujen Ruotsista. Jääkiekon suosion ja tekojäärakentamisen kasvu maassa johti tilanteeseen, jossa jääpalloväki keksi jalostaa lajistaan kaukalossa pelattavan version. Ruotsissa kaukalopallo oli pääsääntöisesti puulaakiurheilua ja Suomessa se liittyi enemmän jääpalloilijoiden harjoitteluun. Kaukalopalloa pelataan viidellä kenttäpelaajalla kuten jääkiekkoa, mutta

varusteet ja säännöt ovat muuten jääpallomaiset eivätkä taklaukset ole sallittuja. Nopeutta ja kestävyyttä korostetaan fyysistä voimaa enemmän. Siitä, kuka tai ketkä ovat tuoneet lajin Suomeen ja käynnistäneet toiminnan ei ole varmuutta, mutta useiden JPS-aktiivien mielestä tiiviit kontaktit Ruotsiin omannut Olavi Hakala on hyvä ehdokas kaukalopallopioneerin tittelin haltijaksi. JPS:n omassa tiedotuslehdessä vuodelta 1979 mainitaan myös Mauri Itkonen, joka Ruotsissa viettämiensä vuosien jälkeen olisi esittänyt ajatuksen kaukalopallopuulaakin järjestämisestä Jyväskylässä jo 1950-luvun lopussa.¹⁴⁴

Kaukalopallon voidaan katsoa levinneen ensiksi jääpalloseurojen ja -toimijoiden kautta, jotka oivalsivat sen potentiaalin matalan kynnyksen lajina ja keinona elvyttää osin jääkiekon vuoksi hiipunutta toimintaansa. 1970-luvun liikuntapolitiikassa, jossa työpaikkaliikunnalle ja kuntourheilulle annettiin merkittävä rooli, kaukalopallosta muodostui ideaalinen kuntoilu- ja virkistysmuoto, joka houkutti suuret ryhmät pimeinä talvi-iltoina kaukaloihin ja kentille pelaamaan. Jääpallo vaati ison, valaistun kentän sekä lukumääräisesti suuren joukkueen, mutta kaukalopallo sisälsi emolajinsa tiiviimmässä koossa. SJPL:ssa ymmärrettiin lajin merkitys jo liiton perustamisvaiheissa ja se haluttiin luonnollisesti pitää järjestön alaisuudessa. Jääpalloliitto hyötyi kaukalopalloa harrastavista massoista siten, että ne toivat jääpallolle lisää näkyvyyttä ja tukijoita, uusia pelaajia sekä rahallisesti suuremman valtiosuuden.¹⁴⁵ Päätös kaukalopallopuulaakien järjestämisestä edisti siis JPS:n omia toimintamahdollisuuksia Jyväskylän alueella. Suuret joukkuemäärät kielivät myös siitä, että työnantajat suhtautuivat puulaakiurheiluun myönteisesti ja parhaassa tapauksessa jopa kustansivat työntekijöidensä pelaamisen.

Ensimmäiset Palloseuran toimesta järjestetyt kaukalopallosarjat pelattiin kaudella 1970–71, ja mukaan uskaltautui tuolloin kymmenen joukkuetta pelaten yhteensä 20 ottelua. Voittajaksi selviytyi Opettajat-niminen kokoonpano.¹⁴⁶ Kaksi vuotta myöhemmin joukkueita oli 24 ja otteluita 59, ja kaukalopallopuulaakissa jaettiin jo erillinen ”lohdutussarjan” voitto SOK-Vaajakosken pelaajille. Varsinaisen sarjan ja SOK:n lahjoittaman kiertopalkinnon vei nimiinsä Scan-Auto. Puulaaki paisui systemaattisesti vuosi vuodelta, sillä kaudella 1976–77 62 eri joukkuetta pelasi keskenään 182 ottelua.

Kaukalopallotarjan järjestäminen toimitsija- ja tuomaritehtävineen hoidettiin täysin JPS-voimin, ja tässä vaiheessa työmäärä alkoi olla seuran kannalta melkoinen.¹⁴⁷ 1970-luvun puolessavälissä jääkiekon ja jääpallon sarjapelaajien osallistuminen kaukalopallotarjaan kiellettiin toimijoiden ja pelaajien yhteisellä päätöksellä. Perusteluna linjaukselle oli se, että otteluista haluttiin tasaisempia ja juuri harrastelijoiden liikuntamahdollisuudet sekä mielenkiinto haluttiin turvata. Puulaakurheilua pyrittiin siis varjelemaan ”ammattilaisilta”. Pelipaikkana toimi pääosin Viitaniemen kenttä, sitten Kahakadun kaukalo ja sen jälkeen uudelleen Viitaniemi: esimerkiksi talvella 1978–79 Viitaniemen saneerauksen aikana Kahakadulla pelattiin kuutena päivänä viikossa, ja Hippoksen kaukalo oli kaukalopalloilijoiden käytössä kahtena iltana.¹⁴⁸ Näin Vesa Kotimäki muistelee kaukalopallotoiminnan alkua:

Kaukalopallohan alkoi siellä Nisulan montussa. Se oli syvällä, pohja oli 11 metriä alempana silloin vanhaan aikaan ja syksyllä siellä oli vettä. Kaukalopallo alkoi siten, että Hakalan Olli sen varmaan kehitteli ja joukkueita oli alussa mukana kymmenen tai vähän enemmän. Ja jääpallösäännöillä pelattiin, se oli aika hurjaa...Tekulla muistan, oli sellainen Torvisen Antti Varkaudesta, joka pelasi myöhemmin meilläkin. Hän kuljetti pallon siiniviivalle, tinttasi hirveän jääpallolyönnin kohti maalia ja se meni sitten maaliin, korkeaa mailaa ei ollut. [Nisulan montusta] siirryttiin Kahakadulle, ja Kahakadulla toiminta kasvoi sitten valtaviin mittoihin. Me hoidimme tuomarihommaa talkoilla, saimme jonkin pienen kulukorvauksen, noin linja-autolipun verran ja aina neljä peliä illassa. Minä ajoin aina fillarilla kun ei opiskelijana ollut autoa. Ehkä puoli viiden aikoihin alkoi ensimmäinen peli ja viimeinen päättyi yhdeksän jälkeen. Yksi tuomari ja viiden minuutin välit pelien välillä...seuraava ja seuraava. Se oli sellaista aikaa, jokaisella oli joku ilta ja minä hoidin sen tiistai-illan kokonaan.¹⁴⁹

Sarjan sääntöjä tarkistettiin myöhemmin siten, että jääpallomaiset lyöntilaukaukset kiellettiin.¹⁵⁰ Käytännössä kaikki JPS:n edustusjoukkueen jääpallotilijat toimivat vuorollaan kaukalopallopuulakin harrastelijaerotuomareina. Palkkio yhden ottelun viheltämisestä oli viiden markan tietämällä, ja kullakin tuomarilla oli tietty pelipäivä hoidettavanaan. JPS:n edustusjoukkueen noustua toista kertaa jääpallon mestaruussarjaan Varkaudessa maaliskuussa 1983 ei joukkueen pelaajavalmentaja Timo Knuuttila jäänyt juhlimaan saavutusta maljoja kilistelemällä, vaan meni ratkaisevaa ottelua seuranneena aamuna kiltisti omalla vuorollaan viheltämään:

Jokainen edustusjoukkueen pelaaja joutui viheltämään. Ja näen, että jos JPS ei olisi ruvennut sitä kaukalopallohommaa pyörittämään ja saanut sitä intoa leviämään muualle, niin en usko että kaukalopallo olisi noussut noihin mittoihin [...] Se oli ihan oikeasti bisnestä, mutta kyllä siihen joutui töitäkin tekemään. Joka äijä siellä seisoj ja pakkasi ja touhua oli vaikka mitä, niin silti vaan pelattiin. Kyllähän se kehitti meitä pelaajina ja ihmisinäkin, kun kaikki joutuivat tuomareiksi. Kaikki pelaajat, hiljaisemmatkin, että siltä ei voinut oikein välttyä.¹⁵¹

Ensimmäiset puulaakijoukkueet muodostettiin työpaikkojen mukaan, mutta sittemmin niitä syntyi kaupunginosien, taloyhtiöiden, opiskelijaryhmien sekä muiden lajien harrastajien ympärille. Jyväskylästä kaukalopalloinnostus levisi muualle Keski-Suomeen, ja 1970-luvun lopulla esimerkiksi Keuruulla ja Viitasaarella oli kymmenisen eri joukkuetta kussakin.¹⁵² Lokakuussa 1979 Palloseura järjesti tavanomaisen puulaakin rinnalla kaukalopallon yöturnauksen tai Yö-Cupin, joka oli nimensä mukaisesti viikonloppuna pelattava, läpi yön kestävä tapahtuma. Ideana oli tarjota puulaakijoukkueille ”lähtölaukaus” tulevaan talveen sekä tavallista enemmän jääkokemusta. Yöturnaus pelattiin Hippoksen tekojäärädällä, jonne palloseuralaisten ja kaukalopalloilijoiden oli muutoin vaikea päästä myöhäsiilan vuoroja lukuun ottamatta. Kaukalopallon puuhamiehenä kunnostautunut ja sittemmin lajin toiminnanjohtajana SJPL:ssa toiminut Ilari Kotimäki muotoilee asian itse siten, että eri toimijoiden kilpailu jääajasta oli kovaa. Yöaikaan pelattu turnaus ei syönyt vaikkapa jääkiekkoilijoiden harjoitustunteja, joten perusteita sen eväämiselle ei löytynyt:

Olin juuri silloin mennyt yliopistoon opiskelemaan ja [kaukalopallossa] sytytti suunnattomasti ajatus, että on vaihtoehtoinen peli jääkiekolle, jossa ei ole väkivaltaa eikä siihen tavallaan tarvittu määrättyjä taidollisia valmiuksia. Siinä melkein kuka tahansa pystyi tekemään ja pelaamaan [...] Kaukalopallotoiminta alkoi paisua 1970-luvulla ja 1979 syntyi ajatus ns. yöturnauksesta. Meillä oli Hippoksen tekojää ja kun sinne ei päästy muuten, niin pelataan sitten yöllä. Kaikki olivat vastaan, niin sanoin että me pelaamme sitten yöllä...he eivät keksineet mitään syytä miksi ei, koska jäällä ei ollut

käyttöä. No sitä käyttöä loppujen lopuksi sitten oli, joukkueita oli paljon ja me pelasimme kaksi yötä putkeen. Tämän yöturnauksen kautta käynnisty sitten valtakunnallinen kaukalopallotoiminta.¹⁵³

Ensimmäiseen yöturnaukseen osallistui 32 joukkuetta. Sittemmin joukkue- ja pelaajamäärä kasvoi samalla huikella tahdilla kuin muu kaukalopallotoiminta, ja öiset ottelut jouduttiin ulottamaan kahden tai useamman viikonlopun ajalle. 1980 turnauksia pidettiin kaksi, joista toinen oli rajattu pelkästään jääkiekon ja jääpallon sarjapelaajille. Myös TUL:n alle viriteltiin oma kaukalopallon piirinmestaruussarja, jossa pelasi 1980 13 eri joukkuetta.¹⁵⁴ Mikkililäinen tutkija Lauri S. Miettinen teki saman vuoden aikana kartoituksen, jossa selvitettiin kaukalopallon levinneisyyttä Suomessa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että lajia harrastettiin kaikkiaan 137 paikkakunnalla ja säännöllistä kilpailutoimintaa harjoitettiin niistä 80:ssä. Harrastajamääräksi kirjattiin yli 23 000. ”Kaukalopallon Mekaksi” Suomessa kruunattiin jo virallisestikin Jyväskylä, jossa tuolloin pelasi 126 eri joukkuetta. Toiseksi jäi Helsinki, jossa kaukalopallotoiminnassa oli mukana hieman yli sata joukkuetta. Syiksi lajin räjähdysmäiselle suosiolle Miettinen näki juuri matalan osallistumiskynnyksen, olosuhteiden otollisuuden sekä sen, että kaukalopallo tarjosi miellyttävän, sosiaalisen vaihtoehdon hiihdolle ja lenkkeilylle.¹⁵⁵

Kaukalopallotarjat vaativat Palloseuran toimijoilta paljon työtunteja. Joukkue- ja pelaajamäärien kasvaessa edelleen 1980-luvulla oli varsinainen järjestelykoneisto toimitsijoineen ja tuomareineen noin 50 ihmisen vahvuinen. Toisaalta kaukalopallo oli JPS:lle varainhankintakeino, ja puulaakista saadut tuotot käytettiin jääpallotoiminnan hyväksi. Esimerkiksi 1981 puulaakiin ilmoittautuneet joukkueet maksoivat Palloseuralle kukin 170 mk ilmoittautumismaksua ja vuodeksi 1986 kaukalopallon kokonaistuoton laskettiin olevan 35 000 markkaa, kun seuran koko budjetti arvioitiin 265 000 markaksi.¹⁵⁶ Lienee siis paikallaan todeta, että lajilla edesautettiin seuran tulevaa nousua SM-tasolle jääpallossa. Kaukalopallopuulaakia markkinoitiin Jyväskylän suurimpana liikunta- ja kuntoilutapahtumana, mitä se eittämättä olikin: talvella 1978–79 rekisteröitiin kaukalopalloon liittyen yli 10 000 kuntoilusuoritusta. Yleinen näkemys sekä puulaakipalloilijoiden että palloseuralaisten keskuudessa vaikuttaa vuosikymmenen vaihteessa olleen se, ettei Jyväskylän kaupunki kiinnittänyt tarpeeksi huomiota alati kasvavaan kaukalopallotoimintaan.¹⁵⁷ Kuntoliikunnallinen merkitys

kaupunkilaisten keskuudessa tiedostettiin ja Viitaniemen liikuntapuiston saneeraukseen oltiin tyytyväisiä, mutta olemassa olevat puitteet kävivät ahtaiksi heti kättelyssä. Koska tekojää oli muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta varattu jääkiekolle, jouduttiin kaukalopallotarjat pelaamaan olosuhteiden niin sallien tammi-maaliskuun aikana, mikä nosti Viitaniemen kentän käyttöasteen todella rajuksi.¹⁵⁸ Näin kirjoitti Ilari Kotimäki vuonna 1979:

On väitetty, että kaukalopallo on järjestäjälleen Palloseuralle ainoastaan bisnestä. Jyväskylän kaupungin liikuntalautakunnassa rinnastetaan kaukalopallo kilpaurheiluun. Tähän nojaten järjestäjät joutuvat maksamaan joka pelistä viiden markan otteluveron. Ottelumäärän noustessa 250:een vuodessa nousevat erotuomarikustannukset myös huimaavasti. Me olemme koska tahansa valmiita luovuttamaan kaukalopallon kaupungin järjestettäväksi. Kaukalopallon nopea leviäminen perustuu suurelta osin seuramme huolellisesti hoidettuihin järjestelyihin: ottelumäärän noustessa yhdestäkään ottelusta ei ole puuttunut tuomaria. Suosioon on syynä myös aikoinaan joukkueesta kootun kaukalopallotoimikunnan laatimat yksinkertaiset säännöt [...]

Jotkut joukkueet ovat valittaneet, miksi ne ovat joutuneet liian kovaan lohkoon. Kolme vuotta sitten, kun siirryttiin divisioonajakoon jossa joukkueet jaetaan tason mukaan lohkoihin, asiaan saatiin parannusta. Lohkojen jako on perustunut omaan joukkueiden tuntemukseeni ja yhdysmiehen haastatteluun joukkueen kovuudesta. Koska vuosittain joukkueissa tapahtuu suuriakin muutoksia, on päässyt syntymään epätasaisia lohkoja. Tuntuu ihmeelliseltä, että eräät piirit ovat kummastelleet, miksi harjoitusvuoroja jaettaessa kaukalopalloilijoille yleensä annetaan harjoitusvuoroja, kun niille olisi tärkeämpääkin kilpaurheilullista käyttöä. Kaupungin päättäjien olisi jo aika huomata tavallisten luistelua harjoittavien veronmaksajien tarpeet ja myöntää määrärahoja kaukaloiden rakentamiseen. Myös kiekkoväen olisi tunnustettava kaukalopallo, ei jääkiekon kanssa kilpailevana, vaan kaikkia palvelevana liikuntamuotona.¹⁵⁹

Ilarin mainitsema niin sanottu otteluvero tai -vuokra poistettiin kaukalopallo-otteluista seuraavana vuonna.¹⁶⁰ Kauan kaivattua ja tarpeellista tekojäärataa ei sen sijaan Viitaniemeen saatu useisiin vuosiin,

vaikka jäähalli valmistui Hippokselle 1982. Tyystin luonnonjään varassa ei alati kasvanutta kaukalopallotoimintaa tarvinnut kuitenkaan viedä läpi, sillä uudessa jäähallissa pelattiin jo lokakuussa 1982 yöturnausta. Jäähallin käyttö vakiintui siten, että tuossa vaiheessa jo lisänimen ”Kaukalopallomaraton” saaneen tapahtuman päiväottelut pelattiin ulkona tekojäällä, ja ilta- sekä yöottelut puolestaan sisällä hallissa. SJPL myönsi yöturnaukselle amatöörien SM-turnauksen arvon. Syksyn 1982 tapahtumaan hyväksyttiin 90 ensiksi ilmoittautunutta joukkuetta, kun halukkaita osallistujia olisi ollut yli 150. Keski-Suomen ulkopuolisille joukkueille oli varattu 30 joukkueen kiintiö, ja näitä saapuikin aina Porvoosta, Kemistä ja Tukholmasta asti. Cup-muotoinen turnaus aloitettiin perjantaina klo 17, josta otteluita jatkettiin tauotta sunnuntai-iltaan klo 20 asti. Aamun pikkutunneillakin käydyt ottelut keräsivät yleisöä useita satoja.¹⁶¹

Vain taivas näytti 1980-luvulla olleen kaukalopallon kasvun rajana. Jyväskylän ja Helsingin tapaisten kaupunkien satojen eri joukkueiden sarjat poikivat valtakunnallisen GP-turnausjärjestelmän; kaukalopallon Suomen mestaruudesta oli pelattu vuodesta 1975 lähtien. Jyväskylän sarjoissa menestyneet joukkueet ”ammattimaistuivat” ja alkoivat kiertää valtakunnallisissa GP-turnauksissa. Julkisessa urheilukeskustelussa kaukalopallo nähtiin monesti vaihtoehtona kalliiksi ja väkivaltaiseksi koetulle jääkiekolle.¹⁶² Jotkut JPS-aktiivit kävivät muilla paikkakunnilla pitämässä kaukalopallovalmentajan kursseja, esimerkiksi Timo Knuutila Ranualla ja Kokkolassa.¹⁶³ Jääpalloliiton Keski-Suomen piiri lähestyi elokuussa 1984 liikuntalautakuntaa anoen Hippoksen jäähallista vuoroja niin sanotun Kaukalopalloliigan järjestämiseksi, jossa pelaisivat ainoastaan kaupungin kymmenen parasta joukkuetta. Mallia haettiin Helsingistä, jossa oli jo pelattu ”eliittijoukkueille” tarkoitettu sarja käytännössä täysin iltamyöhällä muiden harjoitusvuorojen päätteeksi. Ilari Kotimäen ja Olavi Hakalan allekirjoittamassa kirjeessä vedottiin sarjan aiheuttamaan kysyntään ja ”lehtien sivuilla käytyihin keskusteluihin.” Lautakunta myönsikin kaksi vakiovuoroa tarkoitusta varten, ja ensimmäisen Kaukalopalloliigan vei nimiinsä Kivistön Pallo ennen Palokan Pyyry ja Aittorinnettä. Sittemmin liigaa pelattiin pelkästään arkiviikolla, koska samat joukkueet kiersivät viikonloppuisin muiden paikkakuntien kaukalopalloturnauksissa.¹⁶⁴

Palloseuran aikaansaaman kaukalopallotoiminnan volyymi hakee vertaistaan minkä tahansa harraste- ja puulaakiliikunnan alalla. Varsinaisessa puulaakissa mitteli parhaimmillaan yli 200 joukkuetta ja reilut 3 000 pelaajaa. Jos mukaan lasketaan kilpailullisemmat yöturnaukset sekä Kaukalopalloliiga, kohoavat luvut vielä paljon suuremmiksi. On myös muistettava, että kaikki ottelut pelattiin ennen Viitaniemen tekojääradan rakentamista ja sarjat ajoittuivat näin 2-3 kuukauden talvipäiväperiodille (poislukien Hippoksen jäähallissa pelatut ottelut). Kenttien käyttöaste oli niin valtaisa, etteivät kentänhoitajat toisinaan ehtineet kunnolla niitä jäädyttää. Kaikki tämä tuomarotiin ja organisoitiin muutaman kymmenen hengen palloseuralaisen talkoojoukolla, mikä tuntuu nykypäivän näkökulmasta katsottuna käsittämättömältä. JPS:n kaukalopallotoiminnasta ei 1990-luvulla ollut kuitenkaan enää jäljellä kuin muistot. Miksi näin? Ilari Kotimäki vastaa, että puulaakit nuupahtivat kaukalopallon eriytyessä Jääpalloliitosta omaksi lajiliitokseen. Hän oli itse käynnistämässä kyseistä tapahtumaketjua ja perustamassa kaukalopalloseura Trio-90:tä Jyväskylään. Viimeiset JPS:n järjestämät kaukalopallo-ottelut on pelattu keväällä 1990, jonka jälkeen toiminta menetettiin lajin erikoisseuroille. Valtakunnallinen kaukalopallo hajaantui 1990-luvun puolessavälissä kahteen kilpailevaan leiriin, mitä edelsi lajiliiton organisaation siirtyminen Jyväskylästä Helsinkiin. Se, mitä laji saavutti 1970- ja 80-luvuilla, menetettiin sisäisiin ristiriitoihin ja valtataisteluun; sittemmin salibandy valtasi kaukalopallon ”elintilan”.¹⁶⁵

Kaukalopallopuulaakien ja yöturnausten ohella JPS aikaansai erään toisen, joskin erikoisemman kontribuution Jyväskylän liikuntakulttuuriin. Touko-kesäkuussa 1980 Palloseura järjesti tietävästi ensimmäisenä Suomessa kaukalojalkapallopuulaakin. Nimensä mukaisesti lajissa pelataan jalkapalloa maa- tai tekoainepohjaisessa kaukalossa sovelletuin säännöin. Seuraavassa lyhyt ote kaukalojalkapallon eli ”tossun” säännöistä:

Kaukalojalkapallo on kesäinen pallopuulaaki, jota pelataan jalkapallolla (jää)kaukalossa. Pelikentällä pelaa jalkaisin samanaikaisesti vastakkain kaksi, kuusi pelaajaa käsittävää joukkuetta, joiden tarkoituksena on saada pallo sääntöjä noudattaen kentän päädyssä olevaan maaliin. Pelikenttänä on maa- tai tekoainepohjainen (jää)kaukalo. Pelialueeseen kuuluvat päädyissä kiinni olevat maalit sekä

suojaverkot. Suojaverkko on tukevasti päätylaidoitukseen kiinnitetty verkko, jonka tulee kulmapotkupisteiden välillä päädyissä ylettyä 2,3–2,5 m korkeudelle kaukalon yläreunasta [...]

Varsinaista paitsiota ei ole. Sen sijaan käytetään syöttörajoja. Syöttö, maalivahdin potku tai heitto ei saa ilmassa ylittää molempia syöttörajoja ilman, että pallo välillä koskettaa pelaajaa, pelikenttää tai sivureunaa. Syöttövirheen tapahduttua tuomitaan vastustajalle vapaapotku siitä kohdasta, missä pallo ylitti jälkimmäisen syöttörajan.¹⁶⁶

Kaukalojalkapallossa virallinen peliaika on 2 x 20 minuuttia ilman puoliaikaa, mutta Viitaniemessä pelattiin myös 25 minuutin pelijaksoilla. Rikkeistä tuomitaan vapaapotkuja, rangaistuskuljetuksia tai tarvittaessa jäähyrangaistuksia (2 tai 5 min). Myös pelaajavaihdot tapahtuvat ”lennosta” jääkiekon tapaan. Lajia oli ideoimassa Olavi Hakalaa Palloseuran puheenjohtajana seurannut Vesa Kotimäki, joka Yhdysvalloissa oleskellessaan näki jalkapalloa pelattavan sisätiloissa ja kaukaloissa. Kaukalojalkapallo, jota Pohjois-Amerikassa kutsutaan nimellä *indoor soccer* tai *arena soccer* oli ja on edelleen kohtalaisen suosittua urheilua, jota 1970-luvun lopulla pelattiin jo ammattilaistasolla.¹⁶⁷ Paikallisessa sarjassa palloili muun muassa HJK:ssa peliuransa aloittanut Kai Haaskivi. Näin Vesa muistelee:

No, tämä kaukalojalkapallo liittyy siihen, että olin 1978 leiriohjaajana Yhdysvalloissa kesän, ja näin että siellä pelataan kaukalojalkapalloa. Kai Haaskivi oli siellä pelaamassa, entinen suomalainen ammattilainen, jossain Dallasissa tai missä olikaan. Ja minä ajattelin, että kun meillä pelataan kaukalopalloa, niin mehän voisimme pelata myös kaukalojalkapalloa. Tulin sieltä Suomeen syksyksi ja Haaskiven isä Olavi oli Palloliiton valmennuspäällikkö, niin hän antoi säännöt englanniksi ja minä käänsin ne sitten suomeksi. Nisulan montussa, kaukalossa sitä pelattiin ja olisikohan siinä ollut parhaimmillaan 76 joukkuetta. Se oli aika suosittua ja rankkaakin, siinä tuli aika paljon loukkaantumisia, koska siellä oli niin monentasoista pelaajaa ja kaikki eivät osanneet varoa laitoja. Pelasin itsekin, muistan kun lähdin laidan vierestä menemään kovalla vauhdilla nuorena miehenä ja joku jätkä tuli taklaamaan. Ja sitten laita osui tuohon ja kylkiluut murtui, katsos kun ei sitä osannut, taklata ei saanut

eikä tunkea laittaa vasten. No, sehän meni ohi muutamassa viikossa. Palokan Riennossa pelattiin sitä myöhemmin, mutta ei siitä loppujen lopuksi tullut juuri mitään ja se hiipui sitten...¹⁶⁸

Kaukalopallo koettiin turvalliseksi harrastelajiksi, mutta kaukalojalkapallosta muodostui astetta rajumpi peli, jossa luitakin murtui. Kaikenlaiset taklaukset olivat kiellettyjä, mutta eritasoiset harrastajat eivät aina osanneet varoa kaukalon laitoja. Ensimmäiseen Viitaniemen kaukalossa pelattuun kaukalojalkapallosarjaan otti osaa 33 joukkuetta ja 400 pelaajaa, jotka tahkosivat yhteensä 105 ottelua. Voiton vei Team Nisula. Vuotta myöhemmin joukkueita oli jo 75 ja otteluja 215. Sarjoja oli kolme: miehet (yli 15-vuotiaat), naiset ja alle 15-vuotiaat. Vuonna 1982 miesten sarjan voittajaksi selvisi Argentiinan ja Ison-Britannian konfliktista inspiraationsa hakenut Falkland Flyers. Rangaistuskuljetuksilla ratkaistussa finaalissa hopealle jäi JyP:n jääkiekkoilijoista muodostetun FC Moonshine, jossa pelasi muun muassa Raimo Summanen. Miesten sarjassa oli käytössä vastaavanlainen osallistumisrajoitus kuin kaukalopallossa, eli joukkueissa ei saanut olla Palloliiton sarjapelaajia. Perusteena oli tasoerojen kaventamisen ja tavallisten harrastajien motivaation ylläpitämisen lisäksi se, että ”sarjapelaajat saavat tarpeeksi liikuntaa omissa seuroissaan”.¹⁶⁹

Huippuunsa kaukalojalkapallosarjojen osallistujamäärä kohosi heti 1980-luvun puolenvälin jälkeen. Tarkempia tilastoja ei valitettavasti löydy tallella olevista Palloseuran toimintakertomuksista eikä muistakaan julkaisuista: viimeiset lukemat ovat vuodelta 1984, jolloin joukkueita oli mukana 98, pelaajia noin 1 500 ja otteluita 290. Suurta kiinnostusta herättäneen ja tuhansia pelaajia liikuttaneen kaukalojalkapallon lopullinen kohtalo on hämärän peitossa, mutta se on ilmeisesti hiipunut samaan aikaan, kun Palloseuran organisoima kaukalopallotoiminta on lakannut. Vesa Kotimäen mukaan lajia olisi lähialueen seuroista kokeiltu jonkin aikaa Palokan Riennossa. Nopea verkkohaku kaukalojalkapallon tiimoilta kertoo, että sitä pelataan maassa edelleen harrastelajina hieman suo- ja rantajalkapallon tapaan, joskin vain isommissa kaupungeissa. Lajin paikan on ”vallannut” futsal, joka rantautui Suomeen 1990-luvulla.

Naisjoukkueen saavutukset vertaansa vailla

Jossain vaiheessa meidän hommamme alkoi olla sellaisessa kuosissa, ettei meille löytynyt enää harjoitusvastustajia. Sitten pelasimme meidän B- ja C-poikia vastaan ja pöllytimme heidätkin.¹⁷⁰

Naisten jääpallon ensiaskeleet otettiin maassamme jo 1910-luvulla. Naiset kokeilivat lajia Turussa 1913, mutta ensimmäinen varsinainen ottelu pelattiin 5.3.1916 Helsingissä Åbo Simklubbin ja Helsingfors Damhockeyklubbin kesken. Huolimatta lehdistön kriittisistä kommentteista, naiset jatkoivat pelaamista ja ÅSK:sta tuli naisjääpallon kiistaton mahtiseura. Kotimaisten vastustajien puutteessa ÅSK pelasi ruotsalaisia seuroja vastaan voittaen 1922 Stockholms Kvinnliga Bandyklubbin 10-0 sekä Kronprinsessans Bandyklubbin 1-0. ÅSK:n toiminta hiipui 1926 vastusten puutteen sekä pelaajien ikääntymisen vuoksi, mutta naisjääpalloilu sai uutta nostetta 1930-luvulla, jolloin sitä pelattiin esimerkiksi ÅIFK:n, ViPS:n, IK-32:n, HJK:n ja HIFK:n tunnusten alla. Helsinkiin muuttaneesta Stockholms Kvinnliga Bandyklubbin pelaajasta Clary Ehn-Larssonista tuli HIFK:n joukkueen kapteeni, ja yhteydet ruotsalaisiin joukkueisiin säilyivät tiiviinä. HIFK:lle kävi lopulta kuin ÅSK:lle: otteluita ei Suomessa saatu järjestettyä tarpeeksi, ja viimeiset kamppailut ruotsalaisia vastaan käytiin 1940-luvun lopulla. Kesti noin kolme vuosikymmentä, ennen kuin naisjääpallotoiminta pyörähti uudelleen käyntiin. Suomen mestaruudesta naiset ovat pelanneet vuodesta 1979 alkaen.¹⁷¹

Tyttöjen ja naisten rooli JPS:ssa oli marginaalinen aina 1970- ja 80-lukujen vaihteeseen asti. Junioritoiminta oli nimenomaisesti poikatoimintaa, eikä seuran johtokunnassa Hilka Hakalan ja Tellervo Tuhkasen lisäksi näkynyt muita naisia. Koska erillisestä naistoiminnasta tai -jaostosta ei ole mainintoja on todennäköisintä, että Palloseuraan kuuluneet naiset ovat suurimmaksi osaksi olleet pelaajien vaimoja ja tyttöystäviä, tai vaihtoehtoisesti tulleet huoltajiksi, toimitsijoiksi tai kioskimyyjiksi lastensa palloiluharrastuksen kautta. On tietysti muistettava, että naisten kansallinen sarjatoiminta sekä jalka- että jääpallossa oli tuolloin käytännössä olematonta ja harrastajapohja Jyväskylän alueella vähäistä. Myös vetäjien ja valmentajien puute oli krooninen.¹⁷² Mistä JPS:n naisjoukkueiden toiminta

sitten sai alkunsa? Sari Väisäsen ja Pirjo Ahosen mukaan runko rakentui liikunnallisesti aktiivisten tyttöjen ja nuorten naisten ympärille, jotka hakeutuivat Viitaniemen jäälle ja osallistuivat Palloseuran järjestämiin kaukalopallo- ja pesäpallotarjontoihin. Monella oli myös pesäpallotausta, ja lisäksi seurustelusuhteilla sekä ”puskaradiolla” oli vaikutuksensa asiaan:

JPS ei seurana oikeastaan ollut meille sillä tavalla tuttu. Tuo runko jonka kanssa perustettiin silloin joukkue, niin me olimme olleet lapsena pesäpallossa samoilla leireillä ja kun Viitaniemen monttuun tuli luonnonjäät, niin me rupesimme pyörimään ja höntäämään. Sitten kaukalopallon, kaukalopallopuulaakin kautta [...] Lapsuudenystäväni Kopsen Kirsi [os. Myllykangas], juuri sieltä pesäpallosta, seurusteli meidän tulevan valmentajamme Ari Kopsen kanssa ja siitä se minun mielestäni polkaistiin ihan kunnolla käyntiin...tyyliin halukkaat ja innokkaat mukaan, mutta ihan perusteistahan me lähdimme. Kaikki hokkareilla luistelemisen opettelu ja tällainen. Ja sitten siinä oli tarkoitus olla 'Apsin' kanssa joku toinenkin valmentaja, mutta se hyytyi ja me pelkäsimme, ettei 'Apsikaan' siihen lähde, mutta niin me vain saimme joukkueen kokoon. Jollen ihan väärin muista, niin oli sellaista pyrkimystä että jokaisella jääpallopaikkakunnalla olisi naisten joukkue. Sitten kun ajatellaan jääpalloa lajina, niin se kynnyksellä mennä isolle kentälle, ne luistelemisen opettelu ja ilmapelit sun muut taktiikat...niitä kaukalopalloporukoita sitten perustettiin. Kynnyksellä tuli kaukalopallosta, että se palvelisi jääpalloa, mutta se kääntyi sitten myöhemmin toisin päin.¹⁷³

Muistan kun koulussa, olimmekohan me kuudennella luokalla, meidän opettajanamme oli Olli-Pekka Särkkä, hyvin liikuntapainotteinen ihminen...muistan, kun olemme jollain kaunoluistimilla ja lätkämailan kanssa olleet Harjulla luistelemassa liikuntatunnilla ja puhuneet silloin, että me haluaisimme pelata jääkiekkoa tai jotakin. Ja hän sanoi silloin ensimmäistä kertaa, että perustakaa joukkue. Kyllä me [perustajat] olemme kaikki lapsuudenkavereita, suurin piirtein pesiksestä kaikki tai sitten perhetuttuja. Muistan Pirjonkin kohdalla sen, että me olimme paljon vanhempia kuin hän, olimme kai 16–17 ja hän tuli sinne monttuun sellaisten isojen luistimien kanssa...minä sanoin, että tule meidän treeneihimme, ja siitä se sitten lähti.¹⁷⁴

[Naiset] taisivat pääsääntöisesti tulla puskaradion kautta mukaan, koska kun kaukalopallo tuli kuvioihin ja niitä puulaakiporukoita oli silloin todella paljon, niin siellä mekin pelasimme samoissa ympyröissä ja näimme pelaajia ja juttelimme pelien välissä...että hei, kiinnostaisiko sinua tällainen ison kentän peli. Sitä kautta jääpalloon tuli lisää pelaajia.¹⁷⁵

Naisten kaukalopallotarja pelattiin ensimmäistä kertaa kaudella 1979–80, jolloin joukkueita ilmoittautui mukaan kaikkiaan seitsemän ja voittajaksi selvisi Jalkapallomimmit ennen Köyhiä.¹⁷⁶ Innokkaimmat aloittivat kaukalopallon pohjalta jääpalloharjoittelun ja pelaajia riitti sen verran, että kaudelle 1980–81 saatiin naisten jääpallon edustusjoukkue muodostettua. Joukkueen valmennusvastuun otti ”Apsi” Koponen, ja siinä oli mukana yhteensä 25 tyttöä ja naista. Naisten Suomen mestaruus ratkottiin turnausmuotoisena Jyväskylässä, ja kotikentällään pelannut JPS sijoittui lopulta neljänneksi häviten välierässä Lauttasaaren Pyrinnölle 0-6 ja pronssiottelun OLS:lle 2-0. Muut SM-turnaukseen osallistuneet joukkueet olivat Blue Eyes Team (BET), Veitsiluodon Vastus, WP-35 ja Lappeenrannan Veiterä. Jaana Pakkalasta tuli turnauksen jälkeen JPS:n historian ensimmäinen naisten jääpallomaajoukkueeseen yltänyt pelaaja, kun hänet valittiin Ruotsissa pelattavaan maaotteluun.¹⁷⁷

Naisjoukkueen harjoittelu oli alusta pitäen kunnianhimoista ja kovaa. Yhteisten harjoitusten ohessa pelaajat harjoittelivat omatoimisesti, kuten miestenkin puolella. Hikeä vuodatettiin niin Monitoimitalolla, Harjulla kuin Laajavuoren rinteilläkin. Joukkueen sisäinen henki ja työmoraali oli sen verran korkealla, ettei kukaan tietoisesti laistanut harjoituskerroista. Pelaajien keskinäinen ystävyys auttoi kestäämään rääkin. Pirjo Ahonen (os. Nieminen) aloitti uransa JPS:ssa jo 10-vuotiaana. Jääpallosta ja kaukalopallosta hän siirtyi sittemmin jääkiekon pariin, jossa hän on pelannut maajoukkueessa muun muassa Salt Lake Cityn olympialaisissa 2002. Pirjon mukaan harjoittelu oli 80-luvulla vaativampaa kuin nykyisin eikä ole puhuttakaan siitä, etteikö tuolloisella JPS:n naisjoukkueella menestyisi vastaavissa sarjoissa myös tänä päivänä.

Se oli siis, jos miettii muutamassa vuodessa siitä kun minäkin tulin mukaan, niin silloin ei ollut sellaista niin sanottua ammattimaista treenaamista. Mutta vuodessa se pistettiin sekä meidän tahdostamme että valmentajan suostumuksesta ja kyvyistä johtuen pakettiin...jos vertaa nykypäivään, niin niillä on eroa kuin yöllä ja päivällä. Tuolloin oikeasti treenattiin ja kyllähän se tuloskin näkyi, koska me olimme ihan ylivoimaisia. Jos se sama joukkue pelaisi niin kuin nyt, itsekin pelasin finaalissa tänä vuonna...jos meitä vastaan pelaisi se joukkue, niin kyllä sanoisin että kyyti olisi kylmää.¹⁷⁸

Kukaan ei uskaltanut olla treenaamatta, koska "Apsi" oli niin kunnianhimoinen ja kovassa kunnossa itsekin. Me tavallaan halusimme kunnioittaa menestystämme, ja kyllä meillä oli tosiaan kolme-neljä kertaa viikossa kesälläkin hirveitä lenkkejä. Laajavuoressa kannettiin toisiamme reppuselässä rinnettä ja juostiin takaperin sellaisten puskien seassa, minäkin astmaatikkona...ja sitten me teimme talkoita siinä välissä vielä. Muistan kerran, kun minulta leikattiin viisaudenhammas ja soitin "Apsille", että olen tänään ollut hampaiden poistossa enkä tulisi treeneihin. "Apsi" kysyi, että vuotaako se hammas. Sanoin, että ei. 'No niin, sitten klo 18.00 jää.' Selvä!¹⁷⁹

Talvella 1981–82 pieniä kokoonpanomuutoksia kokenut JPS ylsi SM-lopputurnauksessa jälleen neljänneksi. Joukkue voitti järjestävän seuran BET:n sekä Helsingin Botnian, mutta pronssiottelussa Veitsiluodon Vastus oli parempi pitkälti sen riveissä pelanneen huippulahjakkuuden Hanna Heikuran, sittemmin Teerijoen ansiosta. SM-turnauksesta JPS:n naiset jatkoivat samalla ryhmyksellä vielä kaukalopalloluokkaan, jonka finaalissa Kova Linja kaatui peräti 8-1. Puulaakivoiton ansiosta naisille avautui mahdollisuus osallistua seurajoukkueena Hollannin Eindhovenissa pääsiäisenä 1982 pidettyyn kaukalopallon EM-turnaukseen, jonne Jääpalloliitolla ei ollut varaa koota erillistä maajoukkuetta. Naiset keräsivät matkakassan kokoon pitämällä kioskia ja olemalla toimitsijoina JPS:n edustusjoukkueen peleissä. EM-turnauksesta heltisi lopulta kolmas tila, kun pronssiottelussa kaatui Hollanti lukemin 8-4. Euroopan naisten kaukalopallomestaruuden vei suvereenisti Ruotsi maalierolla 58-3. Henkilökohtaisten onnistumisten sekä kovan harjoittelun seurauksena muutkin kuin pelaajat itse alkoivat huomioida joukkueessa piilevän potentiaalin. Vaikka JPS:n lähettäminen EM-turnaukseen johtuikin ensisijaisesti lajiliiton rahapulasta, kokivat naiset itse matkan palkintona uurastuksestaan.¹⁸⁰

Valmistautuminen uuteen kauteen sujui monipuolisen harjoittelun merkeissä, johon kuului esimerkiksi lenkkeilyä, jalkapalloa, kuntopiirejä sekä tekniikka- ja lyöntiharjoitteita. Ompelukone-edustus H. Keinonen ja Lukkomies Oy lahjoittivat naisille uunituoreet pelipaidat. SM-lopputurnauksessa Palloseura ylsikin ensimmäistä kertaa mitalisijoille, kun rakas paikallisvastustaja BET kaatui pronssiottelussa 2-0. Tästä huolimatta naisjoukkueen toiminta ajautui lyhytaikaiseen laskusuhdanteeseen, kun osa pelaajista lopetti ja toiset keskittyivät opintoihinsa. Neljäs sija Kemin SM-lopputurnauksessa 1984 oli selkeä pettymys. Kohtalo puuttui kuitenkin peliin Palloseuran kannalta mieluisissa merkeissä, sillä BET:n rivien rakoillessa osa heidän jää- ja kaukalopallonaisistaan siirtyi JPS:aan pelaamaan. Heihin kuului esimerkiksi Inkeri Aitta-aho, josta tuli Palloseuralle kallisarvoinen ratkaisija vuosiksi eteenpäin. BET oli SVUL:n seura, mutta eri keskusjärjestötausta ei tässä tapauksessa haitannut ennestään tuttujen pelaajien mahdollisuuksia pelata samassa joukkueessa.¹⁸¹

Odotukset uudistuneen joukkueen suhteen nousivat hiljalleen uuden kauden koittaessa. Pohjan naisjoukkueen toiminnalle luonut ”Apsi” vetäytyi valmennusvastuusta, ja hänen tilalleen tuli miesten edustusjoukkuettakin luotsannut Risto Hallikainen. Vuoden 1985 Suomen mestaruudesta kisattiin Helsingissä Oulunkylän tekojäällä 9.–10.2. Alkulohkossa JPS kaatoi OLS:n ja heti perään HIFK:n. Välierässä Botnia sai tunnustaa jyvaskyläläiset paremmakseen lukemin 2-0, ja näin JPS:n naiset pelasivat ensimmäistä kertaa SM-finaalissa. Vastassaan heillä oli ennakkoon vahvemaksi arvioitu Veitsiluodon Vastus, jonka peli rakentui pitkälti maan parhaan naisjäähallilijan ”Hurja-Hanna” Teerijoen varaan. Hallikainen laati joukkueelleen taktiikan, jossa Teerijoen nousut pyrittiin pysäyttämään aktiivisella karvauksella. JPS aloittikin maalinteon Teija Lahtisen osumalla, mutta Teerijoki tasoitti. Ratkaisumaali syntyi viitisen minuuttia ennen ottelun loppua, kun Inkeri Aitta-aho ohjasi kulmalyönnistä pallon verkkoon. JPS:n naisten ensimmäinen SM-kulta perustui joukkueen tasaisuuteen, harjoitteluun, mainioon yhteishenkeen sekä osin myös BET:n kanssa tehtyyn fuusioon. Voiton jälkeen maajoukkuepaidan pääsivät vielä pukemaan ylleen Virpi Nieminen, Aitta-aho sekä Teija Lahtinen. Kaukalopallossa Teerijoella vahvistettu JPS lähetettiin jälleen edustamaan Suomea Tukholmassa

käytyyn EM-turnaukseen, josta tuomisina olivat hopeiset mitalit.¹⁸² Marraskuussa JPS vei nimiinsä myös kaukalopallon Suomen mestaruuden, kun HIFK:n joukkue kaatui rangaistuslaukauksilla 4-3.¹⁸³

Menestys kotimaan jääpallokentillä ja kaukalopallon EM-turnauksissa toi positiivista näkyvyyttä sekä naisjoukkueelle että koko Palloseuralle. Seuran sisältä löytyi niitä, joille naistoiminta merkitsi ensi alkuun vain lisäkuluja, mutta menestyksen ja maajoukkue-edustusten myötä pelaajien arvostus kasvoi ja soraäänät vaimenivat hiljalleen. Ari Koponen, Risto Hallikainen ja muut valmentajat toimivat muun työnsä ohessa myös naisten edunvalvojina JPS:n johtokunnan suuntaan. Naisille osoitetut jäävuorot riippuivat suureksi osaksi siitä miten JPS kokonaisuudessaan sattui liikuntalautakunnalta vuoroja saamaan, mutta yleisesti ottaen naisjoukkuetta ei tässä suhteessa ”sorsittu”. Mikäli Palloseuralle myönnetyt harjoitusajat olivat jonain vuonna kehnot, heijastui se luonnollisesti naisjoukkueen omiin vuoroihin. Jyväskylän jää- ja kaukalopallotoiminnan suurin kompastuskivi 1980-luvulla oli tekojään puute, joka kirpasi tasa-arvoisesti kaikkia toimijoita ja pelaajia. Viime kädessä naisjoukkue oli oma yksikkönsä, joka keräsi varansa, haali tukijansa ja harjoitteli omatoimisesti:

Ei voi sanoa, että meitä hirveästi sorsittiin esimerkiksi jäävuorojaossa. Kyllä me niitä saimme. Tosin kävimme välillä treenaamassa ihan vapaaehtoisesti, pistettiin Halssilan kentälle esimerkiksi treenit. Sinne oli jopa matkaa ja tytöillä jo vaikeaa tulla. Kyllähän me itse keräsimme kaikki rahat, tehtiin kaiken maailman talkoita. Meillä sattui olemaan Harjun Betonin [omistajan tytär] Niemisen Virpi siinä, ja me saimme sitä kautta hirmu hyvin tukea ja etenkin sitten, kun rupesimme vähän pärjäämään. Sitten oli suhteita siellä sun täällä, tytöt tekivät kalenteria, kävimme siivoamassa ja muuttamassa, pestiin autoja ja vaikka mitä...jaettiin lehtiä ja tämä kaikki sen treenaamisen päälle vielä. Että sillä tavalla seura ei meistä rahallisesti paljoa kärsinytkään.

Kyllä siitä sai monestikin kuulla, että ne on ne naiset, mitä ne siellä tekevät. Mutta toisaalta se kyllä ymmärrettiin siinä vaiheessa, kun pärjättiin ja tuotiin niitä ainoita kultamitaleita. Ja sitten osattiin palkita, valittiin vuoden valmentajaksi ja kaikkea tällaista, että kyllä sitä arvostustakin tuli.¹⁸⁴

Syksyllä 1987 alkuperäisestä naisjoukkueesta oli jäljellä enää muutama pelaaja, ja nuorimmat tulokkaat olivat kauden alkaessa 17-vuotiaita. Valmennusvastuu oli siirtynyt Olli Lemetyiselle, joka luotsasi JPS:n naisia seuraavat kaksi vuotta. Tuona ajanjaksona joukkue saavutti kaukalopallossa SM-hopeaa ja pronssia, ja jääpallossa pronssia sekä kultaa. Jääpallokaudella 1988–89 naisten SM-sarja pelattiin ensimmäistä kertaa kaksinkertaisena sekä täydellä otteluaajalla (2 x 45 min). Pelaajat olivat jo aiempina vuosina tottuneet systemaattiseen ja vaativaan harjoitteluun, eikä tihentynyt ottelutahti tuottanut heille ongelmia. Valmentaja Lemetyinen sovelsi miesten edustusjoukkueesta omaksumiaan oppeja myös naisten puolella, ja painotti tekniikkaharjoittelun merkitystä punttien nostelun sijasta. JPS oli tasaisen vahva ryhmä, johon olivat liittyneet vahvistuksiksi HIFK:sta Liisa Karikoski ja Kristiina Sutinen. Myös kaukalopallotarjoista tuli jonkin verran uusia pelureita kuten Riikka Nieminen, joka vasta 15-vuotiaana oli monilahjakuus ja maajoukkuekandidaatti useassa lajissa. Juuri Nieminen ratkaisikin kolmella maalillaan OLS:a vastaan 12.3.1989 pelatun finaalin, joka päättyi JPS:n hyväksi 4-2.¹⁸⁵

Vuosi 1989 jatkui huikean menestyksekkäissä merkeissä, sillä jääpallon lisäksi Palloseura voitti syyskuussa Kokkolassa kaukalopallon SM-kultaa ylivoimaisesti: finaalissa HIFK kaatui puhtaasti 9-0. Jääpalloliiton tekemän päätöksen mukaisesti Suomen mestarit lähetettiin Norjan Lillehammerissa 19.–22.10. käytyyn seurajoukkueiden MM-turnaukseen. Tulevissa olympiamaisemissa kisasivat palloseuralaisten ohella Hasle-Løren Norjasta, Villa-Lidköping Ruotsista, SM Moskova Neuvostoliitosta, Rink Bandy Roster Minneapolista Yhdysvalloista sekä Bandy Team Rotterdam Hollannista. Olli Lemetyisen tilalle valmentajaksi palasi ”Apsi” Koponen, ja näin yksi naisjoukkueen ympyrä tavallaan sulkeutui. Turnaus myös televisioitiin Eurosport-kanavalla. Osa JPS:n joukkueesta aloitti turnauksen pienessä flunssassa, mutta se ei tahtia haitannut. Moskovan joukkue kaatui 5-3, Minneapolis 8-3 ja Rotterdam peräti 17-0. Virallisen ”tilastotappion” JPS kärsi norjalaisille, joiden pelaajavalmentajana toimi lajissaan jo legendaksi muodostunut Hanna Teerijoki. Joukkueiden ensimmäisessä kohtaamisessa Teerijoki ei käynyt kertaakaan vaihdossa, ja viimeisteli Hasle-Lørenin viidestä maalista neljä. Palloseura sai tehtyä ”vain” kolme maalia.¹⁸⁶

Finaalipaikka ratkesi JPS:n ja Lidköpingin välisessä ottelussa, josta tasapelikin olisi riittänyt jyväskyläläisille. Jännittyneen alun jälkeen JPS hallitsi peliä miltei leikiten ja päihitti ruotsalaiset 7-1. Loppuottelussa Palloseura kohtasi toistamiseen käytännössä täysin Hanna Teerijoen ylivertaisten peliesitysten varassa levänneen Hasle-Lørenin. Koponen laati pelaajiensa kanssa taktiikan, jossa Teerijoki pidettäisiin kurissa viiden pelaajan yhtäjaksoisen karvauksen turvin. Porilaisvahvistus Miska Suveksen ja Riikka Niemisen maaleilla JPS johti ensimmäisen puoliajan jälkeen 2-1. Toisella puoliajalla maalinteosta vastasivat Suves kahdesti ja sinnikkäästi koko kentän karvausta vastaan kamppailut Teerijoki, joten summerin soidessa palloseuralaiset pääsivät juhlimaan riemukasta seurajoukkueiden maailmanmestaruutta. Sittemmin Ruotsissa menestynyt ja Ruotsin naismaajoukkuettakin valmentanut Suves teki turnauksessa 12 maalia ja Sari Helisniemi 11.¹⁸⁷

Kaukalopallon MM-kulta konkretisoi osaltaan sen työn, mitä pelaajat olivat tehneet sekä lukemattomissa harjoituksissa että talkoiden varainkeruussa. Joukkueen yhteishenki oli luja. Vaikka pelaajiin mahtui koululaisia, opiskelijoita, työelämässä mukana olevia sekä pienten lasten äitejä oli valmentaminen ”Apsin” mielestä helppoa, sillä naisten harjoittelumotivaatio oli kohdillaan ja pelaaminen heille elämäntapa.¹⁸⁸ JPS:n naisten voittokulku jatkui vielä hyvän matkaa uudella vuosikymmenellä, sillä jääpallon Suomen mestaruus matkasi Jyväskylään vielä kolme kertaa peräkkäin vuosina 1990–92. Palloseuralaiset juottivat tappion karvasta kalkkia finaalisissa OLS:lle 1990 8-1 ja 1991 5-1, ja 1992 Veitsiluodon Vastukselle 8-0.¹⁸⁹ Joukkue hallitsi suvereenisti myös naiskaukalopalloa.

1990-luvun alun JPS:n naisjoukkue oli käytännössä voittamaton sekä jääpallo- että kaukalopallokentillä. Joukkueen vanhimmat olivat hieman alle 30-vuotiaita ja nuorimmat 17. Kauden 1991–92 mestaruuden jälkeen viiden SM-kullan naisia olivat Pirjo Ahonen, Sari Väisänen, Sari Helisniemi, Seija Hakala sekä Minna Keinonen. Budjetti liikkui tässä vaiheessa 60 000–70 000 markan tietämissä ja se kerättiin edelleen omatoimisesti talkootyöllä, joka tietävästi haittasi hieman harjoitteluakin. Palloseura joutui esimerkiksi 1992 kieltäytymään kaukalopallon seurajoukkueiden MM-turnauksesta, koska osallistuminen olisi vienyt vähintään puolet joukkueen budjetista.¹⁹⁰ Seuran dynastia katkesi kuitenkin naisjääpallotoiminnan harmilliseen taantumiseen koko maassa: vuoden 1992 jälkeen naisten Suomen

mestaruudesta kilpailtiin seuraavan kerran vasta 2006. Ilmiöön on löydettävissä useita syitä, joista seuraavassa lyhyesti.

Naisjäätalloilun taso Suomessa oli verrattain kapea. SM-mitalit ratkaistiin kolmen-neljän kärkiseurain kesken, ja organisoitua tyttöjunioritoimintaa ei juuri millään paikkakunnalla päässyt syntymään. Asiaan kiinnitti 1980-luvun lopussa huomiota Olli Lemetyinen, joka totesi juniorityön olevan ainoa naisjäätallon henkireikä. Hänen mukaansa tietyissä seuroissa naisjoukkueet nähtiin painolastina, eikä toimintaan edes haluttu panostaa.¹⁹¹ Sari Väisänen ja Pirjo Ahonen toteavat, että myös Palloseuran johdolta olisi kaivattu aloitteellisuutta asiassa; toisaalta tyttöjoukkueita ja näin ollen pelillistä vastusta ei löytynyt muualtakaan. Tuolloinen järjestelmä teki tyttöjen sarjojen muodostamisen vaikeaksi. Tyttöjuniorit pelasivat tuolloin ja nykyäänkin yhdessä poikien kanssa aina B- ja C-ikäluokkaan asti. Pirjo näkee tämän kuitenkin tyttöjen pelillistä tasoa kohottavana tekijänä ja epäilee, ettei naisvetoisilla sarjoilla päästäisi samaan lopputulokseen:

Oma tyttöni on aloittanut 7-vuotiaana, hän on poikien mukana ja pelaa heidän kanssaan [...] Kehityksen kannalta kaikki tämän hetken nuoret maajoukkuepelaajat ovat pelanneet vähintään C-junioritasolle asti poikien kanssa. Nythän tilanne on se, että kaiken ikäiset naiset pääsevät pelaamaan poikien kanssa, saat pelata C-junioreista eteenpäin poikien kanssa, mikä on sinänsä hyvä. Meillä täysi-ikäiset maajoukkuepelaajat pelaavat joko miesten Suomisarjaa niin kuin minä tai sitten C-junnujen SM-sarjaa. Se ei ole välttämättä ole kauhean tasoa kehittävää, että täällä pelattaisiin pelkkää tyttöjen sarjaa. Mielestäni se on hyvä että tytöt ovat siellä poikien kanssa, koska kuitenkin kovuus ja vauhti ovat ihan toista luokkaa siihen verrattuna, jos tytöt rupeisivat pelaamaan omaa sarjaansa.¹⁹²

Koko maan mittakaavassa naisjäätallon harrastajapohja oli siis kapea ja junioritoiminta olematonta. Uudet, nuoret pelaajat löysivät monesti tiensä jäätallon pariin muiden lajien kautta, Jyväskylässä etenkin kaukalopallon puolelta ja joukkue ”uusiuutui” tätä metodia käyttäen. Kaukalopallon erkaannuttua Jäätalloliitosta kanava sittemmin umpeutui. Jäätallon sarjatoiminnan hiipuesssa joukkue

hajosi ja naiset hakeutuivat muiden palloilulajien pariin. Useat entiset JPS-pelaajat siirtyivät esimerkiksi kaukalopallon erikoisseuroihin Trio-90:een tai Gazon Bouletteen. Uudemmissa lajeista salibandy ja tulevaa ”buumia” enteillen myös jääkiekko näyttäytyivät vaihtoehtoina oman peliuransa jatkoa pähkäileville palloseuralaisille. On nähtävissä, että 1998 olympialajiksi noussut naisjääkiekko korjasi Suomessa sitä satoa, mitä 1980-luvun jääpalloharjoituksissa oli kylvetty. Rahalliset puitteet olivat puolestaan jääkiekon puolella paremmat:

Eli paikkakunnat missä Suomessa pelattiin, niin niissä hyytyi [naisten toiminta]...hyvin pitkälle syy oli siinä, että naisten jääkiekko nosti silloin korviaan ylös ja suurin osa pelaajista lähti naisten kiekkoon. 90-luvun alussa aloitettiin pelaamaan jonkinlaisia kiekon sarjapelejä ja sitä mukaa se alkoi imeä pelaajia. Olen aloittanut 1995, 1992–95 pelasini kaukalopalloa ja silloin oli isot sarjat naisissakin, SM-tasolla muistaakseni kaksi eri lohkoakin jopa. Sitä kautta tuli nopeasti sitten jääkiekko, koska se oli kaukalossa tapahtuvaa vaikka olitkin pallon kanssa [...] Luulen että syy siihen, miksi jääkiekko nosti niin voimakkaasti päätään oli siinä, että tuolloin tiedettiin naisjääkiekon tulevan Naganossa 1998 olympialajiksi.¹⁹³

Jääkiekkoliitto antoi päivärahat ja vaatteet. Pelaajat huomioitiin, me emme jääpallossa saaneet kuin...hyvä kun pipon ja mailan jostain maajoukkueereissulta. Tavallaan se pelaajien hyvänä pitäminen oli ihan eri luokkaa: lyödään kymppitonnin edestä vaatteita niskaan, saat päivärahat ja pääset Amerikkaan tai olympialaisiin, niin onhan se hienoa...

Mutta jääpallo mahdollisti sen, koska jääpallossa luistelutaito on kaiken A ja O. Sitten kun sinulla on maila, niin helppoahan siitä on opetella lämäreitä ja muita. Se oli yksi syy, miksi meiltä lähti porukkaa.¹⁹⁴

Jääkiekkoa ei täysin voi syyttää naisjääpallon hiipumista, sillä kaikki jääpallopaikkakunnat eivät olleet vastaavassa määrin kiekkokaupunkeja (Porvoo, Kemi, Varkaus). Naisjääpallolu sai uutta nostetta 2000-luvulla, mutta joukkueita on edelleen vain kourallinen. Sari ja Pirjo pitävät edelleen yhteyttä vanhoihin

pelikavereihinsa. Heille mitalit ja palkinnot ovat uurastuksen tuloksia jotka jäävät helposti hyllyyn pölyttymään, mutta muistot ja kokemukset ovat ikuisia. Pirjo on myös tuonut omat lapsensa JPS:n toimintaan mukaan.

”Ei menestystä hinnalla millä hyvänsä”

Kamppailua tekojääradan puolesta

Minä olin päättänyt, että olen kaupunginvaltuustossa niin kauan kun saan sen [tekojääradan].¹⁹⁵

Palloseuran toiminta keskittyi 1970- ja 80-lukujen vaihteessa Viitaniemen liikuntapuistoon, joka aiemmin tunnettiin nimellä ”Nisulan monttu”. Montun historia alkaa 1940-luvulta, kun paikalla sijainnut soraharju liitettiin Jyväskylän kaupungin alueeseen ja sitä alettiin pienentää soranotolla. Sodanjälkeisen ajan rakentaminen lisäsi soran tarvetta ja pian entisen harjun tilalla oli monttu. Soranotto loppui vasta siinä vaiheessa, kun pohjaveden pinta saavutettiin. 1950-luvun alussa montun keksittiin soveltuvan liikunnallisiin tarkoituksiin, ja Jyväskylän ensimmäinen kunnallinen kaukalo rakennettiin paikalle 1952. Monttuun suunniteltiin myös pesäpallstadionia, mikä jäi kuitenkin suunnitelman asteelle. Alkuaikoina kaukaloa käyttävät seurat kustansivat yhdessä kentänhoitajan ”liksan”, sähkö ja vesi tulivat kaupungin puolesta. Siellä myös pelattiin kaikki jääkiekon arvo-ottelut Hippoksen tekojään valmistumiseen asti. Soranoton seurauksena syntyneen montun reunat muodostivat talvisin luonnollisen katsomon, mutta paikka ei muutoin ollut esteettisesti kovin silmiä hivelevä: vyörymät ja vierivät kivet aiheuttivat vaaratilanteita, ja montun valtasivat keväisin ja syksyisin sorsaparvet. Alvar Aallon Viitaniemi-suunnitelman yhteydessä virinneen keskustelun seurauksena monttu päätettiin saneerata liikuntapuistoksi ja sen pohjaa korottaa seitsemän metriä. Helmikuussa 1979 käyttöön valjastettuun liikuntapuistoon tuli talveksi jääpallokenttä sekä kaukalo, ja kesäksi hiekkapohjainen jalkapallokenttä. Ensimmäisenä talvena valaisinpylväitä ei tosin saatu käyttöön, ja kentältä puuttuivat kunnolliset pukukopit ja peseytymistilat.¹⁹⁶

Helsinkiin Oulunkylään avattiin marraskuussa 1977 maan ensimmäinen iso tekojäärata, joka saavutti välittömästi suuren suosion luistelevan kansan keskuudessa: kahden ensimmäisen viikon aikana

tekojäällä liikkui yli 30 000 käyttäjää. Oulunkylän jälkeen tekojääratahankkeita virisi esimerkiksi Oulussa, Varkaudessa, Seinäjoella ja myöskin Jyväskylässä. Jäädetytyn tilan puute konkretisoitui JPS:n organisoiman kaukalopallopuulaakin kasvaessa huimaa vauhtia ja toisaalta sekä Harjun että Viitaniemen kenttien korjausten aikana, kun koulujen oppilaat ahdettiin yhdessä kuntoilijoiden ja seurojen pelaajien kanssa muille käytössä olleille liikuntapaikoille.¹⁹⁷ Hippokselle valmistui tekojäkäukalo 1970, mutta se oli hyvin pitkälti jääkiekon käytössä eikä juuri helpottanut edellä kuvattua ongelmaa.

Argumentit ison tekojääradan puolesta olivat samansuuntaisia kaikkialla maassa. Lähtökohtana oli se, että iso tekojää olisi monipuolinen, ympärivuotinen ja laajoja liikkujajoukkoja palveleva laitos ja liikuntapaikkana mainio sijoitus. Sitä pystyivät käyttämään jää- ja kaukalopalloilijat, jääkiekkoilijat, pika- ja taitoluistelijat, koulut, seurat ja tavalliset kuntoilijat. Radan sijoittamiseen tuli kiinnittää huomiota, sillä optimaalinen paikka tekojäälle oli asutuksen tai mahdollisesti olemassa olevien liikuntakeskusten yhteydessä. Päälysteratkaisusta riippuen rataa voitiin jääkauden ulkopuolella käyttää jalkapallon, pesäpallon tai vaikkapa tenniksen tarpeisiin: esimerkiksi hiekkaurmi jään alla mahdollisti kesälajien harrastamisen välittömästi jään sulettua. Leutoina talvina keinojää turvaisi jääharjoittelun, mikä JPS:n näkökulmasta olisi tuntuvasti helpottanut jääpallotoimintaa sekä pidentänyt aikaa, jona kaukalopallotarjat vietiin läpi. Iso tekojää oli myös kustannuksiltaan edullinen jäähalleihin verrattuna. Kun Oulunjään tekojää avattiin, oli Ruotsissa jo 33 vastaavaa rataa.¹⁹⁸

Hyvästä tarkoituksesta huolimatta tekojääradasta syntyi liikuntapoliittinen kamppailu ja eri ryhmien välinen kiistakapula heti kättelyssä. Vesa Kotimäki kirjoitti 30.10.1978 Keskisuomalaiseen mielipidekirjoituksen, jossa hän ehdotti tekojäärataa rakennettavaksi Viitaniemen. Kirjoituksessaan hän toi esille muun muassa sen, että "Nisulan montun" sijainti oli erinomainen kouluja ja asutusta silmällä pitäen ja että alueella oleva kaukolämmön varakeskus sopi radan energianlähteeksi. Suunnitteilla olleen Hippoksen jäähallin Kotimäki arvioi tuonhetkisen tiedon varassa maksavan vähintään 10 miljoonaa markkaa, kun taas tekojääradan suhteen selvittäisiin 1,8 miljoonalla.¹⁹⁹ Keskisuomalaisen urheilutoimittaja Ilkka Kulmala vastasi kahta päivää myöhemmin Kotimäelle syyttäen häntä melko

suorasanaisesti jäähallihankkeen sabotoimisesta ja todeten, että ”läänin kiekkomassat” päihittävät helposti lukumäärällään jääpalloilijat ja muut luistelijat.²⁰⁰ Asiasta versoi sittemmin Keskisuomalaisen mielipidepalstalle vilkas ajatustenvaihto, jonka keskiössä olivat jäähallihankkeen eri kiemurat ja johon sekaantui kaupunginvaltuutettuja, tuolloinen yliopiston liikuntasosiologian professori Kalevi Heinilä, kansanedustaja Mauri Pekkarinen, tuleva JPS:n puheenjohtaja ”Inni” Viitanen sekä joukko muita vaikuttajia, toimittajia ja kaupunkilaisia. Debatti jatkui aina kevääseen 1981 ja se kattoi niin tekojääradan, jäähallin kuin muitakin rakennushankkeita.²⁰¹

Huhtikuussa 1981 liikuntalautakunta käsitteli niin sanottua liikuntapaikkarakentamisen viisivuotissuunnitelmaa vuosille 1982–86, johon sisällytettiin muun muassa jäähallin, Laajavuoren huoltorakennuksen ja Kortepohjan liikuntapuiston rakentamisen lisäksi vuodelle 1983 Viitaniemen tekojäärata. Valtakunnalliseen liikuntapaikkasuunnitelmaan se ei silti kuulunut.²⁰² Asiaa ajoivat eteenpäin SJPL:n koulutuspäällikkö Juhani Kokko, liiton hallituksessa tuolloin istunut Olavi Hakala, liikuntatoimenjohtaja Erkki Huovinen sekä insinööri Jouko Niemonen. Tekojääradan perustamissuunnitelma hyväksyttiin Opetusministeriössä 27.1.1982 ja tekninen tarkastus suoritettiin saman vuoden syksyllä, ja kaupunginhallituksessa päätettiin Jyväskylän liikuntalautakunnan edustajien matkasta Ruotsiin tutustumaan tekojääratojen rakentamiseen.²⁰³ Sittemmin tekojäää budjetoitiin vuodelle 1985, mutta loppujen lopuksi mitään ei tapahtunut eikä määrärahoja rakennustöiden aloittamiseen varattu. Tilanne oli turhauttava sekä palloseuralaisten että tuhansien kaukalopalloharrastajien kannalta. Seurassa oli jo ehditty riemuita tekojään saamisesta, mutta unelma jäi päätöksenteon rattaisiin ja siirtyi hamaan tulevaisuuteen. Liikuntalautakunta oli myötämielinen hankkeelle, mutta sen tyrehtymisen selitettiin johtuvan kunnallisteknisten investointimäärärahojen niukkuudesta.²⁰⁴ JPS:n aktiivit ajoivat asiaa tarmokkaasti eteenpäin, mutta Jyrki Savirannan mielestä tekojääradan ”lobbaus” ja päättäjien vakuuttaminen olisi ehkä voitu hoitaa eri tavoin:

Minun mielestäni poliitikot saattoivat saada väärän käsityksen tästä, että tekojäää tehdään vain yhdelle seuralle, joka on nykyään ihan väärä asia. Siinä pitää olla niin monta seuraa, koulut ja kaikki...kyllähän

siinä varmaan koulut oli mukana, en sitä epäile. Enkä tunne sen paremmin taustaa mutta oma tunne on, että kyllä kunnallispolitiikka sotki sen asian.²⁰⁵

Kaupunginvaltuustossa istunut Hilikka Hakala omistautui tekojääratahankkeen edistämiseksi ja muistutti poliitikkoja säännöllisin väliajoin asian tärkeydestä. Hän muistaa, että nuivin suhtautuminen hanketta kohtaan tuli Keskustan ja Kokoomuksen valtuutettujen puolelta, mutta aina tukea ei herunut myöskään vasemmiston riveiltä. Hilikka keskusteli asiasta niin kaupunginjohtaja Jaakko Lovénin kuin valtuutettujen kanssa, ja vetosi lasten harrastusmahdollisuuksiin:

Kun valtuustoasiat oli käsitelty, niin sitten sai aloitteita käydä esittämässä...porukka kiljui että 'joo joo, totta kai se on jääpallo, se on jääpallo.' Muttei se yksistään sitä ollut, kun sitten selostin että se hyödyttää Jyväskylän kouluja. Ne olivat suunnilleen samalla etäisyydellä ja lähellä kenttää. Sitten sanoin että täälläkin istuu henkilöitä, joilla on varmaan lapsia, niin eikö se ole parempi että ne lapset ovat siellä kentällä...luistelemassa talvella ja kesällä potkimassa, eikä suinkaan pahanteossa.²⁰⁶

Hilikka Hakala jätti 20 muun valtuutetun allekirjoittaman aloitteen kaupunginvaltuustossa 24.2.1986. Siinä hän esitti, että valtuusto antaisi kaupunginhallitukselle tehtäväksi nimetä Viitaniemen tekojääradan suunnittelutoimikunnan ja esittäisi tekojäärataa Opetusministeriölle valtioneapukohteeksi seuraavaan valtakunnalliseen liikuntapaikkasuunnitelmaan. Seuraavassa ote aloitteesta:

Kiistatta voidaan todeta Jyväskylän olevan liikunnallisesti valtakunnan keskuspaikka. Yliopistotasoinen liikuntatieteellinen opetus ja tutkimus, kansainvälisetkin mitat kestävät tulosurheilun suorituspaikat, tasokkaat urheilijat ja valmentajat sekä yleinen myönteinen liikuntailmasto myös kunnallisessa päätöksenteossa tukevat väitteen oikeellisuutta. Jyväskylästä – vireältä liikuntakaupungilta odotetaan uusia aluevaltauksia. Tiennäyttäjän asema ei välttämättä ole kevyt, joskin antoisa. Nyt on panostettava suurten väestöryhmien liikunnallisten tarpeiden tyydyttämiseen. Nyt on aika toteuttaa Viitaniemen liikuntapuiston tekojäärata [...]

Tekojään toteuttaminen voidaan tehdä monella tavalla. On syytä todeta, että Viitaniemen liikuntapuistossa on valtaosa oheispalveluista valmiina: valaistus, pohjarakenteet, sosiaalitilat ja luonnonrinnekatsomot. Ja sillä on perinne, joka elää: NISUMONTTU. Tekojäärata voidaan toteuttaa siten, että se mahdollistaa jalkapallon ja pesäpallon pelaamisen ja harjoittelun huhti-syyskuun välisenä aikana turvatuissa oloissa. Kentän kivituhkapintaa voidaan lämmittää käyttämällä jäähdytyslaitteistoa siten, että ne jäähdyttämisen sijasta lämmittävät kentän pintaa kuivattaen sen. Mikä tarjoaisikaan paremman etulyöntiaseman jyvaskyläläisille kesäajan palloilijoille. Tällaiset lämpökentät ovat rytinällä tulossa Suomeen Ruotsin mallin mukaisesti. Jyväskylä voisi päänavaajana ottaa tarjolla olevan PR-hyödyn.²⁰⁷

Kaupunginjohtaja Lovén toimitti aloitteen liikuntalautakunnalle ja tiedusteli samassa yhteydessä, onko hanke perusteltu, mitä se maksaisi ja olisiko mielekkäämpää rakentaa yhden ison tekojääradan sijasta useampia pieniä, jotka sijoitettaisiin ympäri Jyväskylää. Liikuntalautakunnassa hankkeen merkitys ymmärrettiin: olivathan hyväksytyt perustamissuunnitelmat edelleen käyttökelpoisia. Rakentamiskustannuksiksi arvioitiin tuossa vaiheessa noin seitsemää miljoonaa markkaa ja samalla todettiin, että olemassa oleviin kohteisiin liittyneiden tekojääsuunnitelmien hinta oli liikkunut neljän ja kymmenen miljoonan välillä. Ajatus pienempien jääratojen rakentamisesta tyrmättiin ja sen katsottiin olevan ”paluuta liikuntapolitiikan menneille vuosikymmenille.” Viitaniemen liikuntapuiston osalta rakentamista puolsi miltei valmis ympäristö tiloineen.²⁰⁸ Aloitteen ja liikuntalautakunnan vastauksen johdosta kaupunginhallitus päätti ottaa vuoden 1987 talousarvioehdotukseensa suunnittelumäärärahan tekojäärataa varten. Sittemmin asiaa on puitu joulukuussa 1987, jolloin poliittiset suhdanteet olivat tekojääradalle aiempaa edullisemmat. Asiakirjat oli hyväksytty Opetusministeriössä, joten lopullinen päätös aiottiin tuoda valtuuston käsittelyyn heti, kun vuoden 1988 veikkausvoittovarapäätös oli tehty.²⁰⁹

Vuoden 1989 lopulla kaupunginvaltuusto käsitteli samassa yhteydessä sekä Hippokselle rakennettavaa harjoitusjäähallia sekä tekojäärataa. Olavi Hakala toimi tuohon aikaan rakennuslautakunnan jäsenenä

ja muutamat haastateltavat näkevät "Ollin" omalla toiminnallaan saaneen aikaiseksi sen, että kummastakin hankkeesta tehtiin eräänlainen poliittinen kyttykauppa.²¹⁰ Kaupunginhallituksesta kuului myös huomioita, ettei harjoitusjäähalli tai tekojäärata saanut millään tavalla vaikeuttaa Hippokselle suunnitellun liikunta- ja tutkimushallin toteuttamista. Kaupunginjohtajan ehdotuksesta hallitus päätti esittää valtuustolle, että KVR-urakointina toteutettava tekojääradan rakennustyöt aloitetaan keväällä 1990, mikä menikin läpi muutaman eriävän mielipiteen saattelemana. Valtuusto varasi saman vuoden talousarvioon viisi miljoonaa markkaa tekojäärataa varten. Tammikuussa kaupunginhallitus käsitteli rakennuslautakunnan ehdotusta, jossa tekojäärata toteutettaisiin Polar-yhtiön tarjouksen pohjalta. Hankkeen kustannusarvioksi hyväksyttiin 11,6 miljoonaa markkaa, josta valtionavun ja lainan kokonaismäärä oli 3,85 miljoonaa.²¹¹ Valtuusto hyväksyi tekojääradan rakentamisen lopullisesti äänestyksen jälkeen 11.12.1989.²¹²

Pitkän odotuksen aika Palloseurassa oli päättynyt. Kaupungin talonrakennushankkeissa ja muun muassa jäähallin rakentamisessa mukana ollut Ilmo Viitanen tähdentää omalta osaltaan, että kyse ei missään vaiheessa ollut pelkästä liikuntapaikkarakentamisesta vaan poliittisesta kamppailusta, vaikuttamisesta ja eri seuratoimijoiden intresseistä, jotka ilmenivät joskus mielenkiintoisillakin tavoilla. Palloseuralaiset eivät tekojääradan suhteen olleet aivan yksin, mutta vaikuttamistyö oli ajoittain turhauttavaa. Varmistaakseen tekojääratahankkeen onnistumisen Seppo Hiltunen pisti puolestaan kaiken peliin ja vetosi tuttavaansa, vuosina 1987–89 eduskunnan puhemiehenä toimineeseen TUL:n puheenjohtajaan Matti Ahteeseen:

Siinähan oli sellainen työryhmä tekojäärataa varten missä jääurheiluseurat olivat, ja minä olin siinä mukana. Se oli aika koomista, että kun se loppulausunto tehtiin niin JyP jätti mietintöön eriävän mielipiteen: JyP irtisanoutuu Viitaniemen tekojääratahankkeesta, koska se ei oleellisesti lisää jääpinta-alaa Jyvässeudulla. Ja me muut emme ymmärtäneet tätä ollenkaan, kun tänne saatiin toistakymmentä tuhatta neliötä lisää jääpinta-alaa. Erittäin oleellinen asia on myös se, että Viitaniemen tekojäärataan saatiin valtionosuutta. Siihen aikaan valtionosuutta sai suhteessa jään pinta-alaan. Esimerkiksi jäähalliin ei saatu, se maksoi 21 miljoonaa markkaa ja tekojäää 5–6 miljoonaa, niin tekojäähän saatiin

kolme kertaa enemmän valtionosuutta kuin jäähalliin. Siis harjoitusjäähalliin ei saatu yhtään, mutta jäähalliin joka rakennettiin kymmenen vuotta ennen tekojäättä, sitä tarkoitan....meitä oli kohtuullisen vähän tällaisia vastuuhenkilöitä, jotka pyörittivät hommaa. Tietysti koko seuraväki ajoi sitä palavasti eteenpäin, mutta ehkä kymmenkunta sellaista, jotka omalta osaltaan pystyivät vaikuttamaan eri tahoihin puheissaan ja kontakteissaan. Ehkä me olimme liian sinisilmäisiä.²¹³

Siinä oli pikkuisen tuuriakin matkassa. Ensimmäinen edellytys tietenkin oli, että rakentamiselle saatiin valtion tuki. Ja kun tuki saatiin, niin sitten piti saada myöskin kunnan poliittiset päättäjät asian taakse, ja se oli hyvin monivaiheinen...siinä koettiin takaiskujakin, se siirtyi vuosilla eteenpäin se hanke. Sitten kun Jyväskylään tuli tarve rakentaa jääkiekon harjoitusjäähalli, niin saimme kytkettyä poliittisten tukijoitten kautta sen siten että jos Jyväskylään rakennetaan harjoitusjäähalli, niin siihen pitää kytkeä myöskin tekojäärata. Ja näin myös tapahtui. Se joitakin kirveli, meitä tietysti mahdottomasti riemastutti, että nyt olemme astuneet uudelle aikakaudelle. Sellainen pieni yksittäinen asia muistuu mieleeni, kun Viitasen Innin kanssa pohdimme jossakin yhteydessä, että mitähän vielä voisimme tehdä asian hyväksi ennen lopullista päätöstä. Matti Ahde oli silloin eduskunnan puhemies, ja Matti on taas minun vanha joukkuekaverini Oulun ajoilta, pelasimme jalkapalloa samassa joukkueessa ja tunsimme muutenkin toisemme. Soitimme hänelle eduskuntaan, että koita Matti tehdä jotakin tämän asian hyväksi. Matti oli myöskin TUL:n puheenjohtaja silloin. Ja Matti raapi päätään, se päänraapiminen ei tosin näkynyt puhelimen kautta, mutta luulen että näin tapahtui. Hän kirosi siinä, että perkele kun on kaikennäköisiä kiireitä tässä, [Jasser] Arafat tuossa pyörii ja hänenkin kanssaan pitäisi ehtiä olla. Arafat oli samaan aikaan Suomessa käymässä ja tämä oli totista totta...se mitä Matti asian hyväksi teki, niin sitä en ole koskaan päässyt tarkistamaan mutta uskon, ettei ainakaan vahinkoa.²¹⁴

Jääpallokulttuuria, rokkia ja jalkapallotoiminnan piristymistä

*[JPS] on ollut velaton seura sen jälkeen, kun vauhtisokeus meinasi yhdessä vaiheessa iskeä.*²¹⁵

Kun JPS:n unelma jääpallon SM-sarjapaikasta kävi toteen, oli loogisesti seuraava tavoite tietenkin säilyttää kyseinen sarjapaikka ja nousta aivan valtakunnallisen jääpallokärjen joukkoon. Palloseuran kohtalona näytti aluksi olevan ”hissijoukkueen” rooliin tyytyminen. Risto Hallikainen palasi 1982 edustusjoukkueen ruoriin ja korjasi pelaajiensa kanssa edellisen kauden työtapaturman, kun I-divisioonaa hallinnut JPS nousi takaisin SM-sarjaan voitettuaan viimeisessä ottelussaan Oulun Pelimiehet 8-0. Kauden aikana Pertti Knuuttila ja Olli Manninen valittiin nuorten maajoukkueeseen sekä Olavi Hakala poikien maajoukkueen joukkueenjohtajaksi Neuvostoliitossa pelattuihin MM-kisoihin. Harjoittelussa Hallikainen korosti entistä enemmän ilma- ja kontaktipeliä, mikä tuottikin välittömästi tulosta. Vuosien varrella Jyväskylään näytti syntyneen orastava jääpallokulttuuri, vaikka kaupungilla ei ollutkaan samanlaisia vuosikymmenten mittaisia lajiperinteitä kuin esimerkiksi Oululla tai Varkaudella. Palloseuran tapauksessa jääpallokulttuurin käsite tarkoitti menestyviä ja toimivia joukkueita kautta linjan, aina edustuksesta ja naisjoukkueesta nuorimpiin juniori-ikäluokkiin asti. Jääpallotyötä avitti suuresti myös kaukalopallon suosio. Tekojäärädan puute nähtiin puolestaan suurimpana toimintaa rajoittavana tekijänä.²¹⁶

Toisella mestaruussarjakaudella Palloseuran rivejä palasi vahvistamaan maajoukkuekapteeni Esko Tammilehto, vaikka miehen tuntuva karanteenimaksu kiristikin seuran budjettia. Liikuntatieteiden opiskelu Jyväskylän yliopistossa toi myös Veitsiluodon Vastuksen kasvatin Antti Parviaisen joukkueeseen. Kovalla yrityksellä sarjakauten lähtenyt JPS säilytti lopulta paikkansa SM-sarjassa tuskallisen karsinnan kautta, jossa helsinkiläinen Vesta kaatui kahden ottelun yhteistuloksella 6-3. Kaudella 1984–85 Palloseuran valmentajana toimi pelaajauransa lopettanut Parviainen. Joukkue lähti kohentamaan edellisen kauden sijoitustaan, mutta tuloksena oli suora putoaminen I-divisioonaan. Kahdeksastatoista ottelusta tuomisina oli kaksi voittoa ja viisi sarjapistettä.²¹⁷ Seuraavaa nousua mestaruussarjaan saatiinkin odottaa maaliskuuhun 1987, jolloin Rovaniemen Palloseura kaatui ratkaisevassa SM-karsintaottelussa 6-3. Jääpallotoiminnan ”ammattimaistuesssa” hiljalleen JPS toimi myös pelaajamarkkinoilla aiempaa aktiivisemmin. Menneinä vuosina puhtaasti omaan juniorityöhönsä ja yhteen-kahteen ulkopaikkakunnilta tulleeseen vahvistukseen nojannut Palloseura hankki kaudeksi 1987–88 miehistöönsä kokeneet Jari Kivimäen, Petri Sinnemäen, Esa Moisanen sekä Hannu Lukkarisen. Edellisenä vuonna kaukalopallon puolelta olivat isolle kentälle siirtyneet Kari Kautto, Olli-Pekka Tuikkala

sekä myöhemmin jääpallon ”suurten” joukkoon noussut Mika Sillgren. Tammilehto palasi Jyväskylään tuomisinaan hopeamitali vuoden 1987 jääpallon MM-kisoista. Palloseuran A-juniorit saivat puolestaan yhteisellä sopimuksella II-divisioonan pelikokemusta Jyväskylän Rynnistyksessä. Kausi olikin tähänastisista paras, sillä JPS voitti muun muassa tulevan SM-hopeajoukkue OLS:n (Oulun Luistinseura), sijoittui kahdeksanneksi ja vältti näin sarjakarsinnan.²¹⁸

JPS:n juniorikoneisto näytti osaamisensa maaliskuussa 1989, kun Pertti Helinin luotsaamat seuran B-nuoret voittivat Suomen mestaruuden Porissa pelatussa loppuottelussa. Narukerä jäi hopealle lopulta rangaistuslaukausten turvin 4-5.²¹⁹ Vaikka omia, lupaavia jääpallolijoita oli siis jatkossakin siirtymässä edustusjoukkueeseen alkoi valmistautuminen kauteen 1989–90 silti hieman mollivoittoisissa merkeissä, sillä kokoonpanosta poistui kaikkiaan seitsemän eri miestä. Heidän joukossaan olivat maajoukkuepelaajat Tammilehto, huikkeasti kehittynyt Mika Sillgren sekä Olli Manninen. Varsinkin oman kasvatin Mannisen lähtö Botnian riveihin harmitti seurajohtoa. JPS ei kyennyt rahalla kilpailemaan pelaajistaan isompien jääpallotoimijoiden kanssa, mutta lähtijöiden jyväskyläläiselle jääpallolulle antamaan panokseen oltiin kuitenkin tyytyväisiä eikä siltoja haluttu turhaan polttaa. Uusia tai vanhoja kasvoja joukkueessa olivat esimerkiksi Jari Marjakaarto, Ismo Halttunen, Pekka Seppälä sekä Kari Jaatinen. Valmentajina aloittivat niin ikään maalivahtikonkari Jyrki Saviranta ja Petri Sinnemäki. ”Putoamispeikon” uhka oli hyvästä yrityksestä huolimatta ylivoimainen, kun 18 ottelusta oli saaliina vaatimattomat kaksi pistettä.²²⁰ Kolmen perättäisen SM-sarjakauden jälkeen Palloseuran oli haettava uutta nousua I-divisioonan puolelta, mutta seuran pelaajat pääsivät kuitenkin käyttämään hyväkseen vastavalmistunutta tekojäärataa.

Seura- ja valmennusjohto ei halunnut korostaa rahan merkitystä liikaa Palloseuran toiminnassa, eikä menestystä tai uusia huippupelaajia haluttu hinnalla millä hyvänsä. Ehkä olennaisin syy tähän oli periaatteellinen, sillä TUL:n seurana, kasvattajana ja harrastustoiminnan järjestäjänä JPS:n arvomaailma oli lähtökohtaisesti erilainen kuin puhtaasti huippu-urheilun ehdoilla toimivilla tahoilla.²²¹ Kilpailullisen menestyksen tavoittelu oli 1980-luvulla lunastanut sen option, joka sille seuraa perustettaessa oli jätetty, mutta ”Ollin” ja muiden perustajien periaatteet nähtiin edelleen

ajankohtaisina. Viime kädessä Palloseuran jääpallon tulevaisuus lepäsi omassa juniorityössä ja siinä, miten seura kykeni houkuttelemaan uusia harrastajia ja ikäluokkia siipiensä suojiin. 1981 tapahtunut nousu mestaruussarjaan merkitsi samalla silminnähtävää muutosta JPS:n taloudellisissa toimintapuitteissa, sillä SM-sarjan myötä edustusjoukkueen kulut kohosivat merkittävästi. Kuluero johtuivat pääasiassa matkakustannuksista ja sittemmin myös pelaajien palkkioista sekä karanteenimaksuista. Tulot ja kaupungin vuosiavustukset eivät puolestaan kasvaneet samassa tahdissa.²²² Vaikka jääpallossa eivät suuret summat liikukaan, muodostui SM-sarjapaikan vakiinnuttamisesta taloudellinen taakka, jota jouduttiin 1980-luvulla kattamaan myös lainarahalla.²²³

Palloseuraa on epävirallisesti markkinoitu iskulauseella ”velaton seura”. Timo Knuuttila selventää, että asia onkin jo tovin ollut näin, mutta huipulla pysymisen paineet olisivat 1980-luvun hövelin velanottokulttuurin aikana helposti johtaneet huonompaan lopputulokseen. Hän mainitsee etenkin Ilmo Viitasen ja Seppo Hiltusen toimineen asiassa maltillisesti:

Oppirahat on aikanaan maksettu ja seura on ollut jo ainakin kaksikymmentä vuotta velaton, ellei kohta kolmekymmentä. Esimerkiksi ”Inni” ja Hiltusen Seppo ovat olleet fiksuja siinä kohtaa, että urheilullisten intohimojen ei ole annettu lähteä viemään, vaan on toimittu niillä rahoilla mitä on. ”Inni” kantoi ison vastuun pitkän aikaa ja myöskin sitten vahti, että seura pysyy niissä suunnitelmissa ja aikomuksissa, joita on...että mikä on mahdollista ja ei hullutella. Jääpallossa olisi varmaan ollut helppoa jossain vaiheessa satsata ja ilmoittaa, että meiltä löytyy rahaa. Tänä päivänä pelaajat eivät liiku oikeastaan edes rahalla. Pitää löytyä työ- ja opiskelupaikkoja ja muuta sen sortista, että raha ei ole oikeastaan se kynnyksysymys.²²⁴

Ilmo Viitanen muistelee itse, että Palloseura on ottanut lainaa viimeksi 1990-luvun puolivälissä.²²⁵ Jukka Salminen aloitti samoihin aikoihin seuran sihteerinä. Hän oli tullut mukaan junioreissa pelanneen poikansa kautta ja pyrki pedanttina kirjanpitäjänä järjeistämään seuran toimintaa. Jukka täsmentää, että pankkilainaa otettiin juurikin edustus- ja muiden joukkueiden käyttämiä linja-autoja varten. Viime

kädessä johtokunnan jäsenet ja erityisesti Ilmo Viitanen itse takasivat lainat, kun muita vakuuksia ei ollut. ”Inni” varmistaa Jukan käsityksen oikeaksi.

Silloin kun minä tulin mukaan, niin seuralla oli taloudellisesti aika heikko tilanne. JPS:lla oli 1980-luvulla linja-auto, jopa kaksi. Ja siinäkin oli oma kanava miten niitä linja-autoja saatiin, ne olivat Postin vanhoja ja täällä oli Postin varikko: yhden pelaajan isä oli varikolla autonasentajana. Me saimme korjaukset hoidettua siellä aika sopivasti ja yksi johtokunnan jäsen oli lentokonemekaanikko, ja hän oli taitava koneenkorjaaja muutenkin. Sitten seurassa oli mukana linja-autonkuljettajia, koska linja-autoahan eivät voi kuljettaa muut kuin sellaiset, joilla on linja-auton kuljettamiseen oikeuttava kortti. Ongelmaksi muodostui sitten myöhemmin, että miten näille kuljettajille maksetaan palkkaa. Sekin täytyi jollakin tavalla hoitaa. [...] No sehän toimi tietysti ennen vanhaan, kun tuota talkoohenkeä oli vähän enemmän. Ne retket olivat ihan hauskoja. Mutta kun linja-autot ostettiin, niin piti ottaa velkaa sitä varten. Ja seuralla olikin 1980- ja 90-luvulla vielä velkaa ja kun ei ollut mitään vakuuksia, niin johtokunnan jäsenet olivat lainan takaajia, yhteisvastuullisesti. Ja lainan antaja olisi voinut vaatia sitä lainaa keneltä tahansa, eli jos siinä olisi esimerkiksi puheenjohtaja kuollut siinä välissä...ei siinä tullut edes mieleenkään että jos puheenjohtaja kuolee, niin mitenkö me selvitään tästä velasta. Siinä olisi voinut käydä seuran toiminnalle aika heikosti ja johtokunnan jäsenet olisivat joutuneet maksamaan seuran lainoja. Mutta se oli 1980-luvulla tyypillistä, seuraavalla vuosikymmenellä oli jo opittu siitä, ettei velkaa oteta. Että velka on veli otettaessa ja veljenpoika maksettaessa. Ja siitä tuli tavallaan sellainen älyttömän hyvä slogan ”Innille”, että seura on velaton [...]

Tietysti velan saanti oli aika hankalaa ja jos sen sai, niin sitten oli se, että kuka lähtee takaajaksi. Ja takaajien saanti oli vielä vaikeampaa. Minulla on sellainen käsitys, että ”Inni” on itse 1980-luvulla taannut seuran lainoja, ja on saattanut olla joku toinenkin. Että se usko ja luottamus on ollut sitä luokkaa, että kyllä minä pysyn tässä terveenä ja pystyn hoitamaan ne lainat. Minun käsittääkseni sitä velkaa ei otettu mihinkään muuhun kun näihin linja-autoihin, ja sillä tavalla saatiin ne merkittävät kuljetuskustannukset pienemmiksi. Vanhoja bussejahan ne olivat.²²⁶

Ensimmäisten mestaruussarjakausien aikana JPS:n tulot ja varainhankinta olivat muutamien asioiden summa. Aivan vuoden 1979 lopulla seura sai oikeuden vuokrata Viitaniemen kaukalon mainospaikkoja kaukalopallo- ja jalkapallo-otteluiden aikana, ja samaan aikaan kentän huoltorakennukseen rakennettiin JPS:n toimesta kioskki. Mainokset olivatkin Palloseuralle kohtuullisen varma tulonlähde, mutta kioskimyynti jääpalloturnauksien ja kaukalopallo-otteluiden aikana oli summittaisempaa. Esimerkiksi vuonna 1987 Palloseura lähestyi liikuntalautakuntaa pyytäen tarkistamaan kioskin vuokraa alaspäin, jota laskettiin 600 markasta 500:aan.²²⁷ Seura joko myi mainospaikat yrityksille vaikkapa 200 markalla metri, tai vaihtoehtoisesti palloseuralaiset teettivät sapluunat ja maalasivat mainokset itse laitoihin.²²⁸ Kaupungin vuosivastuut pyrittiin jakamaan puoleksi jääpallon ja jalkapallon suhteen, ja tämän lisäksi seura sai julkiselta taholta yksittäisiä valmentaja- sekä matka-avustuksia.²²⁹ Kaukalopallo- ja jalkapallojoukkueet tuottivat muutamia kymmeniä tuhansia markkoja. Joukkueet tekivät säännöllisesti talkoourakoita, toimivat vuorollaan kaukalopallotuomareina ja järjestysmiehinä sekä suorittivat muita tempauksia, joihin saattoi kuulua vaikkapa lumenluontia tai pullonkeräystä. 1980-luvulla varoja hankittiin myös seuran omilla tiedotuslehdillä ja myöhemmin kausijulkaisuilla. Tähän päälle voidaan laskea vielä jäsen- ja lisenssimaksut sekä pääsylipputulot, joskin Palloseuran jäsenmaksuja ei aina ”muistettu” kerätä.²³⁰

Kekseliäät palloseuralaiset mieltivät myös muita, hieman omaperäisempiä keinoja tukea seuransa taloutta. Monitoimitalolla järjestettiin uudenvuodenaattona 1984 ROCK-85 -nimeä kantanut konsertti joka oli selkeästi JPS:n tueksi tarkoitettu tapahtuma, mutta seurasta erillisen taustayhteisön organisoima. Vastaavanlaisia konsertteja on ilmeisesti ollut muutamia, ja niitä on ollut järjestämässä Timo Knuuttilan nuorempi, jääpallon juniorimaajoukkueissakin pelannut veli Pertti. Esiintyjistä ei ole sen tarkempaa tietoa, mutta Timo mainitsee Popedan sekä tuon ajan ”eturivin bändit”:

Rokkikonsertteihin liittyi pikkuveljeni Pertti. Hän on minua neljä ja puoli vuotta nuorempi, 1964 syntynyt kaveri ja aktiivinen henkilö. Hän oli jossain vaiheessa seuran toiminnassa ja idearikkaana henkilönä keksi sitten, että perustetaan tällainen sivuyhteisö, jolla voitaisiin rahoittaa toimintaa ja perusti sitten tällaisen kuin ”Jyväskylä Rockfestivals”. En oikein tiedä, perustettiin se ennen vai

jälkeen näitä rokkikonsertteja, joita oli kaksi tai kolme. Kerran oli sellainen 24 tunnin rockmaraton jäähallissa. En itse ollut paikalla siinä tapahtumassa ja sitten toinen Popedan konsertti oli ainakin Monitoimitalolla. Niistä jäi persnettoa loppupeleissä, että jotain sieltä nyt tuli kuten kassit, joissa oli JRF:n mainos. Joku voi vielä löytää niitä, ensimmäisiä yhtenäisiä pelikasseja joissa luki punaisella JPS, sitten JRF ja ne olivat Pentin puuhaamia. Se oli ihan hyvä ajatus, mutta sitten kävi vähän niin kuin tälle Killeri-rockille taannoin, että sivukuluja kertyi liikaa. Ei ollut kulukontrolli riittävän tiukka, sivukulut vaan karkasivat eikä ollut riittävän lujaa kontrollia. Pertti sitten hoiteli ne pois [...]

Siellä oli Popedaa ja muitakin ihan eturivin bändejä. Siinä mielessä kaikki oli kohdallaan, mutta sitten yleisövolyyymi ja jäähalli paikkana oli silloin vielä vieras. Hyvä ja kannatettava ajatus...niin sitä usein ajatellaan, että jossain on niin sanotusti löysää rahaa, mutta ei sitä taida olla missään. Se oli sellainen JPS:n hyväksi tehty hanke, joka ei ollut suoranaisesti seuran hanke. Siinäkin varmaan seuran johdolta ihan hyvä liike, etteivät he ottaneet sitä suoraan JPS:n järjestettäväksi. Me pelaajat olimme kaikki järkkäreinä siellä, palkattomana työvoimana.²³¹

Vesa Kotimäki hoiti muiden tehtäviensä ohessa myös Viitaniemen kaukalon mainosmyyntiä. Hän painottaa Palloseuran johtavien hahmojen henkilökohtaisten suhteiden merkitystä. Olavi Hakala sekä Ilmo Viitanen olivat ammateiltaan rakennusmestareita ja vaikuttivat osaltaan myös kaupungin luottamustoimissa, ja esimerkiksi Seppo Hiltunen toimi pitkään Jyväskylän maalaiskunnan viranhaltijana. Nykyisen kielenkäytön mukaisesti he olivat siis melkoisen hyvin verkostoituneita. Yhteistyö- ja tukiverkosto kattoi Palloseuran alkuaikoina työväenliikkeen piirissä toimineita yrityksiä ja osuuskuntia, mutta sittemmin poliittiset rajalinjat ovat hälvenneet.

Kaukalopallon kautta JPS oli jo tuttu nimi. Myin niitä laitamainoksia vaikkapa niin, että sanoin siellä olevan 2 500 pelaajaa ja yleisöä ja että he näkevät mainokset. 'Osta metri tai viisi'...eli sillä tavalla niitä oli sitten kautta linjan. Mutta minä luulen, että Viitasen Inni joka on ollut tuossa rakennusvirastossa, on pystynyt vaikuttamaan näihin tahoihin, että ne ovat tukeneet nuorisourheilua...ja sitten Hiltusen Seppo, joka oli maalaiskunnan sivistystoimen talouspäällikkö ja vastasi hankinnoista, niin hänen

kauttaan myöskin nämä firmat ovat tukeneet. Henkilökohtaisilla suhteilla. Jotkuthan tekivät siten, että 'annan rahaa, mutta ei laiteta tätä mihinkään! Hyvä laji ja annan rahaa, mutta jos tämä näkyy jossain, niin sitten tulee kymmenen kerjäläistä lisää.'²³²

Huomion kiinnittyessä yhä enemmän jääpalloon vaikutti JPS:n jalkapallotoiminta palavan säästöliekillä. Seuran edustusjoukkue, joka kuitenkin vuosittain saatiin koottua oli ”pesiytynyt” IV-divisioonan 14. lohkoon. Jalkapallon ikuisuusongelmana oli valmentajien ja vetäjien puute, mikä puolestaan heijastui pelaajien harjoittelumotivaatioon sekä siihen, saatiinko juniorijoukkueita aikaiseksi. Sarjaotteluiden ohella Palloseuran jalkapalloilijat kamppailivat muun muassa Suomen ja TUL:n Cupissa, ja hankaluuksien oheen mahtui myös riemun hetkiä makeiden voittojen muodossa. 1970-luvun lopussa alkanut kaukalojalkapallo piristi selvästi seuran jalkapallotoimintaa. Tiedossa ei ole, virtasiko kaukalojalkapallosarjoista uusia pelaajia ja harrastajia ”normaalin” jalkapallon puolelle, mutta puulaakit toimivat kohtuullisena tulonlähteenä. Tässä vaiheessa jääpallo- ja jalkapallotoiminta oli JPS:ssa erotettu omiksi jaostoikseen, mikä kuvastaa muutosta perinteisessä ajattelutavassa, jossa jääpallo ja jalkapallo täydensivät lajeina toisiaan.²³³

Vuonna 1981 liikuntatieteitä opiskellut sekä muun muassa JyP-77:aa ja RoPS:aa valmentanut Martti ”Masku” Halme aloitti harjoitusohjelmien ja testien laatimisen Palloseuran jalkapalloilijoille. Tavoitteena oli jääpallon tapaan muuttaa harjoittelua määrätietoisempaan ja tavoitteellisempaan suuntaan. Edustusjoukkue tavoittelikin jo tosissaan paikkaa III-divisioonassa, ja myös piirisarjaan sekä useisiin juniiori-ikäluokkiin saatiin joukkueet muodostettua. Naisten jääpalloujoukkue pelasi harjoitusmielessä jalkapalloa vuosina 1984–85 ja saavuttikin jälkimmäisellä kaudella piirinmestaruuden. Laajentunut taso sai aikaan kaivatun nousun III-divisioonaan, mikä toteutui vihdoinkin vuonna 1985. Samaan aikaan ”Masku” siirtyi edustusjoukkueen valmentajaksi seuraten tehtävässään Ilmo Viitasta sekä seuran parhaisiin pelaajiin kuulunutta Leo Valkosta.²³⁴ 1986 JPS:n B- ja F-nuoret voittivat sarjoissaan TUL-Cupin. TUL:n Keski-Suomen piirissä kannettiin samoihin aikoihin huolta jalkapallotoiminnan näivettymisestä piirin alueella, varsinkin junioreissa. Palloseura lupautui

järjestämään Kypärämäen alueen korttelisarjojen järjestämisen, kun taas esimerkiksi JyPK otti vastuulleen Keltinmäen ja Myllyjärven.²³⁵

Halme valmensi urallaan ensimmäistä kertaa TUL:n jalkapallojoukkuetta ja totesi JPS:n tiedotuslehdessä keski-ikältään 27 vuoteen yltäneen ryhmänsä harjoitusinnokkuuden olevan hyvällä tolalla. Samalla hän kritisoi voimakkaasti jalkapallon harjoitusolosuhteita Jyväskylässä: lajin tarpeisiin soveltuvaa sisähallia ei ollut, Monitoimitalolla pallon potkiminen oli kielletty eivätkä talviharjoittelun tarpeisiin varatut kentät olleet kunnolla hiekoitettuja tai aurattuja.²³⁶ Puitteiden rajallisuus ja kenttien ajoittainen keho kunto johti joukkumäärien lisääntyessä ristiriitoihin käyttäjien ja kenttähenkilökunnan välillä: kesäkuussa 1986 liikuntalautakunta langetti Halmeelle kirjallisen varoituksen JPS:n Hippoksen harjoitusvuorolla tapahtuneesta selkkauksesta, jossa osallisina olivat Halme itse ja Hippoksen kentänhoitaja. Halme esitti varoitukseen oman vastineensa, jossa arvosteli kyseisen kentänhoitajan sekä liikuntatoimenjohtajan toimintaa. Liikuntalautakunta kävi tapauksesta keskustelua ja toivoi eri osapuolten sopeutuvan olosuhteisiin. Vaikka liikuntatoimenjohtajan menettely hyväksyttiin, myös kenttähenkilökunnan palvelualltiuteen pyrittiin jatkossa kiinnittämään huomiota.²³⁷ Palloseura pelasi III-divisioonassa kaikkiaan kolme kautta, kunnes putosi sarjaporrasta alemmaksi vuonna 1988.²³⁸ Vuodesta 1983 on Palloseuran toiminnassa ansioituneille jaettu niin sanottua ”Ollin maljaa”, jonka jalkapalloilijoista sai ensimmäisenä Ilmo Viitanen 1986.²³⁹

Palloseura suuntaa katseensa tulevaan

Kyllähän tuo jääpallon tulevaisuus on ollut kiikun kaakun koko sen ajan, kun minä olen ollut mukana. Se on niin helkatin hieno laji, mutta toisaalta älyttömän vaikea ja kun se on ulkoilmalaji, niin se ei tule ikinä vetämään massoja sinne kentän laidalle. [...] Ensikertalainen kun tulee seuraamaan jääpallopeliä, niin se ei ymmärrä siitä hölkäsen pöläystä. Pallo menee hirveää vauhtia, jätkät menevät hirveää vauhtia

*eessuntaas. Jos et pääse siihen taktiikkaan millään tavalla sisälle, niin ei sitä jaksakaan katsoa 25 asteen pakkasessa.*²⁴⁰

Palloseuran perustamisvaiheessa Jyväskylä oli selkeästi teollisuus- ja hallintokaupunki. Niin sanotun savupiipputeollisuuden työllistämisaikutus on vähentynyt jo 1970-luvulta lähtien, ja 2000-luvun Jyväskylä on palveluelinkeinoihin nojaava maakunnan kasvukeskus ja yliopistokaupunki, joka toimii alueensa taloudellisenä veturina sekä yliopistokaupunkina. Kaupan ja teollisuuden työpaikat ovat edelleen vähentymään päin, ja viimeisen 20 vuoden aikana esimerkiksi teknologia- ja IT-alan konsernien merkitys on korostunut. Kasvukeskuksen asemasta huolimatta peruspalveluiden järjestäminen ei ole taloudellisen taantumisen keskellä ongelmaton. Kaupunki on kuntaliitosten johdosta kasvanut paitsi asukasmäärältään myös pinta-alansa puolesta: vuonna 1993 Säynätsalo liitettiin Jyväskylään, ja 2009 oli maalaiskunnan sekä Korpilahden vuoro.

Jyväskylän liikuntapaikkarakentaminen keskittyi 1970- ja 80-lukujen aikana Hippoksen alueelle. Sisäliikunnalle ja erilaisille yleisötapahtumille puitteet tarjoava Monitoimitalo valmistui 1979, jäähalli 1982, urheilu- ja liikuntatutkimuslaboratorio 1990 ja sekä Hipposhalli että sen alla sijaitseva harjoitusjäähalli 1992. Hippos-keskittymän poikkeus oli lokakuussa 1990 valmistunut Viitaniemen tekojärata. Jalkapallon kenttäolosuhteet olivat herättäneet närää ja jännitteitä 1980-luvulla, ja Jyväskylän jalkapalloseurat lähestyivät huhtikuussa 1990 tuolloista vapaa-aikalautakuntaa kirjelmällä, jossa tilannetta pyydettiin pikaisesti kohentamaan. Hippoksen alueen rakentaminen vei lajilta kaksi kovassa käytössä ollutta hiekkakenttää, ja Harjun kentän kunnostus rajoitti kaupungin tärkeimmällä jalkapalloareenalla pelaamista. Hipposhallin valmistuminen toi parannuksen jalkapallon talviharjoittelupuitteisiin, mutta ulkokenttien osalta olosuhteet kohentuivat merkittävästi vasta Huhtasuon nurmi- sekä Vehkalammen lämmitettävien tekonurmikenttien (2004 ja 2009) rakentamisen myötä.²⁴¹

Palloseuralaisten 1970-luvulta asti elänyt unelma tekojäästä oli täyttynyt, ja se antoi uutta puhtia seuratyöhön. Vaikka miesten edustusjoukkue joutui aloittamaan tekojääaikakautensa I-divisioonassa, lämmitti juniorien ja naisten menestys mieliä. Viitaniemessä kävi varsinainen vilske, kun Palloseura asetti talven 1990–91 sarjoihin joukkueet lähes kaikkiin junioreikäluokkiin. Marraskuussa 1991 Viitaniemessä pelattiin kansainvälinen B-juniorien Olli-turnaus, johon saapui Ruotsista Boltic ja Eskilstuna, Norjasta Stabæk sekä Venäjältä Rodina Kirov. Suomalaista juniorijääpalloa turnauksessa edustivat Palloseuran lisäksi WP-35:n, Akilleksen ja Kampparien kokoonpanot. Turnausta kiusanneesta lumipyrystä huolimatta JPS:n juniorit voittivat koko turnauksen kaataen finaalissa Rodinan 5-1.²⁴² Ilmo Viitanen muistelee, kuinka seuran yhteistyö hajoamassa olevan Neuvostoliiton jääpalloilijoiden kanssa käynnistyi:

Ehkä sellaisena junnujen mukavimpana reissuna täytyy mainita se, kun kävimme Kirovissa pelaamassa, se tapahtui juuri Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Menimme omalla bussilla Helsinkiin ja lensimme Moskovaan. Me pelasimme Dynamoa vastaan siellä, voitimme menen tullen ja sitten jatkoimme Kiroviin, jossa pelasimme kansainvälisessä turnauksessa. Emme pärjänneet ihan kaikissa peleissä, mutta pelasimme kuitenkin...sellaiset 1 000–2 000 ihmistä oli matseissa paikan päällä. Se oli upea reissu ja sen myötä saimme värvättyä ensimmäisen ammattilaisjääpalloilijamme, Sergei Agalakovin. Hän pelasi meillä neljä vuotta [...] Tämä reissu perustuu siihen, että me pelasimme World Cupissa poikien kanssa tuolla Bollnäsissä Ruotsissa ja minä vein silloin silloin kaikkien maiden liitoille kutsun, että tulkaa pelaamaan Jyväskylään ensi syksynä tuonne Olli-jääpalloturnaukseen, meillä on täällä valmistunut tekojäärata. Norjasta tuli Stabæk, Ruotsista Eskilstuna ja Boltic ja Venäjältä Rodina Kirov. Ja JPS voitti koko turnauksen, me voitimme loppuottelussa Rodinan 5-1. Sen myötä saimme kutsun Kiroviin.²⁴³

Kesällä 1992 Jyväskylään saatiin vieraisille sekä Rodinan että vanhan Saksan-kumppanin Rhenania Kleven nuoria jalkapalloilijoita, jotka pelasivat Palloseuran A- ja C-nuoria vastaan.²⁴⁴ Kirovistä tuli ”ensimmäinen ammattilaisjääpalloilija” Sergei Agalakov, joka olikin melkoinen vahvistus JPS:n joukkueelle. Ensimmäinen talvi Jyväskylässä oli Agalakoville opettelua sekä kentällä että sen ulkopuolella, mutta sittemmin hänestä tuli varsin maaliahne kärkimies. Kotiseutunsa tuolloisia

epävakaista oloja ”evakossa” ollut kirovilainen kertoi jalkapallon ja jääpallon olevan paikallisille tärkeä henkireikä, ja piti suomalaista jääpalloa raskaampana venäläiseen pelityyliin verrattuna. Agalakov ansaitsi kaudesta muutaman kymmenentuhatta markkaa, ja hänelle oli seuran puolesta järjestetty asunto.²⁴⁵

Entiset kähinät harjoitusvuoroista ja kentistä näyttivät 1990-luvun alkuvuosina olevan jo historiaa, mutta toisin kävi. JyP HT ja Lohi-Kiekko (LoKi) jättivät 19.6.1991 kaupunginhallitukselle valituksen JPS:lle myönnetyistä jäähallin ison jääkiekkoradan harjoitusvuoroista, joita oli kolme viikossa. Nämä vuorot alkoivat elokuussa, jääpallon I-divisioona joulukuun puolivälissä ja tekojääratakausi lokakuussa. JyP:n ja LoKi:n joukkueiden sarjat alkoivat syys- ja lokakuun välisenä aikana ja ne katsoivat JPS:n vuorojen olevan pois niiden omasta harjoitusajasta, kun taas Viitaniemen tekojäävuoroista suurin osa oli Palloseuralla. Näillä perusteilla valituksessa katsottiin, että ”JPS:n joukkue- ja juniorimäärään nähden seura on tässä suhteessa täysin etuoikeutetussa asemassa Jyväskylässä verrattuna muihin juniorityötä tekeviin jääurheiluseuroihin.” Liikuntasihteerin selvityksen perusteella kaupunginjohtaja esitti valituksen hylkäämistä, mitä myös vapaa-aikalautakunta esitti. Kaupunginhallitus taipui kuitenkin kahden eri äänestyksen jälkeen kannattamaan äänin 6-5 Palloseuran vuorojen poistoa. Päätöksen jälkeen JPS puolestaan jätti lääninoikeudelle valituksen, jonka seurauksena Keski-Suomen lääninoikeus kumosi kaupunginhallituksen päätöksen. Kumoamisella ei ollut kuitenkaan vaikutusta meneillään olleen talvikauden jääharjoitteluun, koska asian käsittely lääninoikeudessa kesti keväälle 1992 saakka.²⁴⁶

Palloseuran edustusjoukkuetta rakennettiin pitkäjänteisesti I-divisioonassa vietettyinä vuosina. Kuten aina, oma laadukas juniorityö oli se perusta, jolle tulevaa sarjanousua pyrittiin rakentamaan. JPS:n kasvateista muun muassa Heikki Halonen, Aimo Vainio, Samu Rehn ja Antti Viitanen kuuluivat nuorten maajoukkuekalustoon. Valmennusvastuun kantaneet Kare Norvapalo sekä Pertti Helin eivät nähneet oikoteitä huipulle vaan ymmärsivät, että edistys tapahtui pienin askelin, harjoittelua koventamalla ja pelaajien henkilökohtaista taitotasoa nostamalla. I-divisioona oli epätasainen sarja, jossa kärjen ja hännänhuipun väliset erot olivat suuria ja kehittyminen siksi vaikeaa. Harjoitusjäähallin valmistuttua Hippokselle JPS:n puolella voitiin todeta, että jääpallon harjoitteluolosuhteet olivat eittämättä maan

parhaimpia. Muutos kymmenen vuoden takaiseen oli radikaali. Roimasti kohentuneet puittet merkitsivät kuitenkin myös sitä, että suorituspaineeet kasvoivat samalla ja yhä uusia aktiiveja kaivattiin seuratyöhön. Pysyvästi JPS on pelannut Bandyliigaksi nimetyssä SM-sarjassa kaudesta 1993–94 lähtien. Tähän mennessä viimeiseksi jääneessä I-divisioonan ottelussaan 21.2.1993 Palloseura höykytti vaasalaista V-67:ää lukemin 10-2.²⁴⁷

Takaisin jääpallon kärkikastiin noussut Palloseura aloitti Bandyliigan realistisin odotuksin, ja joukkue sijoittuikin mainiosti runkosarjan kuudenneksi yltäen näin puolivälieriin. Seuran historian ensimmäisissä pudotuspeleissä seinä nousi kuitenkin vääjäämättä vastaan, kun Veiterä eteni jatkoon voittamalla JPS:n 2-7 ja 11-4. Joukkueen paras pistemies oli Sergei Agalakov, joka tykitti itse 28 maalia ja syötti 11.²⁴⁸ Kauden 1994–95 alla Kare Norvapalo luopui edustusjoukkueen valmennusvastuusta, ja hänen tilalleen kiinnitettiin 1980-luvulla Palloseuran isähahmoksi noussut Esko Tammilehto, joka oli luotsannut WP-35:n kaksi kertaa peräkkäin Suomen mestariksi. Myös Ruotsin Selångerissa pelanneen Tammilehdon ura päättyi Botnian paidassa keväällä 1992, jolloin hän voitti myös ainoaksi jääneen Suomen mestaruutensa pelaajana. Päätökseen vaikutti niin Tammilehdon perheen asuminen Vaajakoskella kuin Ilmo Viitasen sinnikäs suostuttelutyö. Apuvalmentajaksi hänen rinnalleen tuli vuotta myöhemmin Ari Koponen, joka palasi jääpallon pariin oltuaan muutaman vuoden Trio-90:n kaukalopallojoukkueen toiminnassa.²⁴⁹

Palloseuran Bandyliigakausia 1990-luvulta aina 2010-luvun alkuun ei tässä yhteydessä ole syytä luetteloida sen yksityiskohtaisemmin. Muutamia JPS:n jääpallon kannalta merkittäviä hahmoja ja tapahtumia on kuitenkin hyvä mainita. Eräs Suomen kaikkien aikojen jääpalloilijoista ja maajoukkueen maailmanmestariksi 2004 valmentanut Esko Tammilehto on toiminut Palloseuran organisaation hyväksi myös valmentajakausiensa jälkeen, ja kaksi hänen kolmesta pojastaan on pelannut seurassa. 1990-luvun aikana edustusjoukkueen kantavia voimia olivat esimerkiksi Karri Hiltunen, Antti Hynönen, Sergei Agalakov ja Jari Marjakaarto. Koko 1990-luvun Palloseuraa edustivat uskollisesti Simo Oksanen ja Jori Soininen. Myös yhtäjaksoisesti kymmenen kautta palloja torjunut Aimo Vainio (1993–2003) ja toistakymmentä kautta enimmäkseen puolustuspäässä pelannut Mika Hyppönen on syytä nostaa esille.

Kulosaaren Vestan kasvatti Antti Laine, joka on JPS:n lisäksi pelannut Bandyliigaa HIFK:ssa ja Kamppareissa, teki vuosina 1996–2005 Palloseuran peliasussa pudotuspelit mukaan lukien yhteensä tasan 200 pääsarjamaalia. Palloseuran oma kasvatti Mikko Rytönen oli kaudella 2005–06 puolestaan koko Bandyliigan maalikuningas 44 osumallaan. Eniten jääpallon pääsarjakausia JPS:ssa pelanneista on puolestaan tilillään Janne Sairasella (13), joka on Laineen jälkeen seuran pääsarjahistorian toiseksi paras maalintekijä ja pistemies. Sairanen tuli uransa aikana tunnetuksi etenkin valtavasta lyöntivoimastaan, mikä välittyy puolustuspään pelaajalle poikkeuksellisen runsaasta tehopistesaldosta. Oma lukunsa on kolmella eri vuosikymmenellä Palloseuraa pääsarjassa edustanut Mika ”Silu” Sillgren. Poikkeuksellisista pelinrakentelukyvystään tunnetuksi tullut Sillgren on ainoa yli sata maalisyöttöä JPS:n pääsarjahistoriassa antanut pelaaja. JPS:n ohella WP-35:tä, HIFK:ta ja Karlsborgs BK:ta edustanut Sillgren on huikean peliuransa jälkeen siirtynyt Palloseuran valmennustehtäviin, ja kausi 2012–13 oli hänelle kuudes edustusjoukkueen päävalmentajana. Hänen lisäksi valmentajista voidaan mainita esimerkiksi Antti Parviainen, Kari Hokkanen, Vladimir Baranov ja Timo Knuuttila.²⁵⁰ Unohtaa ei sovi myöskään seuran pitkäaikaisia huoltajia Pekka Halosta, Martti Ojanperää, Aatto Vainiota, Seppo Rytöstä sekä Erkki Böhmiä.

Kaudella 2000–2001 JPS ylsi kaikkien aikojen parhaaseen miesten jääpalloasuoritukseensa, kun joukkue sijoittui Bandyliigassa neljänneksi. Runkosarjassa kuudenneksi päätynyt Palloseura päihitti puolivälierissä Porin Narukerän kahdesti 3-2. Välierissä vastaan luisteli sittemmin mestaruuden vienyt OLS, joka pudotti jyvaskyläläiset pronssikamppailuun voittamalla ottelut selvästi 11-4 ja 2-7. Helsingin Kalliossa 14.3.2001 pelatussa jäähyrikkaassa pronssiottelussa HIFK oli jatkuvasti niskan päällä, mutta palloseuralaiset laittoivat stadilaiset tiukoille. JPS nousi muutamia minuutteja ennen loppua maalin päähän, mutta riskillä tasoituksen hakeminen kostautui ja HIFK vei mitalit lopulta lukemin 5-3.²⁵¹ JPS on selvinnyt pudotuspelivaiheeseen yhteensä yhdeksän kertaa, mutta vuotta 2001 lukuun ottamatta taival on päättynyt puolivälieriin.

Junioritoiminnan eriyttäminen jäntevöittää seuratyötä

*Nyt seurat ovat erilliset, vaikka kuuluvat edelleen kiinteästi JPS-perheeseen.*²⁵²

Jääpallon junioritilanne ja lajiharrastuksen jatkuvuus mietityttivät seuraväkeä 1990-luvun puolessavälissä. JPS:n A-nuoret ylsivät SM-hopealle 1995 eikä varsinaiseen paniikkiin ollut ensi silmäyksellä syytä, mutta harrastajamäärien vähittäinen hiipuminen sai aktiivit pohtimaan uusia keinoja jyväskyläläisen jääpallon tulevaisuuden turvaamiseksi. 1980-luvun kaukalopallon tapaista massojen liikuttajaa ja seuran näkyvyyden edistäjää ei juuri ollut. Palloseura oli vakiinnuttanut paikkansa Bandyliigassa, mutta laji oli valtakunnallisesti melko marginaalisessa asemassa etenkin jääkiekkoon nähden. Potentiaalisia jääpalloilijoita menetettiin muihin lajeihin, eikä tuolloin notkahtaneesta jalkapallosta ollut juuri seuratyön vakuudeksi. Pertti Helin ja toinen seura-aktiivi Markku Kautto kehittivätkin idean aivan nuorimmille, 5–8 -vuotiaille lapsille tarkoitetusta jääpallokoulusta, joka antaisi niin pojille kuin tytöillekin ensikosketuksen jääpalloon ja josta sitä myötä saataisiin harrastajat F- ja G-nuorten joukkueisiin. Jääpallokoulu järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1997. Mukaan saatiin alusta asti ihmisiä, jotka sitoutuivat junioritoiminnan kehittämiseen. Koulun vetäjinä ja opettajina toimi entisiä JPS-pelaajia sekä esimerkiksi liikuntatieteiden opiskelijoita. Hieman aiemmin oli herätelty niin sanottua ikämiesjääpalloilua ja pyritty tätä kautta muodostamaan II-joukkue edustuskokoonpanon rinnalle.²⁵³ Jääpallokouluilla on myös asiaan kuuluen ollut omat ”rehtorinsa”, jossa toimessa aloitti opetuksen ammattilainen Timo Knuuttila. Samalla hän ajautui uudestaan valmentamaan vanhaan seuraansa:

Minä olin ensimmäinen rehtori jääpallokoulujen kunniakkaassa historiassa. Samoihin aikoihin annoin myös ”Pertsalle” [Helinille] sen lupauksen, että sitten kun omat lapset ovat B-junnujen ikäisiä, niin silloin minä taas kiinnostun valmennuksesta. Ja ”Pertsan” muisti ja iski sitten ihan ajallaan, kun Visa oli B-junnuihin menossa. Ei se ollut herkkä hetki, kyllä hän oli sitä muistutellut välillä. ”Pertsan” samaan strategiaan liittyi sitten jääpallokoulun ohessa ikämiesjääpallo ja sen vieminen eteenpäin. Sekin on ollut omalla tavallaan viisas ratkaisu ja sieltä on tullut sitten JPS:n kakkosjoukkue. ”Pertsan” on tässä

mielessä ollut näkijämies: jos jääpallokoulua ei olisi laitettu pystyyn ja joka vuosi nähty sitä vaivaa, niin ei tämä olisi toiminut. Se, minkälaisia ikäluokkia tulee on ihan suoraan verrannollinen siihen, että kuinka hyvin jääpallokoulussa on onnistuttu.²⁵⁴

Hyvin järjestetyt jääpallokoulut elvyttivät junioritoiminnan sellaiselle tolalle, että kymmenen vuotta myöhemmin Viitaniemen kenttä ei enää kunnolla riittänyt kaikille nuorille ”jipsiläisille”. Talvella 2008 Palloseurassa oli 150 juniiori-ikäistä harrastajaa. Moni vanhempi koki myös jääpallon arvovalintana, koska he eivät halunneet lastensa pelaavan jääkiekkoa.²⁵⁵ Joukkuemäärien kasvaminen ja uusien toimijoiden, esimerkiksi juniorien vanhempien mukaantulo oli koko JPS:n kannalta tietysti myönteinen asia, mutta samalla heräsi kysymyksiä ja ristiriitojakin seuratyön linjoista, intresseistä ja resurssien käytöstä. Junioripuolelta esitettiin näkokantoja, joiden mukaan Palloseuran huomio ja voimavarat suunnattiin liiaksi seuran lippulaivan eli jääpallon edustusjoukkueen asioiden hoitamiseen. Lopulta esille nousi idea junioritoiminnan eriyttämisestä omaksi seurakseen esimerkiksi JJK:n ja lukuisten muiden seurojen tapaan. JPS-Juniorien ensimmäinen puheenjohtaja Pasi Korhonen valottaa, että seuran sisällä asiasta käytiin ajoittain voimakastakin keskustelua. Käydystä debatista ei ole saatavilla yksityiskohtaisia tietoja, mutta ilmeisesti etenkin vanhemman polven Palloseura-aktiivit ovat suhtautuneet eriytysehdotukseen nuivasti tai kokeneet sen jopa loukkaavana.²⁵⁶ Viime kädessä Ilmo Viitasen myönteinen suhtautuminen oli ratkaisevaa hankkeen toteutuksen kannalta.²⁵⁷

JPS-Juniorit ry. perustettiin virallisesti 25.1.2005,²⁵⁸ ja yhteistyö emoseuran ja juniorien välillä on tämän jälkeen sujunut säröittä. Merkittävin peruste juniorien eriytymiselle omaksi organisaatiokseen oli se, että näin he pystyivät vaikuttamaan asioihinsa ja käyttämään resurssinsa oman toimintansa hyödyksi, ei edustusjoukkueen. Tämä on helpottanut sekä vanhempien mukaantuloa että tukijoiden haalimista.²⁵⁹ Yhdysside on kuitenkin olemassa: JPS on edelleen emoseura junioreille, junioritoimijat kantavat seuran värejä ja heillä on edustaja Palloseuran johtokunnassa. Nykymuotoinen JPS vastaa edustusjoukkueesta, jalkapallosta ja A-nuorista (nykyisin P21-ikäluokka) ja JPS-Juniorit kattaa muun toiminnan jääpallokoulusta aina P17-ikäisiin asti. Näin Pauli Rintala kuvailee organisaatioiden tehtäviä ja niiden jakoa:

Seurojen johtokunnat saavat linjata toimintojaan ja resurssejaan niihin tarpeisiin joita ko. joukkueilla itsellään on. Yhteistyö on ollut kaiken aikaa hyvää, koska molemmilla seuroilla on yhteinenkin päämäärä: menestyvä Bandyliigajoukkue Jyväskylässä. JPS-Juniorit kasvattaa ja kouluttaa pelaajia kauaskantoisesti, ajatellen myös miesten joukkuetta. JPS puolestaan tukee junioritoimintaa, jotta omista pelaajista kasvaisi Bandyliigan vaatimukset täyttäviä pelimiehiä. Näin seura olisi ja on sitä osaltaan ollutkin 'omavarainen', kun ostopelaajiin ei yleensä kuitenkaan ole varaa. Osa pelaajista tulee luonnollisina siirtoina muista joukkueista opiskelujen tai työn vuoksi Jyväskylään.²⁶⁰

Jääpallon juniorityö on Jyväskylässä laadukasta ja osaavaa, mistä osoituksena oli Jääpalloliiton kaudella 2007–08 myöntämä toimintapalkinto. Myös Pertti Helin palkittiin vuonna 2009 vuoden juniorivalmentajana.²⁶¹ JPS-Juniorit on pitänyt yllä vuosittaista koululaisjääpalloturnausta, joka alkoi vuonna 2004 Kamppari-kasvatti Joni Maarasen toimesta. JPS-Junioreiden omassa esitteessä seuran toimintaa ja arvomaailmaa kuvataan muun muassa näin: "Seurassamme kaikenikäisillä lapsilla ja nuorilla pitää olla mahdollisuus toteuttaa itseään joko pelaajana tai muuna osallistujana jää- ja jalkapallon parissa. Tavoitteenamme on synnyttää mahdollisimman monelle tytölle ja pojalle elinikäinen liikunta- ja seuratoimintaharrastus. Pienen lajin ja seuran elinehto on, että mahdollisimman harva lajin aloittanut siitä luopuu. Jos kilpaurheilu ei miellytä, niin muutakin tekemistä on riittämiin."²⁶² Juniorit ovat emoseuransa tapaan pitäytyneet TUL:n jäsenyydessä. Jukka Salminen otti asian yhdistyksen perustamisvaiheessa esille, muttei muista Palloseuran TUL-sidoksen aiheuttaneen minkäänlaisia ideologisia jännitteitä tai siltä osin vaikuttaneen juniorien eriytymiseen:

Silloin keväällä 2005 pidettiin palaveri, en tiedä kuinka pitkälle järjestelyt oli juniorijoukkueiden osalta silloin tehty ja kuitenkin emoseura haluttiin sinne mukaan. En muista tarkkaan sitä tilannetta, että miksi minä jouduin siihen emoseuran puolelta...kysyin siellä tätä asiaa suoraan, että miksi halutaan tällainen organisaatio perustaa ja onko tämä ideologinen ratkaisu, kun emoseura on TUL:n seura. Sain sellaisen käsityksen Paulilta [Rintala], että JPS-Junioreista tulisi TUL:n seura. Mutten siihen halunnut sen koommin enää ottaa kantaa, me olimme "Innin" kanssa keskustelleet asiasta ja muodostaneet

käsityksen siitä. ”Innihän” oli aluksi vastaan ja ajatteli, ettei hän ei hyväksy tällaista että emoseurasta viedään voimia pois. Mutta eihän sille voi mitään jos ihmiset haluavat, ei siinä voi lähteä jarruttamaan. Ihmiset johtavat itse itseään. Emoseuran edustajat olivat [JPS-Junioreissa] vähemmistössä, siellä oli intoa ja uusia toimijoita, joiden lapset olivat jääpallokouluissa ja ehkä jo E-nuorissakin pelaamassa. He halusivat sitten uuden organisaation.²⁶³

Vaikka Palloseuran toiminta on kahden viimeisen vuosikymmenen aikana keskittynyt yhä näkyvämmiin jääpalloon, ei seuran alkuperäistä lajia jalkapalloa ole missään tapauksessa syytä unohtaa. Käytettävissä olevan aineiston olemattomuus tekee vaikeaksi eri kausien ja tapahtumien puinnin, ja esimerkiksi Palloliiton julkaisemissa Jalkapallokirjoissa ei enää 1990-luvun puolenvälin jälkeen ole tilastoitu II-divisioonaa (Kakkonen) alempia sarjatasoja, joissa JPS:n edustusjoukkueet ovat pelanneet. Varmaa on joka tapauksessa se, että Palloseuran jalkapalloilijat putosivat vuodeksi 1989 takaisin IV-divisioonaan ja jossain vaiheessa 1990-luvun aikana jalkapallon kilpatoiminta on tauonnut tyystin. Pelaajia ei yksinkertaisesti ollut riittävästi jalkapallon tarpeisiin, ja JPS on joutunut jopa luopumaan sarjapaikastaan. Uutta vauhtia on haettu aina V-divisioonasta asti. Elokuulta 1996 löytyy pöytäkirjamerkintä, jossa todetaan edustusjoukkueen kivunneen sarjaporrasta ylemmäs ja että ”vaarana on nousu III-divisioonaan.”²⁶⁴

2000-luvun alkupuoliskolla joukko junioripelaajia, jotka eivät saaneet peliaikaa JJK:ssa hakeutuivat Palloseuran puolelle pelaamaan. Jalkapallojaosto on ilmeisesti ollut seurassa tuolloin lakkautettuna, mutta lokakuussa 2002 johtokunnassa keskusteltiin jaoston perustamisesta uudelleen ja yhteistyöstä JJK:n kanssa, mihin suhtauduttiinkin myönteisesti.²⁶⁵ Osa jääpall junioreista ja tulevista edustusjoukkueen pelaajista on pelannut jalkapalloa harjoitusmielessä kesälajina, esimerkiksi Mikko Rytönen ja Aleksei Baranov. Veli-Pekka Ala-Porkkusen valmentamat D-nuoret kiusasivat isompiaan ja voittivat vuonna 2003 piirinmestaruuden, mutta lupaava joukkue hajosi myöhemmin ja osa pelaajista hakeutui muiden lajien pariin. Palloseuran jalkapallon nykytilanne on se, että edustusjoukkue pelaa III-divisioonassa (Kolmonen) ja se toimii seuran värien alla omatoimisena yksikkönään joka hoitaa itse esimerkiksi varainhankintansa, mutta joka kuitenkin on emoseuran kirjanpidon alainen.

Jalkapalloilijoilla on myös edustaja seuran johtokunnassa.²⁶⁶ Suurin osa edustusjoukkueen pelaajista on opiskelun vuoksi Jyväskylään muuttaneita: etenkin liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijat ovat hyvin edustettuina. Vuonna 2011 JPS karsi jopa noususta Kakkoseen, mutta AC Kajaani oli tällä erää vahvempi voitettuaan ensimmäisen ottelun 3-0 ja pelaten toisen tasan 2-2. Vuonna 2012 edustusjoukkueen valmentajana toimi Mikko Huhtiniemi. Myös osa juniorijääpalloilijoista harrastaa jalkapalloa kesäisin.²⁶⁷

Seura, joka teki epätodennäköisestä mahdollisen

Jyväskylän Seudun Palloseura sai alkunsa Jyväskylän lähiöissä pelatuista jalkapallon nappulaliigoista. Joukkueita oli muun muassa Kypärämäestä, Köhniöstä, Kukkumäestä, Keljonkankaalta ja Voionmaankadulta. Kypärämäen työläiskaupunginosa, jota Ilari Kotimäki kutsuu ”Jyväskylän Harlemiksi”, on seuran synnyn ja identiteetin kannalta merkittävässä asemassa ja sitä voi hyvällä syyllä kutsua JPS:n kehdoiksi. 1960- ja 1970-lukujen työläiskaupunginosassa oli omat sosiaaliset ongelmansa, ja urheiluharrastukset tarjosivat vähävaraisissa puitteissa eläneille lapsille ja nuorille tervetullutta vaihtelua arkeen. JPS:n perustajaa, aiemmin JyP:ssä jalkapalloa pelannutta rakennusmestari Olavi ”Olli” Hakalaa voisi kuvailla eräänlaiseksi sosiaalityöntekijäksi, joka jalkautui Jyväskylän lähiöihin ja järjesti niissä asuville pojille palloilutoimintaa. Vastaavasti myös nämä samat pojat olivat otollista maaperää tulevaisuuden seuratyötä ja harrastustoimintaa ajatellen, sillä suuri osa Palloseuran alkuaikojen aktiiveista ja kolme puheenjohtajaakin olivat kotoisin Kypärämäestä.

Seuran alkuperäinen laji vuonna 1962 oli jalkapallo, ja kaksi vuotta myöhemmin alkoi jääpallotoiminta. Jääpallolla oli jonkin verran historiaa Keski-Suomessa ja sen ohella seuran lajivalikoimaan oli ehdolla jääkiekko, joka oli kuitenkin kustannuksiltaan kalliimpaa. Seuran perustajat tunsivat toisensa Osuuskauppa Mäki-Matin sekä Jyväskylän työväenyhdistyksen piiristä. Olavi Hakala oli yhdessä vaimonsa Hilkan kanssa se voima, johon koko Palloseuran toiminta keskittyi. ”Olli” toimi seuran puheenjohtajana sen ensimmäiset 16 toimintavuotta, valmensi useimpia sen joukkueita ja ponnisteli tulisielisesti pyrkien turvaamaan seuransa tulevaisuuden. Alkuaikojen mailat ja muut varusteet olivat joko omatekoisia tai Hakaloiden eri tavoin hankkimia. Valmentajana ”Olli” ei ollut taktinen osaaja, vaan luotti juoksukuntoon, raakaan työhön ja henkilökohtaiseen intoon. Lajeina jalkapallo ja jääpallo täydensivät seuran toimintaideologiassa toisiaan: toista pelattiin kesäisin ja toista talvisin. Jääpallo kuului myös Palloliiton alaisuuteen vuoteen 1972 asti.

1970-luvulla JPS oli noussut piiri- ja aluesarjoista jalkapallon puolella IV-divisioonaan ja jääpallossa II-divisioonaan, joka oli tuolloin valtakunnallisesti toiseksi korkein sarjataso. Työväen Urheiluliittoon liittyminen tuli ajankohtaiseksi vuonna 1972, kun jääpalloilijat erkanivat Palloliitosta. Olavi Hakalan ja muiden seuravaikuttajien sosialidemokraattisesta taustasta huolimatta JPS ei perustamisensa yhteydessä hakeutunut TUL:n jäseneksi, vaan Palloseurassa keskityttiin mieluummin palloiluharrastuksen ylläpitoon. Jyväskylän urheiluväki oli tuossa vaiheessa varsin sulkeutunut omiin ”karsinoihinsa”, eivätkä Olavi Hakalan suhteet muihin alueen seuratoimijoihin olleet aina parhaat mahdolliset. Kentistä ja harjoitusajasta käytiin jatkuvaa kamppailua. Palloseuralaiset eivät välttämättä miettineet asiaa sen aatteellisemmin, mutta mielsivät kuitenkin TUL:n olevan heidän liittonsa. Tuossa vaiheessa JPS:ssa juniori-ikäisinä pelanneet muistavat edelleen hyvin Ruotsiin ja Saksaan tehdyt pelimatkat. Matkoista pyrittiin tekemään mahdollisimman edullisia, jotta perheiden varallisuus ei olisi ollut esteenä osallistumiselle.

1970-luvun loppuvuosina jääpallon edustusjoukkueen harjoittelu muuttui Risto Hallikaisen myötä henkisesti ja fyysisesti vaativammaksi ja tavoitteellisemmaksi. Lähellä ollut nousu SM-sarjaan toteutuikin riemukkaasti kauden 1980–81 lopussa. Korttelipelaaajista oli tullut mestaruussarjalaisia. Etenkin Palloseuran vuonna 1959 syntynyt ikäluokka oli merkittävässä roolissa sarjanousun suhteen, joka perustui pitkäjänteiseen harjoitteluun ja omaan, onnistuneeseen juniorityöhön. JPS:lla ei ollut varaa saati halua kilpailla rahalla pelaajista muiden seurojen kanssa, ja muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta edustuskokoonpano koostuikin pelkästään omista kasvateista. Jyväskylään opiskelujen vuoksi siirtynyt Esko Tammilehto toi 1980-luvun aikana joukkueen takalinjoille maajoukkuekokemusta, jota kovissa otteluissa tarvittiin. JPS:n juniorit kelpasivat myös aiempaa tiuhemmin eri ikäkausimaajoukkueisiin, mikä kieli seuran juniorituotannon arvostuksesta isommissa jääpallopiireissä. Pelisuoritukset eivät kuitenkaan 1980-luvulla riittäneet SM-sarjapaikan vakiinnuttamiseen, vaan Palloseuran kohtalona oli ”hissijoukkueen” asema. I-divisioonaan JPS oli tasoltaan ylivertainen, mutta SM-sarjassa pisteet olivat varsin tiukilla. Suurimmaksi esteeksi jääpallotoiminnan kehittymiselle nähtiin ison tekojääradan puute, jollaista ei sinnikkäästä yrityksestä huolimatta saatu Jyväskylään rakennettua.

Jääpallon osalta Palloseurassa oltiin siirrytty vaiheeseen, jossa jääpallo oli seuran sisäisessä tärkeysjärjestyksessä ohittanut alkuperäislaji jalkapallon. Kypärätien korttelipelaajat olivat nyt tavoitteellisia kilpaurheilijoita. JPS:ssa elettiin muutenkin murroskautta, sillä seuran organisoimat kaukalopallo- ja kaukalojalkapallosarjat kasvoivat kasvamistaan vuodesta toiseen. Kaukalopallosta kasvoi ennennäkemätön ilmiö, joka houkutti rajallisista kenttäolosuhteista huolimatta parhaimmillaan yli 200 eri joukkuetta ja reilut 3 000 pelaajaa liikkumaan. Vastaavaa saa hakea. Kuten olettaa sopii, työporukoiden puulaakimittelöistä kehittyi myös kilpaurheilua, mikä johti 1990-luvulle tultaessa kaukalopallon eriytymiseen Jääpalloliitosta. Samalla myös JPS vetäytyi kaukalopallokuvioista. Puulaaki oli seuran taloudelle tärkeä tulonlähde osallistumismaksuineen ja mainosmyyntineen, ja jääpallopelaajien pakolliseksi rituaaliksi muodostui kaukalopallo-otteluiden erotuomareina toimiminen. Kaukalopallosarjojen puuhamiehenä ja uurastajana kunnostautui erityisesti Ilari Kotimäki.

Ari Koposen valmentamat naisjäätalloilijat tekivät näyttävän sisääntulon JPS-perheeseen heti 1980-luvun alussa. Liikunnallisesti lahjakkaat ja useita eri lajeja harrastaneet tytöt sekä naiset harjoittelivat tinkimättömällä asenteella ja voittivat ensimmäisen Suomen mestaruutensa kauden 1984–85 päätteeksi. Kaikki eivät arvostaneet naisten toimintaa, mutta heidän saavutuksensa saivat epäilijät vaikeutamaan. Myös kaukalopallon kilpasarjoissa pelannut naisjoukkue voitti useita kertoja kaukalopallon SM-kultaa ja ylsi 1989 uskomattomasti seurajoukkueiden maailmanmestaruuteen Norjan Lillehammerissa pelatussa turnauksessa. Oman varainhankintansa hoitaneessa joukkueessa pelaajien keskinäinen ”tsemppi” auttoi jaksamaan ja rohkaisi huippusuorituksiin. Suvereenisti monta urheilulajia hallinneen Riikka Niemisen tausta oli JPS:n naisjäätallossa. Toiminta tyrehtyi vuoden 1992 jälkeen koko naisjäätallon hiivuttua, ja useat runkopelaajat jatkoivat muiden lajien parissa.

Palloseuralaisten ja monien muidenkin pitkään elänyt unelma täysimittaisesta tekojäädä Jyväskylässä toteutui vihdoinkin 1990-luvun koittaessa, kun tekojäädä rakennettiin Viitaniemeen. Kaupunginvaltuutettuna toiminut Hilka Hakala oli yksi hankkeen sinnikkäistä ajajista. Harjoitusjäähallin valmistuessa Hippokselle 1992 olivat jääpalliloilijoiden harjoitusolosuhteet nyt huippuluokkaa, ja JPS:n edustusjoukkue onkin pystynyt säilyttämään SM-sarjapaikkansa (nykyisin

Bandyliiga) vuodesta 1994 lähtien. Seuran ensimmäinen ammattilaisjääpalloilija, Venäjän Kirovistä saapunut Sergei Agalakov esitti Bandyliigan otteluissa näyttäviä suorituksia 1990-luvulla. Palloseuran jääpallo tukeutuu edelleen sen omaan laadukkaaseen ja pitkäjänteiseen juniorityöhön, jota on kehitetty ensin perustamalla jääpallokoulut aivan nuorimmille harrastajille ja sittemmin 2000-luvulla eriyttämällä koko junioritoiminta omaksi seurakseen, JPS-Junioreiksi. Yhteistyö emoseuran ja junioreiden kanssa toimii hyvin, näiden kahden päämäärät ovat yhtenevät ja kaikki ”jipsiläiset” pyrkivät puhaltamaan yhteen hiileen.

Toviksi tauonnut jalkapallo toimii nyt itsenäisenä tulosvastuullisena yksikkönään, joka rakentuu suureksi osaksi Jyväskylään muuttaneiden opiskelijoiden palloiluharrastuksen varaan. Kuriositeettina mainittakoon Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta, jonka merkitys jääpallon ja jalkapallon pelaajien ”lähteenä” sekä valmennustietouden tarjoajana on Palloseuran kannalta ollut huomattava. Ilman liikuntatieteellistä tiedekuntaa koko Jyväskylän liikuntapalvelut olisivat vaatimattomammalla tolalla. JPS on edelleen TUL:n jäsen, mutta kytkös työläisurheiluun on ohuempi. Politisoitunut urheilun järjestötoiminta sellaisena jona se 1960-luvulla näyttäytyi, on enää muisto vain. Aiempaa seuratoimintaa määrittänyt urheilun kahtiajako päättyi, kun konkurssin partaalle ajautunut SVUL ajettiin alas vuosien 1992–93 aikana ja TUL:n seurat liittyivät kokonaisuudessaan erikoisliittojen jäseniksi. Tämä merkitsi käytännössä myös TUL:n oman kilpaurheilun lakkauttamista.

2010-luvun JPS on keskisuomalaisen jääpallon yksinäinen lipunkantaja ja vastuullista urheilutoimintaa harjoittava velaton seura, joka tuo oman lisänsä ja vaihtoehtonsa kaupungin urheiluseurojen lajikirjoon. ”Jipsi” on yhteisö, joka on kyennyt onnistuneesti sopeutumaan ympäröivän yhteiskunnan muutoksiin. JPS-Juniorit jatkavat emoseuran kasvattajaperinnettä ja pyrkivät toiminnallaan tuottamaan paitsi tulevaisuuden pelaajia jääpallon edustusjoukkueen tarpeisiin, myös tarjoamaan vapaa-ajan harrasteita niille, joita kilpaurheilu-ura ei kiinnosta. Toiminta on avointa niin pojille kuin tytöille. JPS:lla on tietenkin myös haasteita edessään. Viitaniemen loistavat puitteet tarjoava kenttä joudutaan lähitulevaisuudessa peruskorjaamaan, mutta kaupungin nykyinen taloudellinen tila ei ole kovin rohkaiseva. Aiemmin yksittäisten, vahvojen vaikuttajien varassa ollut seura nojaa nykyisin paljon leveämmälle ja sitä kautta

kestävämmälle pohjalle, mutta tukijoita, lasten vanhempia, seuratyön tekijöitä ja yhteistyökumppaneita tarvitaan silti lisää. Jotta jyvaskyläläinen jääpallo voisi tulevaisuudessakin hyvin, on JPS:n oltava houkutteleva toimija. Nämä pohdinnat on hyvä päättää seuran nykyisen puheenjohtajan, professori Pauli Rintalan mietteisiin:

Nyt JPS on miehen iässä. Seura ja sen menneisyys, jossa näkyvät seuraa vuosia kantaneet 'voimamiehet', on hyvälle ja terveelle urheilutoiminnalle rakennettu. Sen nykyhetki on dynaaminen, paljolti erilainen kuin seuran alkuvuosikymmeninä, haastavaan maailmanaikaan sopeutuvainen mutta kuitenkin perinteinen suomalainen urheiluseura, jossa näkyy perinteiden kunnioitus. Monet ihmiset tekevät edelleen pyyteettömästi töitä seuran eteen. Nykyisenä puheenjohtajana haluaisin seuran vielä tarkentavan tavoitteitaan, sekä kilpailullisia että kansanterveydellisiä. Minusta yksi oleellinen tehtävä on terveellisen harrastuksen parissa viihtyminen: opettaa nuorille jää- ja jalkapallon taitoja, mutta myös kasvattaa näiden lajien avulla heistä kunnan kansalaisia, jotka jatkavat liikuntaharrastusta minkä tahansa lajin parissa läpi elämän. JPS:n haasteena on kehittyä organisaationa siten, että taistelemme jääpallon SM-mitaleista tulevina vuosina. Nykypäivän kilpailutoiminta on niin laajaa, että seura kaipaa yhtä päätoimista henkilöä hoitamaan juoksevia asioita. Tämä auttaisi vapaaehtoisia jaksamaan harrastuksensa parissa. Toinen haaste on koko Viitaniemen liikuntapuiston kehittäminen nykyaikaiseksi liikuntakeskukseksi, jossa voidaan pelata jalkapalloa kesät ja jääpalloa talvet. Suunnitelmat ovat olemassa, ja pientä toivonkipinää myös rahoituksesta.²⁶⁸

LÄHTEET

Arkistolähteet

Jyväskylän kaupungin keskusarkisto

Kaupunginhallitus

- Pöytäkirjat 1982–91

Kaupunginvaltuusto

- Pöytäkirjat 1989

Urheilu- ja ulkoilulautakunta / Liikuntalautakunta / Vapaa-aikalautakunta

- Pöytäkirjat 1964–92
- Saapuneet anomukset (JPS:n toimintakertomukset vuosivastustushakemusten liitteinä) 1965–88

Jyväskylän Seudun Palloseura

- Pöytäkirjat 1978–80, 1985, 1996, 2002–08
- Sarjaohjelmat 1984–98
- Seuralehdet ja muut painotuotteet
- Vuosikokousten pöytäkirjat 1979, 2001

Keski-Suomen maakunta-arkisto, Jyväskylä

TUL:n Keski-Suomen piiri

- Jalkapallojaoston pöytäkirjat 1964–94, 1996
- Jääpallojaoston pöytäkirjat 1977–80, 1983–90
- Kaukalopallojaoston pöytäkirjat 1991–93, 1996
- Toimintakertomukset 1943–75
- Vuosikokousten pöytäkirjat 1947–80

Suomen Urheiluarkisto, Helsinki

Suomen Jääpalloliitto

- Keski-Suomen piirin asiakirjat 1981–88
- Suomen Palloliiton jääpallovaltuuston ja -jaoston pöytäkirjat 1965–71
- Tekojääratojen suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvät asiakirjat 1968–92
- Tekojääratavaliokunnan toimintakertomus 1983

Työväen Urheiluliitto

- Liittotoimikunnan pöytäkirjat 1972

Yhdistysrekisteri / Jyväskylän kaupungin maistraatti

- Jyväskylän Seudun Palloseuran perustamisasiakirja 1962
- JPS-Juniorien perustamisasiakirja 2005

Haastattelut

Pirjo Ahonen 18.5.2012

Hilkka ja Olavi Hakala 12.2.2011

Pertti Helin (sähköpostitse) 3.8.2012

Seppo Hiltunen 6.7.2012

Tuomas Hoppu (sähköpostitse) 27.7.2012

Timo Knuutila 5.7.2012

Ari Koponen 19.6.2012

Pasi Korhonen (sähköpostitse) 12.9.2012

Ilari Kotimäki 3.3.2012

Vesa Kotimäki 2.7.2012

Veikko Laitinen 2.8.2012

Pauli Rintala (sähköpostitse) 4.10.2012

Jukka Salminen 29.6.2012

Jyrki Saviranta 4.6.2012

Lasse Utter 4.7.2012

Seppo Viinikainen 2.8.2012

Ilmo Viitanen 23.3.2012

Sari Väisänen 18.5.2012

Tutkimuskirjallisuus ja artikkelit

Aapajärvi, Jouni (2002), Rautpohjasta koko kaupungin vaikuttajaksi. Jyväskylän Pallokerho 1952–2002, 50 vuotta nuorisotyötä. Gummerus, Jyväskylä.

Ahonen, Ake (1976), Katsaus Jyväskylän kaupungin urheilu- ja ulkoilulautakunnan toimintaan vuosilta 1925–1975. Painamaton julkaisu.

Anttinen, Pekka & Hoppu, Tuomas (2011), Vuosisata jääpalloa. Mestareita ja pelimiehiä 1908–2011. Multiprint, Oulu.

Haikari, Janne (1999), Kypärämäki ja sen väki. Kopijyvä, Jyväskylä.

Hentilä, Seppo (1984), Suomen työläisurheilun historia, osa II. Työväen Urheiluliitto 1944–59. Karisto Oy, Hämeenlinna.

Hentilä, Seppo (1987), Suomen työläisurheilun historia, osa III. Työväen Urheiluliitto 1959–79. Karisto Oy, Hämeenlinna.

Hentilä, Seppo (1992), "Urheilupolitiikasta liikuntapolitiikkaan." Teoksessa *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Toim. Teijo Pyykkönen, 351–368. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro. 131. VAPK-Kustannus, Helsinki.

Hoppu, Tuomas (1997), "Kaikki alkoi Viipurista." Teoksessa *Vuosisata suomalaista jääpalloa. Suomen Jääpalloliiton 25-vuotisjuhlakirja*. Toim. Anttinen, Pekka & Uimonen, Risto, 7–18. Nykypaino, Vantaa.

Huovinen, Erkki (2009), *Ilokivestä valokuituun. Jyväskylän Hippos-Kampus alueen kehittyminen Harjun reunasta ja kaviourasta opetuksen, tutkimuksen sekä liikunnan keskuksiksi*. Väitöskirja. Liikuntatieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. Kopijyvä, Jyväskylä.

Ilmanen, Kalervo (2011), *Kuhat Kumpulasta. Poliitiikan pyörteistä vesipallon mahtiseuraksi. Uintiseura Kuhat 1956–2011*. Edita Prima, Helsinki.

Jalkapallokirja 1980–96. Suomen Palloliiton vuosikirja. Suomen Palloliitto, Helsinki.

Jääpallokirja 1967–2004. Suomen Jääpalloliiton vuosikirja. Suomen Jääpalloliitto, Helsinki.

Kalela, Jorma (2000), *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus, Helsinki.

Kokko, Marja (2007), *Jyväskylän kaupungin historia 1965–2007*. Edita, Helsinki.

Kolehmainen, Teuvo (1969), *TUL Keski-Suomessa 1919–1969*. Gummerus, Jyväskylä.

Kotilainen, Sofia (2011), "Kauppaneuvos Erkki Luoto (1905–1980)." *Talouselämän vaikuttajat - verkkojulkaisu*, <http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=959>, viitattu 24.7.2012.

Kypärämäkeläinen (1964), nro 2, kesäkuu 1964. Kypärämäen työväenyhdistyksen ry. julkaisu. Työn Voiman Kirjapaino.

Roiko-Jokela, Heikki (1993), ”Hippoksen vaiheet.” Teoksessa *Ryhtilästä Ramonin kentälle. Jyväskylän liikuntamaisemaa ennen ja nyt*. Toim. Esa Sironen, 113–124. Jyväskylä-sarja 3, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 83. Atena, Jyväskylä.

Sironen, Esa (1993), ”Ramonin kentällä.” Teoksessa *Ryhtilästä Ramonin kentälle. Jyväskylän liikuntamaisemaa ennen ja nyt*. Toim. Esa Sironen, 87–112. Jyväskylä-sarja 3, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 83. Atena, Jyväskylä.

Tommila, Päiviö (1972), Jyväskylän kaupungin historia I, 1837–1965. Gummerus, Jyväskylä.

Uimonen, Risto (1997), ”Kuusi puheenjohtajaa, kuusi persoonaa.” Teoksessa *Vuosisata suomalaista jääpalloa. Suomen Jääpalloliiton 25-vuotisjuhlakirja*. Toim. Anttinen, Pekka & Uimonen, Risto, 30–36. Nykypaino, Vantaa.

Vehviläinen, Hanna (2008), Alussa oli mimmiliiga. Naisten jalkapalloilun muutos Suomessa vuosina 1971–2006. Pro gradu -tutkielma. Liikuntatieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Muut lähteet

Hallintosihteeri Raija Kakkosen tiedonanto Olavi Hakalan luottamustoimista Jyväskylän kaupungilla 17.9.2012.

JPS:n esittely seuran verkkosivuilla ja kuvakaappaus Keski-suomalaisesta 17.4.1962:

<http://www.jps.fi/esittely>, <http://www.jps.fi/kuvagalleria/10>, viitattu 17.7.2012.

JPS:n jalkapallotoiminta seuran verkkosivuilla, joukkue ja uutiset:

<http://www.jps.fi/jalkapallo/futis/joukkue>, <http://www.jps.fi/jalkapallo/futis/uutiset/888>, viitattu 5.10.2012.

JYP:n historia. Lyhennelmä Erkki Arvajan (1975) kirjasta *Jyväskylän Palloilijat palloilun suurseuraksi* JYP Juniorien verkkosivuilla: <http://www.jypjuniorit.fi/fi/index.php?id=53>, viitattu 24.7.2012.

Kaukalo- ja hallijalkapallon historiaa Pohjois-Amerikassa:

<http://misl.uslsoccer.com/About/532028.html>, viitattu 18.9.2012.

Yksityiskokoelmat

Ari Koposen, Jyrki Savirannan, Pertti Helinin, Sari Väisäsen ja Vesa Kotimäen keräämät lehtileikkeet.

Olavi Hakalan ylläpitämät JPS:n pelaaja- ja jäsenluettelot 1962–73.

Liite: Jyväskylän Seudun Palloseuran puheenjohtajat 1962–2012

Olavi Hakala 1962–78

- synt. 1928
- rakennusmestari
- seuran perustaja
- toimi pitkään SJPL:n liittohallituksessa
- pelaaja, valmentaja ja kaiken toiminnan moottori

Vesa Kotimäki 1979–82

- synt. 1953
- luokan- ja erityisopettaja
- liittynyt JPS:aan vuonna 1964. Pelannut jääpalloa seuran junioreissa ja edustusjoukkueessa, Suomisarjassa 1960–80 -luvuilla sekä jalkapalloa IV-divisioonassa. Valmentanut seuran jää- ja jalkapallojoukkueita 1970- ja 80-luvuilla. Useita vuosia JPS:n johtokunnassa

Ilmo Viitanen 1983–86 ja 1989–2007

- synt. 1951
- rakennusmestari
- pelannut jalkapalloa junioreissa ja edustusjoukkueessa. Valmentanut jalkapallon ja jääpallon juniorijoukkueita
- toiminut erotuomarina sekä jää- että jalkapallo-otteluissa
- SJPL:n piirihallituksen jäsen 1980-luvulla
- SJPL:n kultainen ansiomerkki; TUL:n kultainen ansiomerkki

Vesa Utter 1987–88

- synt. 1955
- merkonomi
- pelaajana jalkapallojunioreissa, toiminut jalkapallon edustusjoukkueen joukkueenjohtajana

Jaana Hokkanen 2008–09

- synt. 1963
- tradenomi
- SJPL:n nuorisovaliokunnan ja liittohallituksen jäsen
- toiminut jääpall junioreiden joukkueenjohtajana

Pauli Rintala 2009–

- synt. 1957
- erityisliikunnan professori
- toiminut jää- ja jalkapallojunioreiden joukkueenjohtajana

Lähdeviitteet

¹ Kalela 2000, 19–20.

² Kalela 2000, 101–102.

³ Ibid.

⁴ Tommila 1972, 556–557; Ahonen 1976, 1–2; Huovinen 2009, 139.

⁵ Ahonen 1976, 1–2.

⁶ Sironen 1993, 87–88.

⁷ Urheilulautakunnan ensimmäiseksi jäseniksi valittiin Arvo Vartia, Väinö Kauranen, Toivo Lehto, Artturi Nyysönen sekä Asser Markkanen. Lehto toimi lautakunnan ensimmäisenä puheenjohtajana. Ahonen 1976, 4–5.

⁸ Ahonen 1976, 9.

⁹ Urheilulautakunnan käytössä olleet varat olivat vuoteen 1960 asti alle 50 000 markkaa, ja kahta vuotta myöhemmin reilut 61 000 mk. Ahonen 1976, 16.

¹⁰ Roiko-Jokela 1993, 118–119; Huovinen 2009, 162.

¹¹ Pesäpalloliiton päätös perustui osin pelialustojen valtakunnalliseen muutokseen, lajin kehitykseen ja toisaalta nurmikentän arvaamattomuuteen. Jyväskylän Kiri ja HoNsU tekivät tuloksettomaksi jääneen ehdotuksen Harjun kentän ruohopinnan korvaamisesta murskapinnalla, mitä taas jalkapallo- ja yleisurheiluväki ymmärrettävästi vastusti. Vaikka pelaajat ja yleisö suhtautuivatkin nuivasti Hippokselle siirtymiseen, jäi se lopulta ainoaksi vaihtoehdoksi pesäpallolle. Ks. Roiko-Jokela 1993, 113–121; Huovinen 2009, 163–165.

¹² Ahonen 1976, 11–15.

¹³ Tommila 1972, 670–673; Huovinen 2009, 165.

¹⁴ Tommila 1972, 578; Huovinen 2009, 132–135.

¹⁵ Tommila 1972, 579–582; Huovinen 2009, 135–137.

¹⁶ Ilari Kotimäki 3.3.2012.

¹⁷ Kypärämäen lisäksi JPS toimi ainakin Kivistön, Keljonkankaan, Kukkumäen, Mattilanpellon sekä Harjun lähistön alueilla.

¹⁸ Ari Koponen 19.6.2012.

¹⁹ Ilari Kotimäki 3.3.2012.

²⁰ Lasse Utter 4.7.2012.

²¹ Haikari 1999, 8–18.

²² Haikari 1999, 27–29.

²³ Haikari 1999, 42–48; Kokko 2007, 243.

²⁴ Kypärämäkeläinen nro. 2, kesäkuu 1964.

²⁵ Haikari 1999, 49, 58.

²⁶ Haikari 1999, 53–56; Kokko 2007, 244.

²⁷ Vesa Kotimäki 2.7.2012.

²⁸ Olavi Hakalan pelaaja- ja jäsenluettelot; JPS toimintakertomukset 1967–71.

²⁹ Ilmo Viitanen 23.3.2012.

³⁰ Lasse Utter 4.7.2012.

³¹ Osuuskauppa Mäki-Matti perustettiin Jyväskylään 1905 ja siitä kasvoi myöhemmin valtakunnallisestikin katsottuna merkittävä alan toimija. Vuonna 1963 Mäki-Matin liikevaihto oli yli 34 miljoonaa markkaa. Kotilainen 2011

³² Olavi Hakala toimi Jyväskylän rakennuslautakunnan puheenjohtajana vuosina 1973–76 sekä teknisen lautakunnan 1977–84. Tämän lisäksi hän oli rakennustoimikunnan jäsen 1973–76 ja kaupunginvaltuuston varajäsen 1969–80. Raija Kakkosen tiedonanto 17.9.2012.

³³ JPS:n esittely seuran verkkosivuilla.

³⁴ Ari Koponen 19.6.2012.

³⁵ Ilari Kotimäki 3.3.2012.

-
- ³⁶ 1990-luvun lopulta lähtien seuran nimi on kirjoitettu kokonaan isolla, eli JYP. Välttääkseni sekaannusta nykyiseen SM-liigajoukkueeseen käytän tässä yhteydessä yksinomaan seuran vanhaa kirjoitusasua.
- ³⁷ Hilikka ja Olavi Hakala 12.2.2011; Ilmo Viitanen 23.3.2012; Lasse Utter 4.7.2012.
- ³⁸ JPS:n perustamisasiakirjassa on merkitty seuran perustamispäivämääräksi 17.4.1962, mikä kuitenkin todennäköisesti viittaa ensimmäiseen toimintakokoukseen. Palloseuran ensimmäiset jäsenet on Olavi Hakalan jäsen- ja pelaajaluetteloihin kirjattu 10.4.1962, mikä on myös oma tulkintani perustamispäivämäärästä.
- ³⁹ JPS:n esittely seuran verkkosivuilla.
- ⁴⁰ Hilikka ja Olavi Hakala 12.2.2011; Lasse Utter 4.7.2012.
- ⁴¹ Hilikka ja Olavi Hakala 12.2.2011.
- ⁴² Olavi Hakalan pelaaja- ja jäsenluettelot.
- ⁴³ Lasse Utter 4.7.2012.
- ⁴⁴ Ibid.
- ⁴⁵ JPS:n esittely seuran verkkosivuilla.
- ⁴⁶ Hilikka ja Olavi Hakala 12.2.2011.
- ⁴⁷ Veikko Laitinen 2.8.2012.
- ⁴⁸ Ibid.
- ⁴⁹ Ibid.
- ⁵⁰ Ks. Kolehmainen 1969, 148; Aapajärvi 2002, 13–14; JYP:n historia JYP juniorien sivuilla; Tuomas Hoppu 27.7.2012.
- ⁵¹ Jyrki Saviranta 4.6.2012.
- ⁵² Olavi Hakalan pelaaja- ja jäsenluettelot.
- ⁵³ Ibid; JPS toimintakertomukset 1967–71.
- ⁵⁴ Seppo Viinikainen 2.8.2012.
- ⁵⁵ Veikko Laitinen 2.8.2012.
- ⁵⁶ Olavi Hakalan pelaaja- ja jäsenluettelot.
- ⁵⁷ Ibid.
- ⁵⁸ Ibid.
- ⁵⁹ Ibid.
- ⁶⁰ SPL jääpallovaltuuston pöytäkirja 16.3.1968.
- ⁶¹ JPS toimintakertomus 1971.
- ⁶² Ilari Kotimäki 3.3.2012.
- ⁶³ Jyrki Saviranta 4.6.2012.
- ⁶⁴ Lasse Utter 4.7.2012.
- ⁶⁵ Ibid.
- ⁶⁶ Ilari Kotimäki 3.3.2012.
- ⁶⁷ Tuolloin kaupungin poliittisessa johdossa vaikutti ns. Karhukopla, johon kuuluivat valtuuston puheenjohtaja Eino Pelander (sd.), Valmetin Tourulan tehtaiden isännöitsijä Yrjö Hongisto (kok.) sekä kansandemokraattien Pekka Nykänen. Heillä oli hyvät suhteet elinkeinoelämään sekä keskenään yhtenevät päämäärät. Kokko 2007, 69–72.
- ⁶⁸ Ari Koponen 19.6.2012.
- ⁶⁹ JKL urheilulautakunnan pöytäkirjat 8.6.1964, 18.11.1964, 20.12.1965, 24.3.1966, 16.11. 1966 ja 10.2.1970.
- ⁷⁰ Ks. Aapamäki 2002, 33–34.
- ⁷¹ JKL urheilulautakunnan pöytäkirjat 28.3.1967, 10.10.1968 ja 1.12. 1970.
- ⁷² JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 28.3.1967.
- ⁷³ JKL urheilulautakunnalle osoitettu vuosivastustushakemus 1971.
- ⁷⁴ JKL urheilulautakunnalle osoitettu vuosivastustushakemus 1973.
- ⁷⁵ JKL urheilulautakunnan pöytäkirjat 9.5.1972, 9.5.1973 ja 17.9.1974.
- ⁷⁶ Ks. Ilmanen 2011, 9–10.
- ⁷⁷ Hentilä 1984, 276–277, 285–312.
- ⁷⁸ Hentilä 1984, 290–291. Vrt. Ilmanen 2011, 10.
- ⁷⁹ Hentilä 1984, 321–331, 365–369; Ilmanen 2011, 9–13.
- ⁸⁰ Emil Skogin luotsaama oppositior ryhmä erkani SDP:stä ja muodosti toukokuussa 1959 uuden puolueen, Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattisen liiton (TPSL). Yleinen käsitys on, että sos. dem. ryhmän ristiriidat TUL:n sisällä vaikuttivat merkittävästi myös SDP:n hajautumiseen. Leskisläisten jättäessä TUL:n julistivat he liiton johtavat

sosialidemokraatit poliittiseen pannaan, jotka puolestaan löysivät luontaisen viiteryhmän skogilaisesta oppositiosta. SDP ”jäi” näin leskisläisille, jotka saivat lipunkantajakseen entisen pääministerin ja 1957 puolueen puheenjohtajaksi valitun Väinö Tannerin. TUL:sta tuli historian ensimmäinen työväenjärjestö, jonka suhteet SDP:n johtoon katkesivat virallisesti. Hentilä 1984, 437–462.

⁸¹ Oman keskusjärjestön perustaminen ei alun alkaen kuulunut leskisläisen urheilupoliittikan ohjelmaan, vaan ratkaisu oli tavallaan pakon sanelema. Ilman virallista järjestöä leskisläisillä ei ollut mitään mandaattia valtion urheilupoliittisessa päätöksenteossa, ja lisäksi TUL oli katkaissut yhteistoimintansa SVUL:n erikoisliittojen kanssa. Ks. Hentilä 1984, 432–467; Ilmanen 2011, 14–16.

⁸² Timo Knuutila 5.7.2012.

⁸³ SPL:n ja TUL:n kesken oli harjoitettu yhteistoimintaa jo vuodesta 1939 lähtien, ja Palloliitto oli useaan otteeseen esittänyt TUL:lle yhteisen jalkapalloliiton perustamista. Ehdotukset tyrmättiin järjestään, ja liittojen keskinäiset sarjat hoidettiin poikkeusjärjestelyin 1953–54. Sarjatoiminnan jatkamiseksi Palloliitto edellytti 1955 TUL:n seuroja liittymään sen jäseneksi, minkä suurin osa TUL:n palloiluseuroista (33/39) hyväksyikin. Myös TUL:n johtelmissä toimineet kansandemokraatit ja kommunistit joutuivat taipumaan Palloliiton kanssa tehdyn sopimuksen kannalle. Ks. Kolehmainen 1969, 116; Hentilä 1984, 389–392; Ilmanen 2011, 14.

⁸⁴ Aapajärvi 2002, 23.

⁸⁵ Kolehmaisena Keski-Suomen TUL-historia on asenteellinen TUK-väkeä kohtaan eikä juurikaan käsittele TUK:n kannatusta. Asia tiivistetään osapuilleen näin: ”Keski-Suomessakin yritettiin lietsoa TUK-henkeä siinä kuitenkin onnistumatta. Piirin toiminta on jatkunut entiseen jo perinteelliseksi muuttuneeseen rauhallisen kehityksen suuntaan.” Työläisurheilun sisäiset ristiriidat eivät häirinneet piirin urheilutoimintaa, mikä voidaan tulkita siten, että TUK:n kannatus oli Keski-Suomessa vaatimatonta. Myös Jyväskylän Pallokerho pysyi lojaalina TUL:lle. Kolehmainen 1969, 113–114. Vrt. Aapajärvi 2002, 20–22.

⁸⁶ Timo Knuutila 5.7.2012.

⁸⁷ Uimonen 1997, 30–36; Tuomas Hoppu 27.7.2012.

⁸⁸ Aapajärvi 2002, 32, 37.

⁸⁹ Seppo Viinikainen 2.8.2012.

⁹⁰ JPS toimintakertomus 1971.

⁹¹ Sopimus oli tahollaan historiallinen ja rauhoitti urheilupoliittisen tilanteen vuosiksi eteenpäin, mutta TUL:n ja TUK:n välisiin suhteisiin se ei vaikuttanut. Ilmapiiri oli ratkaisevasti muuttunut 1950-luvun jyrkästä polarisaatiosta ja myös poliittinen ammattiyhdistysliike eheytyi samoihin aikoihin. TUL:n johdossa mahdollisesti ennakoitiin jo 1970-luvun tulevaa kehitystä, jossa erikoisseurojen määrä kasvoi tuntuvasti yleisseuroihin verrattuna. TUL:n Keski-Suomen piiri piti sopimusta tervetulleena ja suhtautui yhteistoimintaan myönteisesti. Kolehmainen 1969, 118; Hentilä 1987, 97–101, 205–208, 356–357.

⁹² Tuomas Hoppu 27.7.2012.

⁹³ SPL jääpallojaoston pöytäkirja 16.10.1971.

⁹⁴ Ilmo Viitanen 23.3.2012.

⁹⁵ Hentilä 1992, 354–357.

⁹⁶ TUL Keski-Suomen piirin vuosikokouspöytäkirjat 1970–73 ja toimintakertomus 1972.

⁹⁷ Seppo Viinikainen ja Veikko Laitinen 2.8.2012.

⁹⁸ Veikko Laitinen 2.8.2012.

⁹⁹ JPS toimintakertomus 1974, liitteenä tiedotuslehti jäsenille.

¹⁰⁰ TUL liittotoimikunnan pöytäkirja 7.11.1972; TUL Keski-Suomen piirin toimintakertomus 1972.

¹⁰¹ JPS toimintakertomus 1974 liitteineen. Haastateltavien mukaan samanlaista alentuvaa käytöstä on esiintynyt myös 1970-luvun jälkeen.

¹⁰² JPS toimintakertomus 1976 liitteineen.

¹⁰³ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 14.12.1976.

¹⁰⁴ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 2.12.1975.

¹⁰⁵ JPS lehtileikkeet, Keski-suomalainen 29.10.1972.

¹⁰⁶ Jääpallokirja 1979.

¹⁰⁷ JPS toimintakertomus 1976; Jääpallokirja 1979.

¹⁰⁸ JPS toimintakertomukset 1973–76.

¹⁰⁹ TUL Keski-Suomen piirin toimintakertomukset 1972–73; JPS toimintakertomus 1973.

¹¹⁰ Lasse Utter 4.7.2012.

-
- ¹¹¹ Tästä kielii esimerkiksi se seikka, että jääpallojaosto koostui käytännössä JPS:n toimijoista.
- ¹¹² Ilari Kotimäki 3.3.2012; Ilmo Viitanen 23.3.2012.
- ¹¹³ Esim. Ilari Kotimäki 3.3.2012.
- ¹¹⁴ Seppo Viinikainen 2.8.2012.
- ¹¹⁵ TUL Keski-Suomen piirin jääpallojaoston pöytäkirjat 18.4.1977, 19.9.1977, 31.10.1977 ja 25.9.1978.
- ¹¹⁶ TUL Keski-Suomen piirin vuosikokouspöytäkirjat 1974–79.
- ¹¹⁷ Seppo Viinikainen 2.8.2012.
- ¹¹⁸ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹¹⁹ Vesa Kotimäki 2.7.2012.
- ¹²⁰ JyPK:n historiassa mainitaan, että kahden työläispalloseuran yhdistyminen olisi ollut esillä jo 1972. JPS johtokunnan pöytäkirja 20.8.1979; Aapajärvi 2002, 54.
- ¹²¹ JPS:n ja JyPK:n yhdistymisneuvottelujen pöytäkirja 23.10.1979.
- ¹²² JPS johtokunnan pöytäkirja 29.1.1980.
- ¹²³ Seppo Viinikainen 2.8.2012.
- ¹²⁴ Lasse Utter 4.7.2012.
- ¹²⁵ JPS toimintakertomus 1971; Jyrki Saviranta 4.6.2012; Seppo Viinikainen 2.8.2012.
- ¹²⁶ Saksassa pelattujen otteluiden tuloksia ei useimmiten ole kirjattu muistiin, mutta ainakin vuonna 1973 JPS päihitti isäntäjoukkue Rhenanian 2-3. JPS toimintakertomukset 1972-74; Seppo Viinikainen ja Veikko Laitinen 2.8.2012.
- ¹²⁷ Olavi Hakalan pelaaja- ja jäsenluettelot.
- ¹²⁸ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹²⁹ Vesa Kotimäki 2.7.2012.
- ¹³⁰ Seppo Viinikainen 2.8.2012.
- ¹³¹ Veikko Laitinen 2.8.2012.
- ¹³² Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹³³ Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 8.10.1977; JPS toimintakertomukset 1977 ja 1979.
- ¹³⁴ Ilmo Viitanen 23.3.2012.
- ¹³⁵ Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 8.10.1977 ja 7.2.1979.
- ¹³⁶ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 9.10.1979.
- ¹³⁷ Ari Koposen ja Jyrki Savirannan lehtileikkeet, Keski-suomalainen 1977–79; Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 8.10.1977.
- ¹³⁸ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹³⁹ Ari Koposen ja Jyrki Savirannan lehtileikkeet 1979–80; Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹⁴⁰ Ari Koposen ja Jyrki Savirannan lehtileikkeet, Keski-suomalainen 1980–81.
- ¹⁴¹ JPS tiedotuslehti 2/1981; Ari Koposen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 7.12.1981.
- ¹⁴² Ari Koposen ja Jyrki Savirannan lehtileikkeet, Keski-suomalainen 1981–82.
- ¹⁴³ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹⁴⁴ JPS tiedotuslehti ”TUL – Liikunnan iloa” 1979.
- ¹⁴⁵ Vesa Kotimäki lehtileikkeet, Helsingin Sanomat 26.10.1979; Ilari Kotimäki 3.3.2012; Ilmo Viitanen 23.3.2012.
- ¹⁴⁶ Vuoden 1971 toimintakertomus ilmoittaa joukkueiden määräksi 20, mutta myöhemmissä lehtikirjoituksissa puhutaan kymmenestä. Pidän itse jälkimmäistä lukua todennäköisempänä suhteutettuna siihen, miten joukkue- ja ottelumäärät kasvoivat jatkossa. Ks. JPS toimintakertomus 1971; JPS tiedotuslehti ”TUL – Liikunnan iloa” 1979; Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Kansan Lehti 9.1.1981.
- ¹⁴⁷ JPS toimintakertomukset 1973 ja 1977.
- ¹⁴⁸ JPS tiedotuslehti ”TUL – Liikunnan iloa” 1979.
- ¹⁴⁹ Vesa Kotimäki 2.7.2012.
- ¹⁵⁰ Termiä ”kaukalojääpallo” käytetään sekä lehtikirjoituksissa että seuran omissa asiakirjoissa varsin vapaamielisesti kuvaamaan kaukalopalloa. Tarkennuksena todettakoon, että kyseessä on kaukalopallon versio, jossa jääpallon lyöntilaukaukset olivat siis sallittuja.
- ¹⁵¹ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹⁵² Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Helsingin Sanomat 26.10.1979; Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹⁵³ Ilari Kotimäki 3.3.2012.

-
- ¹⁵⁴ TUL:n piirinmestaruussarjaan osallistuivat neljä eri JPS:n joukkuetta, JyPK, Huhtasuon Kisa, Palokan Riento, Mäntän Valo, Lievestuoreen Toive, SäyRi, Koskenniemen Pojat sekä Keljon Viesti. JPS toimintakertomukset 1979–80; TUL Keski-Suomen piirin jääpallojaoston pöytäkirja 19.1.1981.
- ¹⁵⁵ Esim. JPS lehtileikkeet, Keskisuomalainen ja Demari 30.10.1980.
- ¹⁵⁶ JPS johtokunnan pöytäkirja 15.11.1980; JPS toimintakertomuksen 1985 seuraavan vuoden talousarvio.
- ¹⁵⁷ JPS toimintakertomus 1979; JPS tiedotuslehti ”TUL – liikunnan iloa” 1979.
- ¹⁵⁸ Esimerkiksi kevättalvella 1983 Viitaniemessä pelattiin kahden kuukauden kaukalopallopuulaakin aikana kaikkina arkipäivinä sekä myös viikonloppuisin. 197 joukkuetta pelasi yhteensä viitisensataa ottelua ja käyttöaste oli pienimmillään 120 %. Käyttäjää oli päivittäin jopa 2 000–3 000. Ottelumäärän vuoksi aurauksen ja jäähdytystaumat oli lyhennettävä 10 minuuttiin, mikä aiheutti kentänhoitajille ylivoimaisen tehtävän saada kenttä pelikuntoon aikataulun puitteissa. JPS tiedotuslehti 1/1983.
- ¹⁵⁹ JPS tiedotuslehti ”TUL – liikunnan iloa” 1979.
- ¹⁶⁰ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 9.12.1980.
- ¹⁶¹ JPS tiedotuslehti 1/1983; JPS toimintakertomus 1983, liitteenä seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio.
- ¹⁶² Tätä kirjoittaessa poliisi on käynnistänyt esitutinnan 1.9.2012. pelatun Jokereiden ja HIFK:n European Trophy -ottelun tapahtumista. Jääkiekon väkivalta nousi näyttävästi puheenaiheeksi 1986, kun samojen joukkueiden kohtaamisessa HIFK:n Ari Lähteenmäki pahoinpiteli Jokerien Petri Lampisen ja sai teostaan SM-liigahistorian pisimmän pelikiellon, 27 ottelua. Vrt. Ilari Kotimäki 3.3.2012.
- ¹⁶³ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ¹⁶⁴ JKL urheilulautakunnan pöytäkirjat 14.8.1984 ja 11.6.1985; SJPL Keski-Suomen piirin asiakirjat 1985–86.
- ¹⁶⁵ TUL Keski-Suomen piirin kaukalopallojaoston pöytäkirja 11.4.1996; Ilari Kotimäki 3.3.2012; Ari Koponen 19.6.2012.
- ¹⁶⁶ JPS arkisto, kaukalojalkapallon säännöt.
- ¹⁶⁷ Kaukalo- tai hallijalkapallo liittyi osaltaan pyrkimykseen juurruttaa jalkapallo Pohjois-Amerikkaan. Sisätilat ja kaukalot mahdollistivat ympärivuotisen pelaamisen ja harjoittelun. MISL:n (*Major Indoor Soccer League*) verkkosivuilla kerrotaan, että kaukalojalkapalloa olisi pelattu Bostonin ja New Yorkin alueella jo 1920- ja 30-luvuilla. Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 1.4.1982; vrt. <http://misl.uslsoccer.com/>.
- ¹⁶⁸ Vesa Kotimäki 2.7.2012.
- ¹⁶⁹ JPS toimintakertomukset 1980 ja 1982; JPS tiedotuslehti 1/1983.
- ¹⁷⁰ Sari Väisänen 18.5.2012.
- ¹⁷¹ Hoppu 1997, 18.
- ¹⁷² Jalkapallossa naiset ovat pelanneet ensimmäistä kertaa Suomen mestaruudesta v. 1971. Palloseuran vuoden 1977 toimintakertomuksessa on tilastoitu yhden tytön osallistuneen juniorien jääpallosarjoihin ja vuotta aiemmin kahden pelanneen nappulajoukkueessa, mutta tästä ei ole enempää tietoa. Vuoden 1980 lopulla seurassa mainitaan olleen neljä alle 15-vuotiasta sekä 25 tätä vanhempaa naista. JPS toimintakertomukset 1977 ja 1980; ks. Vehviläinen 2008, 33–34, 38–48.
- ¹⁷³ Sari Väisänen 18.5.2012.
- ¹⁷⁴ *ibid.*
- ¹⁷⁵ Pirjo Ahonen 18.5.2012.
- ¹⁷⁶ JPS toimintakertomus 1980.
- ¹⁷⁷ JPS toimintakertomus 1981.
- ¹⁷⁸ Pirjo Ahonen 18.5.2012.
- ¹⁷⁹ Sari Väisänen 18.5.2012.
- ¹⁸⁰ Sari Väisänen lehtileikkeet 1982.
- ¹⁸¹ Sari Väisänen lehtileikkeet 1983–84.
- ¹⁸² Sari Väisänen lehtileikkeet 1984–85.
- ¹⁸³ Sari Väisänen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 16.11.1985.
- ¹⁸⁴ Ari Koponen 19.6.2012.
- ¹⁸⁵ Sari Väisänen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 2.2.1989 ja 13.3.1989.
- ¹⁸⁶ Sari Väisänen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 19.10.–22.10.1989.
- ¹⁸⁷ Sari Väisänen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 22.10.–23.10.1989.
- ¹⁸⁸ Sari Väisänen lehtileikkeet, TUL-lehti 30.11.1989; Ari Koponen 19.6.2012.

-
- ¹⁸⁹ Sari Väisäsen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 11.3.1990, 10.3.1991 ja 2.3.1992.
- ¹⁹⁰ Sari Väisäsen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 2.3.1992.
- ¹⁹¹ Sari Väisäsen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 2.2.1989.
- ¹⁹² Pirjo Ahonen 18.5.2012.
- ¹⁹³ ibid.
- ¹⁹⁴ Sari Väisänen 18.5.2012.
- ¹⁹⁵ Hilikka Hakala 12.2.2011.
- ¹⁹⁶ Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 7.2.1979.
- ¹⁹⁷ Esim. Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Vesa Kotimäen mielipidekirjoitus Keski-suomalaisessa 30.10.1978; JPS tiedotuslehti "TUL – Liikunnan iloa" 1979; SJPL tekojäärata-asiakirjat, lehtileike Helsingin Sanomat 3.10.1981.
- ¹⁹⁸ JPS tiedotuslehti "TUL – Liikunnan iloa" 1979; SJPL tekojäärata-asiakirjat, Luisteluliitolta saapunut päiväämätön kirje (1981?) ja lehtileike Helsingin Sanomat 3.10.1981.
- ¹⁹⁹ Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 30.10.1978.
- ²⁰⁰ Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 1.11.1978.
- ²⁰¹ Osin jääkiekko vastaan muut -hengessä käytyä keskustelua on turha eritellä tässä sen yksityiskohtaisemmin. Kaupungin poliittisten vaikuttajien vahvasti ajama jäähallihanke oli aluksi kilpistynyt aluksi valtion urheiluneuvoston kesäkuussa 1980 antamaan lausuntoon ja sitten talonrakennuksen investointiveroon, mutta toteutui loppujen lopuksi. Vesa Kotimäen lehtileikkeet, Keski-suomalainen 1978–81.
- ²⁰² JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 14.4.1981.
- ²⁰³ SJPL tekojäärata-asiakirjat, lehtileike Suur-Jyväskylän lehti lokakuun 1981; JKL kaupunginhallituksen pöytäkirja 29.3.1982.
- ²⁰⁴ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 8.4.1986.
- ²⁰⁵ Jyrki Saviranta 4.6.2012.
- ²⁰⁶ Hilikka Hakala 12.2.2011.
- ²⁰⁷ JKL kaupunginhallituksen pöytäkirja 21.4.1986, Hilikka Hakalan valtuustoaloite liitteenä.
- ²⁰⁸ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 8.4.1986.
- ²⁰⁹ JKL kaupunginhallituksen pöytäkirjat 21.4.1986 ja 7.12.1987.
- ²¹⁰ Esim. Ilmo Viitanen 23.3.2012; Seppo Hiltunen 6.7.2012.
- ²¹¹ JKL kaupunginhallituksen pöytäkirjat 4.12.1989 ja 8.1.1990.
- ²¹² JKL kaupunginvaltuuston pöytäkirja 11.12.1989.
- ²¹³ Ilmo Viitanen 23.3.2012.
- ²¹⁴ Seppo Hiltunen 6.7.2012.
- ²¹⁵ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ²¹⁶ Jyrki Savirannan lehtileikkeet, Savon Sanomat 7.3.1983; JPS tiedotuslehti 1/1983.
- ²¹⁷ Ari Koposen lehtileikkeet 1983–85.
- ²¹⁸ Ari Koposen lehtileikkeet 1986–88.
- ²¹⁹ Jääpallokirja 1990.
- ²²⁰ Jyrki Savirannan lehtileikkeet 1989; JPS jääpallon kausiohjelma 1989–90; Anttinen & Hoppu 2011, 175–177.
- ²²¹ Esim. Jyrki Savirannan lehtileikkeet 1987; Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ²²² Vuoden 1986 talousarviossa jääpallon edustusjoukkueen menoiksi arvioitiin 110 000 mk. Samalle vuodelle kaupungin vuosiavustusta saatiin 20 000 mk. JPS toimintakertomus 1985, liitteenä seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio; JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 11.3.1986.
- ²²³ Esim. johtokunnan kokouksessa 23.5.1985 Ilmo Viitanen ja Vesa Utter valtuutettiin ottamaan seuran nimissä 10 000 markan laina Nisulan Osuuspankilta. Vuodelle 1988 laaditussa toimintasuunnitelmassa todetaan seuran talouden osalta näin: "Seuran talous tulee pitää jatkuvan seurannan alaisena. Ns. pelaajaostoihin v. 1988 ei ole mahdollisuuksia. Pankkilainaa ei tulisi jo aiempien lisäksi ottaa, vaan olevia lainoja tulisi lyhentää niistä laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Kaupungilta pyritään saamaan valmentaja-avustusta." Talousarviossa seuran menoiksi arvioitiin 360 000 markkaa, josta lainojen lyhennyksiin kului 20 000, ottelumatkoihin 75 000, valmentajien palkkioihin 40 000, varustehankintoihin 100 000 ja yöpymisiin 55 000 mk. JPS johtokunnan pöytäkirja 23.5.1985; toimintakertomus 1987, liitteenä seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio.
- ²²⁴ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ²²⁵ Ilmo Viitanen 23.3.2012.
- ²²⁶ Jukka Salminen 29.6.2012.

-
- ²²⁷ JKL urheilulautakunnan pöytäkirjat 11.12.1979 ja 3.2.1987.
- ²²⁸ Esim. Vesa Kotimäki 2.7.2012; Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ²²⁹ Mm. vuonna 1988 JPS sai kaupungilta 7 000 mk Eskilstunassa pidettävää jääpalloturnausta varten. JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 9.2.1988.
- ²³⁰ Esim. vuonna 1983 seuran jäsenmaksu oli viisi markkaa alle 15-vuotiailta, 10 mk naisilta ja 20 mk miehiltä. JPS toimintakertomukset liitteineen 1983, 1985 ja 1987; Jukka Salminen 29.6.2012.
- ²³¹ Timo Knuuttila 5.7.2012. Vuoden 1985 tilinpäätöksessä mainitaan ”rock-toiminnan” tuottaneen 20 556 markkaa tappiota. JPS toimintakertomus 1985 liitteineen.
- ²³² Vesa Kotimäki 2.7.2012.
- ²³³ JPS toimintakertomukset 1979–82.
- ²³⁴ JPS toimintakertomukset 1981–85.
- ²³⁵ TUL Keski-Suomen piirin jalkapallojaoston pöytäkirjat 19.2. ja 17.3.1986.
- ²³⁶ JPS tiedotuslehti 2/1985.
- ²³⁷ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 19.8.1986.
- ²³⁸ Jalkapallokirjat 1986–88.
- ²³⁹ JPS toimintakertomus 1986.
- ²⁴⁰ Ari Koponen 19.6.2012.
- ²⁴¹ JKL urheilulautakunnan pöytäkirja 10.4.1990; Aapajärvi 2002, 60–61; Kokko 2007, 346–351, 355–359.
- ²⁴² Ari Koposen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 11.11.1991; JPS jääpallon kausiohjelma 1991–92.
- ²⁴³ Ilmo Viitanen 23.3.2012.
- ²⁴⁴ JPS jääpallon kausiohjelma 1992–93.
- ²⁴⁵ Ari Koposen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 3.1.1994.
- ²⁴⁶ JKL kaupunginhallituksen pöytäkirjat 5.8, 20.8., 2.9. ja 30.9.1991.
- ²⁴⁷ JPS jääpallon kausiohjelma 1991–92; Ari Koposen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 30.1.1992, 12.12.1992 ja 22.2.1993.
- ²⁴⁸ Anttinen & Hoppu 2011, 186–188.
- ²⁴⁹ Ari Koposen lehtileikkeet, Keskisuomalainen 24.8.1994 ja Keski-Suomen Viikkolehti 24.11.1994; JPS jääpallon kausiohjelma 1995–96.
- ²⁵⁰ Jääpallokirjat 1992–2012; ks. myös liitteiden tilastot.
- ²⁵¹ Jääpallokirja 2002; Anttinen & Hoppu 2011, 206.
- ²⁵² Pauli Rintala 4.10.2012.
- ²⁵³ JPS jääpallon kausiohjelma 1997–98; Pertti Helin 3.8.2012; Pauli Rintala 4.10.2012.
- ²⁵⁴ Timo Knuuttila 5.7.2012.
- ²⁵⁵ Pertti Helinin lehtileikkeet, Keskisuomalainen 20.2.2008.
- ²⁵⁶ Pasi Korhonen 12.9.2012.
- ²⁵⁷ Seppo Hiltunen 6.7.2012.
- ²⁵⁸ JPS-Juniorien perustamisasiakirja 2005.
- ²⁵⁹ Pasi Korhonen 12.9.2012.
- ²⁶⁰ Pauli Rintala 4.10.2012.
- ²⁶¹ JPS-Juniorien esite 2008; Jääpallokirja 2010.
- ²⁶² JPS-Juniorien esite 2008.
- ²⁶³ Jukka Salminen 29.6.2012.
- ²⁶⁴ JPS johtokunnan pöytäkirja 19.8.1996.
- ²⁶⁵ JPS johtokunnan pöytäkirja 14.10.2002.
- ²⁶⁶ Seppo Hiltunen 6.7.2012; Pauli Rintala 4.10.2012.
- ²⁶⁷ JPS jalkapallo seuran verkkosivuilla.
- ²⁶⁸ Pauli Rintala 4.10.2012.